

Γιώργος Αλβανός

Το χωριό μου Βασιλικά Λέσβου (τόμ. 2^{ος})

*Το ύψωμα Καστρί (Καστρέλ') πάνω από την καταποντισμένη αρχαία Πύρρα,
στο οποίο τοποθετείται η βυζαντινή κωμόπολη των Βασιλικών με το
ομώνυμο φρούριο, κοιτίδα των σημερινών Βασιλικών*

βασιλ'τσιώτ'κα λόγια

Λεξικό της ντοπιολαλιάς Βασιλικών Λέσβου

ΑΘΗΝΑ 2010

Προλογικό σημείωμα

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική,
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου .
Οδυσσέας Ελύτης (Από το Άξιον Εστί)

Τη γλώσσα μου έδωσαν λεσβιακή, βασιλικιώτικη : Οι παππούδες μου , οι γονείς μου , τ' αδέρφια μου , οι συγχωριανοί μου, οι φίλοι μου. Στο σπίτι, στη γειτονιά , στο σχολειό , στη βιοπάλη. Στα πανηγύρια του χωριού , στη χαρά και στη λύπη.

Χαιρόμουν να τη μιλώ και να την ακούω καθάρια , ανόθευτη , αρμονική, σαν μελωδία. Και τώρα θλίβομαι και μελαγχολώ, όταν διαπιστώνω πως γίνονται όλο και λιγότεροι εκείνοι που τη μιλούν , εκείνοι που την καταλαβαίνουν. Και είναι κυρίως γέροι ή ηλικιωμένοι αυτοί που ακόμα τη χρησιμοποιούν χωρίς φθογγολογικές, λεξιλογικές και εννοιολογικές αλλοιώσεις. Η υποχρεωτική εκπαίδευση, η καθιέρωση της κοινής νεοελληνικής στα σχολεία, στα έντυπα και στα ηλεκτρονικά μέσα, η άμεση και άνετη επικοινωνία με την κατάργηση των αποστάσεων, τείνουν να καταστήσουν τις τοπικές διαλέκτους γενικά πολιτισμική παράδοση περισσότερο παρά ζωντανή γλώσσα.

Η πραγματικότητα αυτή με οδήγησε στην απόφαση να προσπαθήσω να καταγράψω στοιχεία της ντοπιολαλιάς του χωριού μου , που διατηρούνται ακόμα ζωντανά . Να μείνουν ως τεκμήρια της συνέχειας και της ενότητας της γλώσσας μας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, αλλά και των επιδράσεων που δέχτηκε από τη γλώσσα επιδρομέων και κατακτητών . Γιατί στη ντοπιολαλιά του χωριού μου χρησιμοποιούνται λέξεις , αυτούσιες ή παραλλαγμένες, από την αρχαιότητα, την ελληνιστική και τη βυζαντινή περίοδο, αλλά και από τις περιόδους της Φραγκοκρατίας (Γατελούζοι) και της Τουρκοκρατίας , προσαρμοσμένες βέβαια στο ελληνικό τοπικό.

Στην ντοπιολαλιά του χωριού μου υπάρχουν πολλές λέξεις τουρκικής προέλευσης . Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το νησί έζησε μακρούς αιώνες (1463 – 1912) υπό τουρκική κατοχή . Ακόμη και στο ότι , μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) , πολλοί Έλληνες της Μικράς Ασίας εγκαταστάθηκαν και στα Βασιλικά (περισσότερες από είκοσι οικογένειες) , φέρνοντας μαζί τους πολλά γλωσσικά στοιχεία από τον συγχρωτισμό τους με τους Τούρκους.

Ασφαλώς δεν αποτελεί επιδίωξή μου η καταγραφή όλων ή μόνο των ιδιοματικών λέξεων. Πολλές λέξεις της κοινής νεοελληνικής δεν τις ξέρουμε όλοι και πολλές ιδιοματικές λέξεις είναι γνωστές σε πολλούς.

Στην ερμηνεία των λέξεων πολλές φορές παραλείπω την κύρια και περισσότερο γνωστή σημασία τους και παραθέτω την ιδιαίτερη ή μεταφορική σημασία που έχουν στην ντοπιολαλιά..

Στην ετυμολόγηση , τέλος, των λέξεων γίνεται αναφορά στην προέλευση και στη σημασία της κάθε λέξης, χωρίς να αναλύονται τα επιμέρους γλωσσικά φαινόμενα , που οδήγησαν στην τελική της μορφή. Εισαγωγικά μόνο και για υποβοήθηση του αναγνώστη, γίνεται αναφορά στα κυριότερα από αυτά .

Αθήνα, 2010
Γιώργος Αλβανός

Εισαγωγή

Το γλωσσικό ιδίωμα της Λέσβου

Η λεσβιακή διάλεκτος ανήκει σε μια μεγάλη κατηγορία νεοελληνικών γλωσσικών ιδιωμάτων, τα οποία στη Γλωσσολογία ονομάζονται βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα γλωσσικά ιδιώματα της Στερεάς Ελλάδας, της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας, της Θράκης και της Ηπείρου, ορισμένων νησιών του Αιγαίου (Λέσβου, Σάμου, Τενέδου) και των βορειοδυτικών παραλίων της Μικράς Ασίας, στα οποία εγκαταστάθηκαν άποικοι από τη Λέσβο από τις αρχές του 17^{ου} αιώνα. Η λεσβιακή διάλεκτος έχει δεχτεί σημαντικές επιδράσεις από τις γλώσσες με τις οποίες ήλθε σε επαφή, δηλαδή την τουρκική και την ιταλική (γενοβέζικα), αλλά περιέχει και πολλά στοιχεία της αρχαίας ελληνικής, τα οποία δε συναντούμε στην κοινή νεοελληνική. Οι κυριότερες παραλλαγές της λεσβιακής διαλέκτου είναι τα ιδιώματα της Αγιάσου, του Πλωμαρίου και του Μανταμάδου. Ο πατέρας της λεσβιακής λαογραφίας Σπυρίδων Αναγνώστου διακρίνει στα «Λεσβιακά» του (Αθήνα 1903) επτά επιμέρους γλωσσικά ιδιώματα στο νησί: 1) της Μυτιλήνης, 2) του Πλωμαρίου, Πολιχνίτου, Αγιάσου, 3) του Μανταμάδου, 4) της Κάπης και Κλειούς, 5) της Συκαμινιάς και του Μολύβου, 6) του χωριού «Γέλια» και 7) της Αγίας Παρασκευής και Καλλονής.

1. Μερικά γενικά χαρακτηριστικά του γλωσσικού ιδιώματος των Βασιλικών

Το γλωσσικό ιδίωμα των Βασιλικών συγγενεύει περισσότερο με το γλωσσικό ιδίωμα της Αγιάσου, αν και παρουσιάζει αρκετές διαφορές από αυτό. Ελάχιστες είναι οι διαφορές του από το γλωσσικό ιδίωμα των πολύ γειτονικών χωριών Λισβορίου, Πολιχνίτου και Βρίσας. Μερικά από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του γλωσσικού ιδιώματος των Βασιλικών, που συναντιούνται εξάλλου και στα γλωσσικά ιδιώματα των περισσότερων χωριών του νησιού, είναι τα εξής:

. Άρθρα: Τα άρθρα είναι δύο: το -η- για τα αρσενικά και τα θηλυκά και το -του- για τα ουδέτερα: η μπάρμπας, η θεια, του μουρό. Όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, το άρθρο -η- προφέρεται με συνίζηση ως -γη-:

γηαληπού, γηουρανό, γηίστισους, γηέξυπνους. Σπανιότερα για τα αρσενικά χρησιμοποιείται και το άρθρο -ου-: ου χασάπ'ς, ου Δημήτρ'ς, ου τσιουμπάν'ς

. Υποκοριστικά: Χρησιμοποιούνται πολύ συχνά υποκοριστικά με τις καταλήξεις:

-ελ': κουπηλδέλ', αρνέλ', κατσκοαδέλ', χουρταρέλ'

-ούδ': κουπηλούδ', μαμούδ', γλιγούδ', λαγούδ'

-ούδα: κουπηλούδα, γιαγιούδα, πηληκούδα, κουτσκούδα

-αρ': κουπηλάρ', αζ'νάρ', μ'στάρ' (μαστάρι-ο), β'νάρ' (βουνάρι-ο)

-ί (-ιον): τσιντρί, γλαστρί, στρατί, δρουμί

. Αρχαιοελληνικά γραμματικά φαινόμενα και γραμματικοί τύποι, που δε χρησιμοποιούνται σήμερα :

- Στο γ'πληθυντικό πρόσωπο του ενεργητικού Ενεστώτα Οριστικής αντί της κατάληξης - ουν χρησιμοποιείται η κατάληξη - ουσι, όταν ακολουθούν αδύνατοι τύποι προσωπικών αντωνυμιών (με ,σε, μας , σας κτλ.), π.χ.: λέγουσί μας (μας λένε), φέρνουσί του (το φέρνουν), δένουσί την (την δένουν) : « πιάνουσι την αληπού τσι δένουσί την 'πα στου δέντρου...»

- Στο γ'πληθυντικό πρόσωπο του Παρατατικού και του Αορίστου ενεργητικής φωνής αντί της κατάληξης - αν γίνεται χρήση της κατάληξης -ασι, π.χ.: λέγασί του (έλεγαν αυτό, το έλεγαν) , είπασί μας του (μας το είπαν, είπαν σε μας αυτό), , φέρασί μη(μου) του (μου το έφεραν), δείξασί μη (μου) του (μου το έδειξαν) : « φέρασι τα κλημένα τσι δείξασί μη τα ...».Αόρ. των ρημάτων σε -μι ,όπως δώκα του, αφήκα, του, θήκα του .

. Πολλές αρχαιοελληνικές λέξεις: ουρνός (ερινεός), όρθα (όρνις, όρνιθα), πλατσιέντα (πλακούς), αμπασιά(έμβασις), απ'κάζου (απεικάζω), αγιόστου (άγε ως το),παγιαύλ' (πλαγιάυλος),σκόλ' (σχολή, αργία) ,αηραγίδα (νηρηίδα) , θήκα (έθηκα,αόρ. του τίθημι)

. Πλήθος αρχαιοελληνικά κύρια ονόματα, π.χ. : Μηλοπομέν', Πουληξέν', Βρυδίτσ' (Ευρυδίκη), Κληγόν' (Κλεονίκη), Παρθηνόπ'(Παρθενόπη) , Βλουτίγια (Ευγλωττία), Δυσσεύς (Οδυσσεύς), Χαρέλ' (Χαρίλαος), Βρυβιγιάδης (Ευρυβιάδης), Αριστάρχ'ς (Αρίσταρχος) , Τέρπαντρος, Μιστοκλής(Θεμιστοκλής) .

Πολλές λέξεις τουρκικής προέλευσης, π.χ. : αβτζής (avci = κωνηγάριος), ταϊφάς (tayfa = ομάδα εργατών | τριών), βαζγησιτίζου (vazgectim = αγανακτώ, δεν αντέχω άλλο),γιαπράτσ' (yaprak = ντολμάς), τσιαρσί (carsi =αγορά) .

. Πολλά ρήματα σε -ίζω , - λαντίζω από τούρκικα ρήματα (και ιδίως από τον αόριστο σε -im) π.χ.: βαζγησιτίζου, αβλαντίζου, καρσιλαντίζου, σηβνταλαντίζου , καραλαντίζου.

.Οι προσωπικές αντωνυμίες ως υποκείμενα ή αντικείμενα τοποθετούνται μετά το ρήμα, π.χ. : είπα τσι 'γω, ξέρ'ς συ , μάθη του , ξέγραψή τουν , θήκα του (το έθεσα) , θες του (προστ.αορ. του τίθημι).

. Στις κτητικές αντωνυμίες (μου) και (του) μετά την αποβολή του άτονου (ου) αναπτύσσεται ένα - υ - : η πατέρας υμ , η κόρ' υμ, η γιος υτ, του σπít' υτ (Στο γειτονικό Λισβόρι το τελικό - ς - μπροστά στο υμ και υτ προφέρεται ζ, π.χ. πατέραζυμ , αδηρφόζυτ) .

. Τσιτακισμός : Τα ουρανικά - κ - , - γκ - και - γγ - προφέρονται ως - τσ - ή τζ παχύ, όταν ακολουθεί φθόγγος - ι - (ι, η, υ, ει, οι) ή - ε - , π.χ.: κατσιζου < κακίζω, τσήπους< κήπους , τσειτούμι < κείτομαι, τσηρί < κερι , τσιρός < καιρός , ατζίστρ' < αγκίστρι , ατζηλουμάτ'ς <αγγελομάτης .

. Προτακτικό -α- : Συχνά - και μάλιστα όταν έχει προηγηθεί συγκοπή φωνήεντος και δεν είναι εύκολη η συνεκφορά συνεχόμενων συμφώνων -εμφανίζεται στην αρχή των λέξεων ένα προτακτικό - α- , π.χ. : α-λ'γαριά< λ'γαριά< λυγαριά, α-ρ'βίθια,<ρ'βίθια < ρεβίθια, α-βδέλα< βδέλα α-γκαρίζου < γκαρίζω . Σε άλλες περιπτώσεις το προτακτικό -α- αντικαθιστά άλλο αρχικό

φωνήεν, π.χ. : ακκλησιά < εκκλησία, ατζίζου < εγγίζω, αλόρτους < ολόρθος ,
αψ'λός < ψ'λός < υψηλός, α-πουμουν'κός < υπομουν'κός < υπομονετικός ,
ακόν'σμα < εικόνισμα.

. Ευφωνικά σύμφωνα :

Ανάπτυξη ευφωνικού - γ – (ή γι) :

- για αποφυγή χασμωδίας ανάμεσα σε δυο συνεχόμενα φωνήεντα: γριγιά<
γριά, αγέρας < αέρας , χρείγια < χρεία, ακούγου < ακούω

-μπροστά στα άρθρα-η- και -οι - : γη άθρηπους , γοι αθρώπ' , γη αληπού, γοι
αληπούδης

- μπροστά στις καταλήξεις των ρημάτων σε -εύω , -αύω,- βω : χαζεύγου <
χαζεύω, αναπαύουμι < αναπαύομαι , σκάβγου < σκάβω, θάβγου < θάβω

Ανάπτυξη ευφωνικού - ν-

- Για την αποφυγή χασμωδίας έχουμε ανάπτυξη ενός ευφωνικού < ν >

ανάμεσα σε γειτονικά φωνήεντα, π.χ. θα -ν- απουθάνου, άμα -ν-έρτου, θα - ν-
ουρκιστώ , θα - ν - ανηβώ

. **Ανάπτυξη φθόγγου j (γι)**

Το - ζ - μπροστά στην κατάληξη -εις των ρημάτων σε -ζω - μετά την
αποβολή του φθόγγου -ι- (ει) προφέρεται ως γ(ι) ,π.χ. : διαβάζ-εις >
διαβάζ'ς > διαβάγ(ι)'ς , φουνάζεις > φουνάζ'ς > φουνάγ(ι)'ς , θηρίζεις >
θηρίζ'ς > θηρίγ'ς .Το ίδιο γίνεται και στις καταλήξεις των ονομάτων σε -ζης
(και -σης) μετά την αποβολή του -η-, π.χ. : καπουσούγ(ι)'ς < καπουσουζ'ς <
καπουσουζης, Θανάγ(ι)'ς < Θανάσ'ς < Θανάσης , δηρβίγ(ι)'ς < δηρβίς'ς <
δερβίσης.

. **Συγκοπή** : Πολύ συχνή είναι η αποβολή ενός φωνήεντος ή και
ολόκληρων συλλαβών ανάμεσα σε δυο σύμφωνα,π.χ. : β'νό < βουνό ,
αζ'πόλ'τους < ξυπόλυτος, αζ'τιάτ'κους < αυγουστιάτικος, Κληγόν' <
Κλεονίκη.

. **Ανομοίωση**: Γλωσσικό φαινόμενο κατά το οποίο αποφεύγονται δύο όμοιοι
ή συγγενείς στην προφορά φθόγγοι σε δυο διαδοχικές συλλαβές είτε με την
αποβολή του ενός φθόγγου (π.χ. αλκατζούρια < καλκατζούρια) είτε με τη
μετατροπή του σε άλλο συγγενικό (π.χ. πούβητα < πούπητα < πούπετα ,
αγλήγουρος < γρήγορος) .

. **Αντιμετάθεση** : φαινόμενο κατά το οποίο δύο φθόγγοι ή δύο συλλαβές
αλλάζουν αμοιβαία θέση μέσα στην ίδια λέξη, π.χ. : βούρλο - βρούλο,
προυτόγαλου -πουρτόγαλου , καράφλα - φαλάκρα .

. **Συμφυρμός** : η παραγωγή ενός ανάμεικτου γλωσσικού στοιχείου από δύο
ομοειδή, π.χ. : διαλουμητρώ < διαλέγω + μετρώ ,σκαρφαλώνω < σκαλώνω +
καρφώνω, ζαβλακουμένους < ζαβ-ός + βλακ-ωμένος.

. **Υβρίδιο** : λέξη που σχηματίζεται από στοιχεία δύο διαφορετικών
γλωσσών: κούρτσαφλου (τουρκ. kuru = ξηρός + ελλην.τσόφλι),
γκαζοτενεκές (γαλ. gaz = πετρέλαιο + τουρκ. teneke = λευκοσίδηρος =
δοχείο από φτηνή λαμαρίνα) , χαμπαρουλόγους (τουρκ. haber =είδηση +
λόγος).

. **Αντιδάνειο**: λέξη η οποία, αφού εισαχθεί σε κάποια άλλη γλώσσα,
επιστρέφει αλλοιωμένη στη γλώσσα από την οποία προήλθε : τίλιο < ιταλ.
tiglio < λατιν. tilia < αρχ. ελλην. πετέα , μπάνιο < ιταλ. bagno < λατιν.

balneum < αρχ. ελλην. βαλανείον, κόρδα < λατ. *chorda* < ελλ.δωρ. χορδά(χορδή).

. **Τονισμός** : Τα αρσενικά ονόματα σε - ος στην ονομαστική του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο από την προπαραλήγουσα στην παραλήγουσα π.χ. : γοι πουλέμ(οι) (ο πόλεμος) , γοι αγγέλ(οι) (ο άγγελος) , γοι απουστόλ'(οι) (ο απόστολος) και από την παραλήγουσα στη λήγουσα, π.χ. : γοι καπητανιοί (ο καπετάνιος) , γοι πηληκανοί(ο πελεκάνος) , γοι τσουμπανοί (ο τσομπάνος) . Ο τόνος κατεβαίνει και σε άλλες περιπτώσεις, όπως π.χ. : κλιγόνταν < κλαίγονταν , βληπόνταν < βλέπονταν, ουπότη < όποτε , αλλότη < άλλοτε, κρυγιός < κρύος, κρηγιάς < κρέας ,Οβραίος < Βρηγιός

2. Μεταβολές φωνηέντων

Δυο γενικοί κανόνες είναι οι ακόλουθοι :

1 .Το άτονο - ε - (ε, αι) προφέρεται -ι- : γηρός, φουβηρός, πηρνώ. Το τονιζόμενο προφέρεται κανονικά : γέρους, φλουγέρα, παίρνου, χλαιίν'

Το άτονο - ο - (ο, ω) προφέρεται -ου : άφουβους, αντίδουρου πηρίδρουμους, χουράφ' .Το τονιζόμενο, προφέρεται κανονικά: φόβους, δώρου, δρόμους, χώρα

2 .Τα άτονα - ι - (η, ι, υ, ει,οι) και - ου - , όταν δεν τονίζονται συγκόπτονται: ξ'νό (ξινό), π'δώ (πηδώ) , π'νώ (πεινώ), αυλότ'χους (αυλότοιχος), κ'δούν' (κουδούνι), κ'νιώ (κουνώ) .Όταν τονίζονται, διατηρούνται : τσήπους (κήπος) ,κρίνους (κρίνος) , καλύβ'(καλύβι), πείνα, τοίχους, σβούρα, κλούρ'

Ειδικότερα :

Το άτονο - α - στα σύνθετα με την πρόθεση ανά τρέπεται συχνά σε - ι -, π.χ.: ανηχαράζου < αναχαράζου, ανημασιώ < αναμασώ, ανηγηλώ < αναγελώ, ανηβρουχιά < αναβροχιά

Το άτονο - ε - στην αρχή των λέξεων συνήθως αποβάλλεται (π.χ. νιάμηρα < εννιάμερα, λεύτηρους < ελεύθερος, βδομάδα < εβδομάδα) ή τρέπεται σε - η - (ηχτρός < εχθρός, ηφτά < εφτά, ηλιά < ελιά) ή τρέπεται σε - α- (π.χ. ατζίζου < εγγίζω, αγρονός < εγγονός, άζπαντα < έξαφνα). Στο μέσο της λέξης τρέπεται σε - η - (γηρός < γερός, παράμηρα < παράμερα, ξηχνώ < ξεχνώ).Το τονιζόμενο - ε - ποτέ δεν αποβάλλεται (έμαθη, έργου, φουβέρα, μαχαίρα). Το - ε - της συλλαβικής αύξησης των ρημάτων παραμένει μόνον όταν τονίζεται (έγραψα, έτρηχα, έσκαβγα, θέρ'σα, πλάκουσα, κάρφουνα). Μερικά ρήματα έχουν έναν τύπο με αύξηση και έναν χωρίς αύξηση, π.χ. : έφαγαν - φάγαν, έκαναν- κάναν, έμαθαν - μάθαν, έπιασης - πιάσης, έκατσης - κάτσης, έδουσης - δώτσης).

Ο άτονος φθόγγος - ι - (ι, η, υ, ει,οι) γενικά αποβάλλεται, π.χ.: γ'νάτ' < γινάτι, μ'νιάτ'κου < μνηιάτικο, μ'τζήθρα < μυτζήθρα, π'νώ < πεινώ, τ'χάρ' < τοιχάρ'(ιο).

Ειδικότερα :

Το άτονο - η - αποβάλλεται στις καταλήξεις των βαρύτονων αρσενικών που λήγουν σε -ης και θηλυκών που λήγουν σε -η, π.χ.: η κλέφτ'ς, τουν κλέφτ', η βρύσ', τ' βρύσ'. Αποβάλλεται επίσης και στα άρθρα (και στις προσωπικές αντωνυμίες) της, την, π.χ. : τ'ς νύχτας, τ'ν ώρα, τ'ς έδουσα, τ'ν είδα. . Το άτονο - η - στο μέσο των λέξεων όταν προέρχεται από τροπή

του - ε - , δεν αποβάλλεται, π.χ. : σηντόν' < σεντόνι , έβληπα < έβλεπα , καλόγηρους < καλόγερος.

Το άτονο - ι - αποβάλλεται στο τέλος των ουδετέρων και στο άρθρο (και αντωνυμία) τις , π.χ. : τραγούδ' , ρόδ' , τ'ς ώρης , τ'ς μέρης . Το - ι - δεν αποβάλλεται, όταν τονίζεται, π.χ. : κρίνου < κρίνω , λίγους < λίγος , δίχους < δίχως .

Το άτονο - ο - , όπως προαναφέρθηκε, κατά κανόνα αποβάλλεται. Πολλές φορές , όμως, τρέπεται σε - ου - , π.χ. : βουγή < βοή, τσουμπάν'ς < τσομπάνης, έμπουρους < έμπορος, πουλημώ < πολεμώ , πουνιώ < πονώ . Έτσι τα αρσενικά βαρύτονα σε - ος και τα ουδέτερα σε - ο λήγουν, αντίστοιχα, σε - ους και σε - ου , π. χ. : η δρόμους, η πόλημους, του μήλου, του μαγιόξ'λου.

Το άτονο - ου - στην κατάληξη - ουν των ρημάτων τρέπεται σε - ι - , π.χ. : παίζιν < παίζουν, βλέπιν < βλέπουν, τρώγιν < τρώγουν. Στο μέσο των λέξεων συχνά αποβάλλεται (π.χ. β'νό < βουνό, κ'μπάρους < κουμπάρος, δ'λεύγου < δουλεύω, κ'βανιώ < κουβαλώ), αλλά και μερικές φορές διατηρείται(π.χ. κουκούτσ', τουλούμ', φουνάζου, λουρίδα, κουβέρτα).

Το άτονο - υ - πολλές φορές αποβάλλεται (π.χ. : σ'νάζου, ζ'γούρ', ζ'μόνου), αλλά και μερικές διατηρείται(π.χ. μυρουδ'κό, ζυπνητήρ', τυρόγαλο) .

Το άτονο - ω - τρέπεται σε - ου - (π.χ. : δουρίζου < δωρίζω , χουρίζου < χωρίζω, ρουτώ < ρωτώ, πητάλουμα < πετάλωμα, σήκουμα < σήκωμα). Το τονιζόμενο - ω - διατηρείται(π.χ. χόμα, καμώματα, καρφώνου, αγαπώ, τραγ'δώ) .

Το άτονο - οι - στην κατάληξη των ονομάτων αποβάλλεται (π.χ. οι πουλέμ', γοι αθρώπ', οι ξέν') . Αποβάλλεται επίσης στο μέσο των λέξεων (π.χ. αυλότ'χους < αυλότοιχος, Παράτσ'λα < Παράκοιλα).

3 . προφορά, αλλοίωση και αποβολή συμφώνων

Το - β - μερικές φορές προφέρεται - δ - , π.χ. : δλέπου < βλέπω, δγιουλί < βιολί, διάζουμι < βιάζομαι , διασύν' < βιασύνη

Το - γ - προφέρεται ως j (γι), όπως στη λέξη γιαλός, στο τέλος (π.χ. καλάγ', μπόγ', φ'λάγ' μαζεύγ', παίγ'ς) ή και στο μέσο των λέξεων, όταν μετά από αυτό έχει αποκοπεί άτονος φθόγγος - ι - (ι, ει , υ, η, οι), (π.χ. γ'τουνιό, γ'ναίτσια)

Το - δ - στην αρχή του αρνητικού μορίου δε(ν) αποκόπτεται, π.χ. : ε ξέρου, εν είδα, ε βλέπου , εν είμι . Στην κτητική αντωνυμία δικός - ή - ό τρέπεται σε - θ - : θ'κός υμ , θ'τσή μ', θ'κό μ'.

Το - κ - μπροστά στους φθόγγους ε (αι), ι (η, ει, οι) ή και μπροστά σε σύμφωνο μετά την συγκοπή των φθόγγων αυτών, τρέπεται σε - τσ - παχύ (τσιτακισμός), π.χ. : τσέρατου < κέρατο, τσηρός < καιρός, τσήπους < κήπους, τσείτουμι < κείτομαι, τσοίμ'σα < κοίμησα , τσ'νώνου < κενώνω, κότσ'νους < κόκκινος, τσ'λιά < κοιλιά .

Το - λ - προφέρεται όπως στη λέξη λιακάδα : α) όταν μετά από αυτό έχει αποκοπεί άτονος φθόγγος - ι - (ι - η - υ - οι - ει) , π.χ. : καλ'βώνου < καλιβ(γ)ώνω, πασάλ'μα < πασάλειμμα, αλ'γαριά < λυγαριά, β) στις καταλήξεις των υποκοριστικών σε - έλ' , π.χ. : μουρέλ' < μωρέλι , π'λέλ' <

πουλάκι ,αρνέλ' < αρνάκι γ) στις καταλήξεις πολλών ρημάτων που λήγουν σε -λώ ,π.χ.: λαλιώ < λαλώ, π'λιώ < πουλώ, πλαλιώ < πιλαλώ . Όταν όμως το -ι - προέρχεται από τροπή ενός άτονου - ε - ή - αι - σε -ι- , τότε το - λ - προφέρεται κανονικά π.χ. ληγάμηνους < λεγάμενος, ληπρός < λεπρός, λιμαριά < λαιμαριά. Το - λ - προφέρεται κανονικά, όταν ακολουθεί φθόγγος α, ο, ου, π.χ.: λαγός, λόγους, λουλούδ'

Το - ν - προφέρεται όπως στη συλλαβή -νια - όταν ακολουθεί φθόγγος -ι- (ι, η, υ, ει, οι) και όταν ακόμα αυτός έχει αποκοπεί ,π.χ. :κανιά, πουνηρός, δαν'κά < δανεικά, ζάν'μα < ζάνοιγμα , ζέν' < ζένοι ,παγαίν' < πηγαίνει, παγαίν'ς < πηγαίνεις . Το ίδιο και στις καταλήξεις ρημάτων σε -νώ, π.χ.: κουπανιώ < κοπανώ, πουνιώ < πονώ , κ'νιώ < κ'νώ < κουνώ . Όταν ακολουθεί φθόγγος -ι- , που προήλθε από τροπή άτονου -ε- , προφέρεται κανονικά, π.χ.: ανηραγίδα < νεραίδα, φανηρός < φανερός ,νηροφίδα' < νεροφίδα. Το -ν- των λέξεων να , αν και δεν αποβάλλεται : α πάρου μια πέτρα, α μπουρείς, πάρη , δε θα πάρου

Το - σ - μπροστά στα φωνήεντα α, ε, ο, ω, ου προφέρεται κανονικά, π.χ.: σαλάτα, σέλα, σόι, σώμα, σουπά. Προφέρεται παχιά ως ch μπροστά στον φθόγγο -ι- (ι, η, υ, ει, οι), ακόμα και όταν ο άτονος φθόγγος -ι- αποκόπτεται και ακολουθεί σύμφωνο μ, ν, λ, χ π.χ. : κασίδα, σήμηρα, σύγκρυγιου, σεισμός, σ'μάδ' < σημάδι, σ'νουριέμι < συνερίζομαι, βασ'λεύγου < βασιλεύω, σ'χαμένους < σιχαμένους. Όταν το -ι- προέρχεται από τροπή άτονου - ε - , τότε προφέρεται κανονικά , π.χ. : σηрмаγιά < σερμαγιά , σηργιάν' < σεργιάνι. Παχιά προφέρεται το - σ- και στα επιρρήματα με πρώτο συνθετικό το - ίσια - ('σια), π.χ.: σιάδουνα, σιάφνα ,σιαπάνου , σιακάτου, σιαπέρα

Το -σ- της πρόθεσης συν, όταν ακολουθούν τα σύμφωνα κ, π, τ, β, γ, δ προφέρεται παχύ - ζ - , π.χ. : ζκουλλιέμι < συν + κολλιέμαι (κολλώ), ζπηθηριάζου < συν + πεθερός, ζτιριάζου < συν + ταιριάζω, ζβάζου < συν + βάζω, ζγάφτου < συν+γ+άπτω (χτυπό, δέρνω) : « α ση ζγάμου μια, α χάγ'ς τα πασκάλια σ'!») ζδαυλίζου < συν + δαυλίζω (φέρνω κοντά τους δαυλούς της φωτιάς)

Το - ζ - μπροστά στα φωνήεντα α, ο, ω, η (από έκταση του ε) και στο ου προφέρεται κανονικά, π.χ.: ζαγάρ', ζηματώ, ζο (ζώο), ζών' (ζώνη), ζουμπούλ'. Μπροστά σε σύμφωνο και στα φωνήεντα η, υ το - ζ - προφέρεται παχύ ακόμα και όταν τα άτονα η, υ έχουν αποκοπεί ,π.χ. : ζημιά, ζύμ', ζ'τιανιά, ζ'βάζου, ζ'γούρ'. Στο ρήμα -ζω- το - ζ - προφέρεται παχιά ,ενώ στο ζο (ζώο) κανονικά .

Το διπλό γράμμα - ξ - (κσ) προφέρεται κανονικά (κσ) , όταν ακολουθεί φωνήεν α, ε, ο, ω π.χ.: ξανοίγου, ξέρου, ξόδησα, ξώπητσα. Το - ξ - προφέρεται παχύ (κσι), όταν ακολουθεί - ι - ή - υ - (κι όταν ακόμα αυτό έχει αποκοπεί και ακολουθεί σύμφωνο) , π.χ.: ξίδ', ξυρίζου, ξ'νίλα , ξ'λιάζου

Το διπλό γράμμα - ψ - (πσ) μπροστά στα φωνήεντα α,ε,ο (ω) προφέρεται κανονικά ως - πσ - : ψάλτ'ς, ψέλνου, ψόφιους, ψώρα. Κανονικά προφέρεται και μπροστά στο - η - , όταν αυτό προέρχεται από άτονο -ε - π.χ.: αψηγάδιαστους, απόψη (απόψε). Μπροστά σε φθόγγο - ι - (ι, η υ, οι, ει) προφέρεται παχιά ακόμα και όταν το - ι - έχει αποκοπεί, π.χ. : ψίχα, ψήφους, ψύλλους, ψείρα, ψ'λά < ψιλιά, αψ'λός < υψηλός, ψ'χή < ψυχή

Τα συμπλέγματα < μπ >, < ντ >, < γκ >, < γγ > προφέρονται κανονικά (b , d , g) , π.χ. : αμπασιά, αντάρα , αγκάθι, αγγόνι . Σε μερικές λέξεις, κυρίως λόγιας ή ξενικής προέλευσης, προφέρονται έρρινα , π.χ. : καμπάνα ,κάμπια , μαντολίνο, μαντείο, αγκώνας, άγγελος. Σε άλλες λέξεις ,ξενικής προέλευσης, προφέρονται ως δύο ξεχωριστά σύμφωνα και όχι ως ένα δίηχο σύμφωνο, π.χ. καν-τάδα (βεν. cantada) τζάμ-πα (τουρκ.caba), κομ-πόστα (ιταλ.composta), πον-τάρω (ιταλ. pontare)

Στο σύμπλεγμα - τσ - έχουμε παχιά προφορά του - σ - όταν ακολουθεί -ι-, π.χ.: τσιαρντάκα , πατσιαβούρα ,χαλατσιά.Παχιά προφορά του - τσ - έχουμε επίσης και σε λέξεις τουρκικής προέλευσης (π.χ. τσαρντάκ' < τουρκ.cardak, τσατάλ' < τουρκ. catal, πατσά < τουρκ. paca) ή σε λέξεις που το - τσ- προέρχεται από τσιτακισμό, π.χ. αυλάτσ' < αυλάκι , κατσιζου < κακίζω, τσυδών' < κυδώνι .

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αβέβ. = αβέβαιη	μτγν. = μεταγενέστερο (3 ^{ος} αιώνας π.Χ. - 6 ^{ος} αιώνας μ.Χ.).
παροιμ.= παροιμία	μτφ. = μεταφορικά
αγν. = άγνωστη	ουσ. = ουσιαστικό
αλβ. = αλβανικά	ουσιαστικ.= ουσιαστικοποιημένο επίθετο
αμετ. = αμετάβατο (ρήμα)	παθ.= παθητικό (ρήμα)
αντων.= αντωνυμία	παροιμ.= παροιμία
αόρ.= αόριστος	πιθ. = πιθανόν
αρχ. = αρχαία (- 4 ^{ος} αιώνας π.Χ.).	πρβ. = παράβαλε
βεν. = βενετσιάνικα	πρκμ.= παρακείμενος
βλ. λ. = βλέπε λέξη	προθ. = πρόθεση
βλάχ. = βλάχικα	προστακτ. = προστακτική
γαλλ. = γαλλικά	προτακτ. = προτακτικό
ειρων. = ειρωνικά	π.χ. = παραδείγματος χάριν
ενεργ.=ενεργητικό (ρήμα)	ρ. = ρήμα
επίθ. = επίθετο	σλαβ. = σλαβικά
επίρ. = επίρρημα	στερητ.= στερητικό
ετυμ. = ετυμολογία	σύνδ. = σύνδεσμος
επιφ. = επιφώνημα	τουρκ. = τουρκικά
ηχοπ. = ηχοποίητη (λέξη)	υβριστ. = υβριστικά
θηλ. = θηλυκό	υποκορ. = υποκοριστικό
ιταλ. = ιταλικά	φρ. = φράση
κατάλ.= κατάληξη	ΣΥΜΒΟΛΑ
κυριολ. = κυριολεξία	* = υποθετικός τύπος
λατ. = λατινικά	() = εξήγηση , μετάφραση
μεγεθυντ. = μεγεθοντικό	> = ο τύπος που ακολουθεί προέρχεται από τον τύπο που προηγείται.
μέσ. = μέσο (ρήμα)	< = ο τύπος που προηγείται προέρχεται από τον τύπο που ακολουθεί.
μσν. = μεσαιωνικό (7 ^{ος} αιώνας - 1800 μ.Χ.)	(') =αποβολή φωνήεντος
μετ. μεταβατικό (ρήμα)	
μτχ. = μετοχή	

Σημείωση : Στη γραφή των λέξεων το άτονο ε ,όπου προφέρεται -ι-, αποδίδεται , με -η-(ήτα): πηθηρά, έβληπη, λέγαμη, γηρός. Τα άτονα αι και ου στις καταλήξεις- μαι ,-σαι,-ται και - ουν των ρημάτων αποδίδονται με- ι - : λιέμι, λιέσι, λιέτι, λέγιν, παίζιν. Το λεξικό αναμορφώνεται.

A

- α : < επιφων. έκφραση
: ανάμεσα σε πολλά άλλα
φανερώνει απειλή : « α (να ,θα)
ση ζγάψου μια, α δεις τον ουρανό
σφοντίλ' τσι τ' άστρα μακαρόνια»
- αβάδ' (το) : < άγν. ετυμ.
: κάτι το πολύ ψημένο, καμένο :
« αφήτσης του φαγί πας τ' φουτιά
τσι γίντ' ση αβάδ' »
- αβανιά (η) < μσν. αβάν-ης (συκοφάντης,
καταδότης) +- ιά
: ρετσινιά , συκοφαντία
άδικη κατηγορία : « τ'ν έρ'ξη
τ'ν αβανιά τ' !» (κακολόγησε,
συκοφάντησε κάποιον)
- αβάντα (η) : <τουρκ. avanta (πλεονέκτημα)
: υποστήριξη, στήριγμα : « του
Μαρίγ' χώρ'ση μη τουν άντρα
τ'ς, μα έχ' τουν αδηρφό τ'ς
αβάντα)
- αβάφτ'στους (ο) : α στερητ. + βαφτίζω
: αυτός που πέθανε προτού
βαφτιστεί : « τυραννιέτι σα τουν
αβάφτ'στου»
(Στον Κάτω Κόσμο ο Διάβολος
αναγκάζει τον αβάφτιστο να
κουβαλά μ' ένα λióφυλλο νερό,
να γεμίσει την κολυμπήθρα για
να βαφτιστεί. Αυτό κρατάει
αμέτρητο καιρό.Μόλις
χρειάζεται ένα λióφυλλο νερό
να γεμίσει η κολυμπήθρα, ο
Αντίχριστος την αναποδογυρίζει
και ο αβάφτιστος αρχίζει πάλι
από την αρχή. Τυραγνιέται
αιώνια ... σαν τον αβάφτιστο !)
- αβδέλλα (η) : < α προτακτ. + αρχ. βδέλλα
: είδος σκουληκιού σε στάσιμα

	<p>νερά, που καθόταν στο λαιμό του ζώου , όταν έπινε νερό. Τρεφόταν από το αίμα του ζώου και ήταν πολύ δύσκολη η αποκόλλησή της. Φύλαγαν αβδέλλες σε γυάλινα βάζα και τις χρησιμοποιούσαν για αφαίμαξη ασθενών. μτφ: ανεπιθύμητο πρόσωπο που γίνεται φορτικό και δε φεύγει με κανέναν τρόπο: « κόλλ'ση απάνου μ' σα τ'ν αβδέλλα» εκμεταλλευτής : « τον ήπιη του αίμα τ' σα τ'ν αβδέλα» (τον αφαίμαξε οικονομικά)</p>
αβέρτα επίρ.	<p>: < επίθ. αβέρτος (βλ.λ.) : ελεύθερα , ανεμπόδιστα : «ήβρη τσι αλουνίζ' αβέρτα» (κάνει ανεμπόδιστα ό,τι θέλει)</p>
αβέρτος -η -ο	<p>: < βενετ. averto : ανοιχτός, αφύλακτος, χωρίς περίφραξη : «αφήτση τα χουράφια τ' αβέρτα»</p>
αβλαντίζου ρ.	<p>: < τουρκ. avlamak (κυνηγώ) : καιροφυλακτώ, παραφυλάγω, ενεδρεύω : « αβλάντ'ζη πότη θα παγαίνου, να χουθεί μέσα »</p>
αβτζής - δ'σσα - δ'κου	<p>: < τουρκ. avci (κυνηγός) : κυνηγετικός, καλός στο κυνήγι Λέγεται περισσότερο για τη γάτα, που παραμονεύει και πιάνει ποντίκια: « αβτζήδ'σσα κάτα »</p>
αγαθουμ'λιά (η)	<p>: < αγαθή + ομιλία : καλοπροαίρετος, άδολος : μτφ.: αφελής, αγαθιάρης , χαζούλης</p>
αγάλια-αγάλια επίρ.	<p>: < μσν. αγάλι : αργά, σιγά-σιγά, με το μαλακό: « αγάλια-αγάλια γίνητι γη αγγουρίδα μέλ' » (παροιμ.)</p>
άγανου (το)	<p>: < μσν. ο άκανος < αρχ. άγανον</p>

αγαντέρνου ρ. (και αγαντάρω)	: το « γένη » των σταχυών του σιταριού, του κριθαριού κτλ. : < ιταλ. agguantare (κρατώ) : αντέχω, υπομένω , βαστώ « τέτοιουν άντρα που έχου , ' γω είμι τσι τουν αγαντέρνου »
αγάντα επιφ.	: < αγαντέρνου : προστακτική του ρ. αγαντέρνου ως επιφώνημα : βάστα, κράτα, άντεξε! « αγάντα , φτωγή μου καρδιά !»
αγαπίζου ρ.	< αγάπ-η + - ίζω : συμφιλιώνομαι, ξαναφτιάχνω μια σχέση αγάπης ή φιλίας ύστερα από μακρά περίοδο διακοπής της : «είχαν χρόνια να μ'ληχτούν τσι τώρα , που παντρεύγιν τα πιδιά τουν , αγαπίσαν »
αγαπ'κός (ο) επιθ.και ουσ.	: < μτγν.αγαπητικός : ο αγαπημένος μιας γυναίκας, ο ερωμένος, ο εραστής: « τ'ν αφήτση γη αγαπ'κός υτ'ς τσι κόντηψη να πηθάν' »
αγαπ'τσή (και αγαπ'τσιά)	: < αγαπητική (αγαπητικιά) : η φιλενάδα , η ερωμένη
αγαψαντρού (η)	: < αγαπώ + άντρας : η γυναίκα που αγαπά τους άντρες, η ερωτιάρα , η φιλήδονη
αγγουρίδα (και αγουρίδα) (η)	: < μσν.αγουρίς < άγουρος <αρχ. άωρος (μη ώριμος, αγίνωτος) : το άγουρο σταφύλι μτφ.: ό, τι είναι πολύ ξινό : « σαν εμάνισες , πουλί μου, αγγουρίδα έχου πουλλή ...» (δημοτ.)
αγγρίζου ρ.	: < μσν. αγγρίζω < αρχ. αγρίζομαι : βρίσκομαι σε κατάσταση οργασμού : «άγγριση γη αφουράδα μας τσι δε γίνητι ζαπ'»
άγγρισμα (το)	: < αγγρίζου

	: η σεξουαλική διέγερση , κυρίως των ζώων και μτφ. των ανθρώπων
αγγρισμένους (ο) (μτχ.παθ. πρκμ.)	: <αγγρίζου : αυτός που βρίσκεται σε (δύσκολα ελεγχόμενη) σεξουαλική διέγερση
αγιάζ' (το)	: < αγιάζι < τουρκ. ayaz (ψύχρα) : η υγρασία και το κρύο τις νύχτες που είναι ξαστεριά
αγιάζου ρ.	: < μτγν. αγιάζω : γίνομαι άγιος , αποκτώ αγιότητα : « άγιαση η κατσικουκλέφτ'ς» : (ειρωνική φράση για κάποιον με αμαρτωλό παρελθόν, που θέλει στα στερνά του να παρουσιάζεται ως άμεμπτος)
αγιάζουμι ρ.	: < αγιάζομαι : μτφ: δεν το χωράει ο νους μου, δεν μπορώ να το πιστέψω :«δε τ' αγιάζουμι να πα να κλέψ' σ' ακκλησιάς του μπακάρ'!»
αγιάσμα (το)	: <αγιάζω : αγιάσμα : « αγιάσμα να βγάλιν τα κουκαλέλια τ' είτσει που τσειτί»
αγιαστούρα (η)	: < μσν. *αγιαστούριν : ματσάκι από βασιλικά, που το βουτά ο παπάς στο κουβαδάκι με τον αγιασμό (αγιασμένο ύδωρ) και κάνει τον αγιασμό « τρέξητι να τρέξουμη τσι έρχητι η ζουρλόπαπας με την αγιαστούρα του και με τη βρεχτούρά του ...» (φράση που αποδίδεται στους καλικάντζαρους, που τρέμουν τον αγιασμό)
αγιόπ' : επιφων.	: < πιθ. από συνεκφορά των λέξεων άγε (προστ. του ρ. άγω) και του επιρ. όπου : άγε + όπου

	<p>: που να ..., είθε να : « <i>αγιόπ' να σκάγ'ς !</i> » (που να σκάσεις , ας ήταν να σκάσεις) «<i>αγιόπ' να ση δω βασ'λέ</i> » (που να, είθε να , σε δω βασιλιά!) : < μσν. αγιωτικός < αρχ. άγιος : πράξεις που έχουν σχέση με τη λατρεία των αγίων : «<i>το 'ρξη στ' αγιουτ'κά</i>» (προσευχές, νηστείες, τάματα κτλ.)</p>
αγιουτ'κά (τα)	
αγιώστου : επιφ.	<p>: < πιθανόν από συνεκφορά των λέξεων άγε (προστ. του άγω) + ωσότου : επιφώνημα απορίας, έκπληξης, απαρέσκειας : δηλαδή, ώστε λοιπόν : « <i>αγιώστου μ' , συ πήγης τσι μαρτύρ'σης !</i> » : ώστε λοιπόν (δεν μπορώ να πιστέψω πως) εσύ πήγες και μαρτύρησες !</p>
αγκαρίζου ρ.	<p>: < α προτακτ. +μσν. γκαρίζω : ογκανίζω , φωνάζω δυνατά όπως ο γάιδαρος : « <i>θ' αγκαρίζ'ς απού τ' πείνα</i> »</p>
αγκουρουπρησμένους (ο)	<p>: < μτχ. πρκμ. του αγκουρουπρήζουμι : αυτός που έχει το πρόσωπο και τα μάτια πρησμένα αυτός που τον ξύπνησαν απότομα από τον ύπνο και έχει τα μάτια πρησμένα</p>
αγναντίζου : ρ.	<p>: < πιθ. από το επίθετο αγνάντιος , (επίρ. αγνάντια = απέναντι, κατά πρόσωπο) :1. (μετ.) : στέκομαι απέναντι σε κάποιον και προσπαθώ να του δώσω να καταλάβει, να του εξηγήσω : « <i>έβρη τουν , μουρηή κόρ' υμ, τσι αγνάντ'ση τουν</i>» 2. (αμετ.) : αντιλαμβάνομαι, κατανοώ , παίρνω από λόγια :</p>

- αγουγιάτ'ς (ο)
 «εν αγναντίζ' Θιου βρουντή »
 (δεν θέλει να καταλάβει με
 τίποτα , είναι αγύριστο κεφάλι)
 : < μσν. αγωγιάτης < αγώγ-ι +
 -ιάτης
 : ο κατ' επάγγελμα
 ασχολούμενος με τη μεταφορά
 φορτίων με το υποζύγιό του .
 Το επάγγελμα του αγωγιάτη
 τείνει σήμερα εκλείψει : « τ'
 αγώγ' ξυπνά τουν αγουγιάτ' »
 (παροιμ.)
- αγούδουρας (ο)
 (πληθ. οι αγούδουρ')
 : < άγν. ετυμ. Η επιστημονική
 ονομασία του είναι hypericum
 empetrifolium
 : φυτό των αγρών. με μικρά
 κοκκινωπά άνθη Πάνω σε
 αγούδουρους άπλωναν σύκα
 (ψ'τάλια) για να ξεραθούν .
 Με πολλά φυτά δεμένα σε μάτσο
 έφτιαχναν σκούπα για
 σκούπισμα του αλωνιού || μτφ.
 και υβριστικά σε γυναίκα με
 κοκκινωπό δέρμα και πολλές
 φακίδες : «άντη, βρε αγούδουρα!»
- αγουρουφάς (ο)
 : < άγουρα + έφαγα
 : αυτός που τρώει (μαζεύει)
 τους καρπούς άγουρους , πριν
 ωριμάσουν : « γη αγουρουφάς
 κηρδίζ' » (παροιμ.)
 Η φράση υπονοεί ότι αυτός που
 μαζεύει τους καρπούς προτού
 ωριμάσουν είναι κερδισμένος,
 γιατί έτσι δεν κινδυνεύουν από
 κλέφτες , από ζώα, κακές
 καιρικές συνθήκες κτλ.
- αγριγιάδα (η)
 : < αρχ. αγριάς
 : το αγρόχορτο άγρωστις η
 έρπουσα ,τα φύλλα και το
 ρίζωμα του οποίου πιστεύεται
 ότι έχουν φαρμακευτικές
 ιδιότητες

αγριγιουλαντίζου ρ. (παθ.αόρ. αγριγιουλαντίστ'κα)	: < άγριος + - λαντίζω : (ενεργ.μετ.) τρομάζω, φοβίζω, πανικοβάλλω : <i>«έβγα τσι αγριγιουλάντ'ση τ'ς κασίτσης να παγαίνιν στου β'νό»</i> : (παθ.) πανικοβάλλομαι, αγριεύομαι : <i>«αγριγιουλαντ'στήκαν τα πρόβατα τσι πήραν δρόμου »</i>
αγύργιαστους -η -ου	: < α στερητ. + γυρίζω : απέραντος, αυτός που δεν μπορείς να τον γυρίσεις (να τον περιέλθεις)
αγώγ' (το)	: < αρχ. αγώγιον :1. φορτίο που μεταφέρεται (κυρίως με υποζύγιο) έναντι ορισμένης αμοιβής 2. η αμοιβή για τη μεταφορά του φορτίου σε ορισμένη απόσταση : <i>« τ' άγώγ' ξυπνά τουν αγουγιατ' »</i>
αδειά (η)	: <αρχ. άδεια : χρόνος που περισσεύει, χωρίς υποχρέωση για δουλειά , χρόνος απραξίας , αργία : <i>«εν έχου τ'ν αδειά σ' !»</i> (δεν είμαι αργόσχολος , όπως εσύ !)
αδειάζου ρ.	: < αδειά : ευκαιρώ, έχω διαθέσιμο χρόνο <i>« εν αδειάζου να κατουρήσου »</i>
αδειανός (ο)	: < άδειος : εύκαιρος, αργόσχολος, χασομέρης , αυτός που δεν έχει τι να κάνει, που δεν είναι υποχρεωμένος να δουλεύει : <i>« αδειανός στυλούς»</i>
αδερφουμοίρια (τα)	: < αδερφός + αρχ. μοίρα (μερίδιο) : μερίδια από κληρονομιά , που τη μοιράστηκαν αδέρφια
αδιάντροπα (τα)	: < α στερ. + δια + ντροπή

	: σεξουαλική πράξη, συνουσία : « πιάσαν του Μαργέλ 'τσι τουν Κουστή πίσου απ' τουν πρίνου τσι κάναν αδιάντροπα» λέξεις, φράσεις, ανέκδοτα κτλ. τολμηρά ή άσεμνα τραγούδια της Καθαρής Δευτέρας με ελευθεριάζουσες εκφράσεις
αδιάρμ'στ -ους - (η) -ου	: < α στερ. + διαρμίζου (βλ. λέξη) : ατακτοποιήτος , ασυγύριστος επίρ. : αδιάρμ'στα : « μουρή κόρ' υμ, ήρτης τσι μ' ήρρης αδιάρμ'στα»
αδιαφόρητα επίρ.	: < πληθ. ουδ. του επιθ. ο αδιαφόρητους (βλ.λέξη) : ανώφελα άδικα, μάταια: "βρε, πόσα τουν είπα , πόσου τουν παρακάλησα ! Αδιαφόρητα! "
αδιαφόρητους (ο)	: < μτγν.αδιαφόρητος < α στερ. + διαφορεύω (ωφελώ) : αυτός από τον οποίο δεν περιμένεις διάφορο (όφελος) : μτφ.: ανωφελής, άχρηστος , ανίκανος σε όλα
αδιξιμιός (και αναδηξιμιός) (ο), αδιξιμιά (η)	: < μσν. αναδεξιμαίος < αναδέχομαι , αόρ. ανεδεξάμην (δέχομαι στην αγκαλιά μου από την κολυμπήθρα το νεοβάπτιστο, γίνομαι νονός) . : βαφτισιμιός , βαφτισιμιά
αδ'κουβγάζου ρ.	: < άδικα + βγάζω : δυσφημίζω, διασπείρω συκοφαντίες σε βάρος κάποιου
αδ'κουβγάλτ'ς (ο) αδ'κουβγάληργια (η)	: < αδικοβγάλτης < αδικοβγάνω : αυτός -ή που διασπείρει συκοφαντίες και άδικες (ψευδείς) κατηγορίες σε βάρος κάποιου
αδρά επίρ.	: < πληθ. ουδ. του επιθ. αδρός : πλούσια, άφθονα , χοντρά

αδράχτ' (το)	<p>« πληρώθ' τση αδρά» : < μσν. αδράχτι < απράκτιον < υποκορ. του αρχ. άπρακτος : ξύλινο εργαλείο για το γνέσιμο του μαλλιού</p>
αδρύ (το) (αντί αδρό του επιθ. αδρός - ή - ό)	<p>: < αρχ. αδρός (πυκνός, γεμάτος) : μτφ. : άφθονο, πλούσιο : « αδρύ μαργαριτάρι »</p>
αθέρας (ο)	<p>: < αρχ. αιθήρ – έρος : μτφ. το ανώτερο και εκλεκτότερο στρώμα μιας ποσότητας : «κουστσίν' ση τ' αλεύρ' τσι πήρη τουν αθέρα»</p>
αθνίζου ρ.	<p>: < αθν-ός (βλ.λ.) + κατάλ. - ίζω : αθνίζω , αχνίζω , βγάζω αθνούς: « κάτσα στουν ήλιου τσι τα ρούχα μ' αθνίζιν απ' τ' βρουχή» μετ.: ζεσταίνω πάνω σε αχνούς (υδρατμούς) : "αθνίζου του φαγί"</p>
αθνός (ο) (και άθην' =άθνη με αντιμετάθεση)	<p>: < αρχ. ατμός : αχνός , άχνη , ατμός από νερό που εξατμίζεται ο αέρας που βγαίνει από το στόμα όταν κάνει κρύο : « μη βγάλεις άχνα !)</p>
ακγή (η)	<p>: < ακοή : η ικανότητα να ακούει κανείς, η αίσθηση της ακοής : « μη φουνάγ'ς έδγητς μες τ' αφτιά μ'! πήρης τ'ν ακγή μ' !» (με κούφανες, έχασα την ακοή μου)</p>
ακμή (η)	<p>: < αρχ. ακμή : το έσχατο σημείο κινδύνου, απόγνωσης , ταπείνωσης κτλ. : « να μη του χάγ'ς απ' του Θιο,ση τέτοια ακμή που μ' έφηρης !»</p>
ακόν' (το)	<p>: < αρχ. η ακόνη : σκληρή πέτρα πάνω στην οποία ακόνιζαν εργαλεία (τσεκούρια , δρεπάνια κτλ.)</p>

ακράτους (ο)	< αρχ. άκρατος (αγνός, ανόθευτος) : πεντακάθαρος , ολόλευκος : « έπλυνα τα ρούχα τσι γινήκαν ακράτα»
άκριγια (η)	: < μσν.άκρια < άκρη αρχ.άκρα : παράμερο σημείο, γωνία : « κάτση στ'ν άκριγια ,να πηράσου», «κάτση στ'ν άκριγια τσι μη ζαναμ'λήξ'ς» άκρη , κατάληξη , συμπέρασμα : « ε βγάζου άκριγια μ' έφτα που λέγ'ς»
ακρίθα (η)	: < ακρίδα < α- προτακτ. + αρχ. κριθή < αρχ. ακρίς : σπυράκι στο μάτι, κριθαράκι Κατά τη λαϊκή αντίληψη ακρίθα έβγαζαν στο μάτι τους οι τσιγγούνηδες
ακ'στά επίρ.	< ακουστά < πληθ. ουδ. του επιθ.ακουστός (που έχει ακουστεί, που είναι γνωστός σε πολλούς , που έχει καλή φήμη, ο ξακουστός) : εξ ακοής , από άκουσμα : «ε τουν έχου δει! μόν' ακ'στά τουν έχου .»
Άκ'στου , Παράκ' στου	: < Άκ'στος < Αύγ'στος < Αύγουστος : Αύγουστε , Παραύγουστε ... Επίκληση και επωδή στον μήνα Αύγουστο,που συνοδεύει το έθιμο της υπερπήδησης φωτιάς την νύχτα της 31ης Ιουλίου, παραμονής της 1ης Αυγούστου . Εκείνος που υπερπηδά τη φωτιά κρατά μια πέτρα πάνω από το κεφάλι του και λέει την επωδή : « Άκ'στου , Παράκ'κστου, κάητση του κάστρου. Σίδηρου η κατίνα μ' , πέτρα του τσηφάλ' .»

ακταρμάς (ο)	: < τουρκ. aktarma (μεταφορά) : βαθύ σκάψιμο και ανακάτεμα του χώματος σωρός από αντικείμενα « ατάκτως ερριμμένα » μτφ.: ανακατωσούρα, μπέρδεμα
ακταρντίζου ρ.	: < τουρκ. aktarmak (μεταφέρω, μεταφορτώνω) : μεταφέρω αντικείμενα και τα ρίχνω άτακτα σε σωρό
αλαλιάζου ρ.	: < ά-λαλ-ος + -ιάζω : μεταβ. : κάνω κάποιον να μείνει άλαλος, να τα χάσει, να μην ξέρει τι να κάνει : «μ' αλαλιάσαν τα μουρά μη τ'ς φουνές τουν» αμετ. : τα χάνω, βρίσκομαι σε κατάσταση απελπισίας: «έχαση η καημέν' τουν άντρα τ'ς τσι αλαλιάση»
αλανιάζου ρ.	: < αλάν-ι + -ιάζω : αλητεύω, ζω όπως ένα αλάνι μτφ.: (πιθ. από επίδραση του λιανίζω) τιμωρώ αυστηρά, δέρνω άσχημα: « άμα νέρτ' η πατέρας σ' , θα σ' αλανιάσ' στου ζύλου»
αλάργα επίρ.	: < μσν. αλάργα , γενοβ. a larga : μακριά (τοπικά και χρονικά) : «είνι αλάργα του σπít' τουν », «είνι αλάργα ακόμα η Λαμπρή»
αλαργεύγου ρ.	< αλαργεύω < αλάργα : απομακρύνομαι ,φεύγω μακριά
αλαργινός -ή -ό	: < αλάργ- α + -ινός : μακρινός , που βρίσκεται μακριά : « από ζένο τόπο κι απ' αλαργινό ήρθ' ένα κορίτσι ...» (δημοτ.)
αλ'γαριά (η)	< α προτ. + λυγαριά : λυγαριά : « όποιους πηράσ' αλυγαριά τσι δε κόψει κλονάρι, τα νιάτα του να μη χαρεί τσι ας

αλ'γαρουκούκτσα (τα)	<p>είνι παλικάρι» (δημοτ.) : α + λυγαριά + κουκκούτσια : καρπός λυγαριάς , που μοιάζει με μαύρο πιπέρι : "αλ'γαρουκούκτσα πούλ'σεις, κουμδιά θα πάρ'ς!" (φράση που σε λαϊκό παραμύθι αποδίδεται σε δυο ψεύτες , που προσπαθούσαν ο ένας να ξεγελάσει τον άλλον , πουλώντας αλ'γαρουκούκτσα για πιπέρι και φύκια για μεταξωτές κορδέλες)</p>
αλέστα επίρ.	<p>: < ιταλ. alla lesta : αμέσως, πρόθυμα , με πλήρη υποταγή και τυφλή υπακοή από συμφέρον, φόβο ή δουλοπρέπεια : « μόλις τον φουνάξ'ς , στέτσητι αλέστα»</p>
αληβριγιά (η)	<p>: < αλεύρ-ι + κατάλ. - ιά με ανάπτυξη του φθόγγου γ : αλευριά, μουσταλευριά</p>
αληκουντίζου ρ.	<p>: < αρχ. ρ. αλέκω (εμποδίζω, απωθώ) : αναχαιτίζω , κλείνω τον δρόμο, σταματώ : «τρέξη ν'αληκουντίγ'ς τ'άλουγου , μη βγει στου δρόμου» εμποδίζω, δημιουργώ προσκόμματα : «θέλου να φύγου στα καράβια τσι η μάννα μ'ούλου μ' αληκουντίζ' »</p>
αληπουθάνατα (τα)	<p>: < αλεπού + (τα) θάνατα (βλ.λ.) : η αλεπού, όταν πιαστεί σε παγίδα, προσποιείται πως είναι πεθαμένη για να ξεγελάσει τον άνθρωπο , να την πετάξει και να φύγει μτφ. προσποίηση ασθένειας για αποφυγή κάποιας υποχρέωσης : «κάν' τ' αληπουθάνατα , για να μη πα' στη δ'λειά»</p>

άλησμα (το)	< μσν.άλεσμα : η εργασία ή η διαδικασία του αλέσματος : « <i>άργηση πουλύ του άλησμα τσι ε θα προυλάβου να ζ'μώσου σήμηρα</i> » : η ποσότητα του καρπού που πηγαίνει στον μύλο για άλεσμα : « <i>Ξ'λώθ'κα μη τ' κουβέντα τσι έχου να 'τοιμάσου του άλησμα</i> »
αληστ'κά (τα) (ως ουσ.)	: < μσν. αλεστικόν : τα αλεστικά , η αμοιβή του μυλωνά για το άλεσμα του καρπού (π.χ. σιταριού , ελιάς κτλ.) ,που πληρωνόταν συνήθως σε είδος (αλεύρι, λάδι) ,αλλιώς και μ'λουνιάτ'κα (βλ.λ.)
αλί επιφών.	: < μσν. αλί < ηλί : επιφ.πόνου, λύπης, απελπισίας, συμφοράς : αλίμονο « <i>αλί στουν που χάν' του ταίρ' υτ</i> »
αλιάδα (η)	: < ιταλ.agliata < λατιν. allium (σκόρδο) : σκορδαλιά από κοπανισμένο σκόρδο, ψωμί και ξύδι
αλίμουνους -η -ου	: < επιφ. αλίμονο : καχεκτικός , κακομοίρης , αξιολύπητος : « <i>κάν' τουν αλίμουνου, για να τουν λ'πούντι</i> »
αλισβιρίσ' (το)	: <τουρκ.alisveris : η δοσοληψία, το πάρε - δώσε : « <i>μη τουν θ'κό σ' φάγη,πιε, αλισβιρίσ' μη κάν'ς</i> » (με τον συγγενή σου φάγε, πιε, πάρε – δώσε μην έχεις).
αλλάζου – αλλάζουμι ρ.	: < αρχ.αλλάσσω : μόνο για τα ζώα : επιβαίνω, βατεύω : « <i>η τράγους αλλάζ' τ' κασίκα</i> » , « <i>η κασίκα αλλάζητι</i> »
αλ'μανάρ'ς (ο) , (θηλ. η αλμαναριά)	: < ανά + μαλλιά -ρης : αναμαλλιασμένος , χωρίς κάλυμμα του κεφαλιού, με

	<p>λυμένα και ανακατωμένα μαλλιά : «να πάγου στ' χάρη Τ'ς αξ'πόλ'τ' τσι αλ'μαναριά τσι αξάγκουνα δημέν'» (τάμα στην Παναγία)</p>
αλμπάν'ς (ο)	<p>: < αλμπάνης < τουρκ.nalbant : ο πεταλωτής μτφ.: αδέξιος, άτεχνος : «ήβρις έφτουν τουν αλμπάν' να βάλ' τα τσηραμίδια;»</p>
αλ'μπούτζα (η)	<p>: α προτακτ. + λιμπούτζα < άγν. ετυμ. : τεμάχιο σχοινιού με το οποίο δένουν δύο πόδια του ζώου, για να δυσκολέψουν την κίνησή του , να μη φεύγει μακριά μτφ. τρικλοποδιά : « ε ξαναπαίζου μπάλα μη του Γιώρ' ! ούλου αλ'μπούτζης βάζ' !»</p>
αλ'μπ'τζώνου ρ.	<p>: < αλ'μπούτζα (βλ.λ.) : δένω δυο πόδια του ζώου με αλ'μπούτζα μτφ.: βάζω σε κάποιον τρικλοποδιά, τον ρίχνω κάτω ή τον εμποδίζω να φύγει</p>
αλόρτα επίρ.	<p>: < αλόρτ-ους (βλ.λ.) : όρθια, στο πόδι , βιαστικά : « αλόρτα τουν ήπιαμη του καφέ»</p>
αλόρτους - σα -ου	<p>: < μσν. ολόρθος < όλος + ορθός : τελείως όρθιος , ίσιος , άκαμπτος, ευθυτενής : « να πηθάνου αλόρτους » μτφ. : αδρανής , άπραγος : « τι ήρτης τσι στάθ'τσης μπρουστά μ' ένας αλόρτους ;»</p>
αλουγυρίδα (η)	<p>: < όλο + γυρ- ίδα (όλο + γυρίζω) : 1. παιχνίδι των παιδιών από μεγάλο κουμπί ή κομμάτι ντενεκέ σε σχήμα κουμπιού , που περιστρέφεται με τη βοήθεια σπάγκου 2.φουσκάλα με κυκλικό σχήμα</p>

αλουγυρίζου ρ.	σε κάποιο δάχτυλο του χεριού : όλο + γυρίζω : στριφογυρίζω, περιφέρομαι κυκλικά συνεχώς στο ίδιο μέρος
αλουνίζου ρ.	: < μτγν. αλωνίζω : με ζώα ή άλλα μέσα αποχωρίζω στο αλώνι τον καρπό των δημητριακών από το άχυρο μτφ. : δρω ανεξέλεγκτα , κάνω ό,τι θέλω : " ήβρη τσι αλουνίζ'!"
Αλουν'στής (ο)	: < αλωνίζω : ο μήνας Ιούλιος, κατά τον οποίο αλώνιζαν τα δημητριακά
αλλουσουσουμιάζου ρ.	: < άλλο + σουσούμι : αλλάζω σουσούμι (βλ.λ.) από φόβο, ταραχή, έντονη συναισθηματική κατάσταση : <i>« μόλις άκ'ση πους θα τουν βάλιν φυλακή, αλλουσουσούμιαση»</i>
αλλουσουσούμους (ο)	: < άλλο + σουσούμι : αυτός που άλλαξε το σουσούμι του εξαιτίας έντονης συναισθηματικής κατάστασης : <i>« γίντση αλλουσουσούμους απ' του κακό τ'»</i>
αλ'πανάβατ -ους -(η) - ου	: < α- προτακτ. + μσν. <i>λιπανάβατος</i> < αρχ. <i>ελλιπώς</i> + αρχ. <i>αναβατός</i> : ψωμί λιπανάβατο , που δεν "ανέβηκε", δε φούσκωσε, δεν είχε επαρκή ζύμωση μτφ. ο κρύος και άχαρος άνθρωπος , χωρίς ικανότητες, άψητος, ωμός : <i>« πού τουν διάληξη τσι τουν πήρη έφτουν τουν αλ'πανάβατου !»</i>

αλ'σάχν' (και αλσάχην)	: < αρχ. αλός (αλς = η θάλασσα) + άχνη : άχνη της θάλασσας , λεπτό στρώμα αλατιού που σχηματίζεται πάνω στα βράχια της ακτής από την εξάτμιση του αφρού των κυμάτων κάτι το υπερβολικά αλμυρό , που δεν τρώγεται : "αλ'σάχν' το 'κανης του φαγί!"»
άλ'σεις (πληθ. οι)	: < άλυσος (πληθ. άλυσεσ) < αρχ. άλυσις : οι αλυσίδες : φρ. «τ 'ς άλ'σεις τρώ'» (τρώει τις αλυσίδες. πιθανόν από την εικόνα του αλόγου, που μασάει τις αλυσίδες του χαλιναριού) Σολωμός : « κι αποκρίνοντο από πάνου κλάψες, άλυσεσ , φωνές..»
αλ'σιά (η)	: < α προτακτ. + ιταλ. liscina : η αλισίβα Μέσα στο κοφίνι τοποθετούσαν πλυμένα ασπρόρουχα της μπουγάδας .Τα σκέπαζαν με ένα μεγάλο κομμάτι πανί, πάνω στο οποίο τοποθετούσαν στάχτη. Περιχούσαν τη στάχτη με ζεματιστό νερό. Το σταχτόνερο (αλ'σιά) περνούσε στα ασπρόρουχα και τα λεύκαινε .
αλτσιάκ'ς – σα –κου	: < τουρκ.alcak : τιποτένιος, πρόστυχος : « αλτσιάκ'σα κάτα! απ' τα χέρια μ' άρπαξη του ψάρ' ! »
αμάδα (η)	: <μσν. αμάδα : πλατιά πέτρα κυκλικού σχήματος, που χρησιμοποιούσαν τα παιδιά στο ομαδικό παιχνίδι «αμάδες»
αμαλαγιά (η)	: < αμάλαγος < αρχ. αμάλακτος < α στερητ. +μαλάσσω : μέρος αμάλαγο, άθικτο,

	<p>ανέπαφο , απείραχτο , που δεν το έχει επισκεφτεί κανείς και δεν έχει πάρει από αυτό τίποτε από αυτά που διαθέτει :« ήβραμη μιαν αμαλαγιά τσι γημίσαμη ένα καλάθ' πηυτσίτης», «θα πάγου τ' κατσίκα να βουστσήσ' ση μιαν αμαλαγιά »</p>
αμάλλιαστους - (η) - ου	<p>: < α στερ. + μαλλιάζω : αυτός που δεν έχει βγάλει ακόμα τρίχες εφηβείας το πουλί που δεν έχει βγάλει ακόμα φτέρωμα, ο νεοσσός μτφ. αυτός που δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητος, που δεν έχει οικονομικούς πόρους : «αυτός είναι ακόμα αμάλλιαστου π'λί»</p>
αμανέτ' (και αμανάτ') (το)	<p>: < αμανάτι < τουρκ. emanet : ενέχυρο, υποθήκη : «πήγη να φέρ' τουν αδηρφό τ' τσι απόμ'νη γι' αμανέτ.»</p>
αμάχ' (η)	<p>: < α προτακτ. + αρχ. μάχη : έχθρα, μίσος , αντιπαλότητα : « τουν έχ' αμάχ' , που πήγη τσι ψητουμαρτύρ'ση»</p>
αμίλ'χτους (ο)	<p>< αμίλητος < α στερητ. + μιλώ < ομιλώ : αυτός που δε θέλει να μιλά με τους άλλους, λιγόλογος, μονόχλωτος , ακοινωνήτος : « αφτός είναι ένας αμίλ'χτους άθρηπους! ε παίρν'ς κουβέντα απ' του στόμα τ'»</p>
αμμ'δάρα (η)	<p>: < μεγεθυντ. του μσν. αμμούδα αμμούδ-α + - άρα : περιοχή με αμμώδες έδαφος, αμμότοπος</p>
αμόνου ρ.	<p>: <ομόνω < αρχ. ομνύω (αόρ. ώμοσα) : ορκίζομαι : « άμουση πους ε θα του πεις ση κανέναν »</p>

αμουλαρτός -ή -ό	: < αμουλέρνου (βλ.λέξη) : ελεύθερος , όχι δεμένος , χωρίς κανέναν περιορισμό ή έλεγχο : « αφήτση τα ζα αμουλαρτά τσι πήγαν στ' ζημιά»
αμουλέρνου ρ. (αόρ. αμόλαρα)	: < ιταλ. ammolare : αμολλάω ,αφήνω ελεύθερο : « αμόλαρη του στσύλου τσι τσ'νηγά του λαγό »
αμουλόγ'τα (τα)	: < αμολόγητα < α στερητ. +ομολογώ : αυτά που δε λέγονται , που δεν ομολογούνται, που δεν κατονομάζονται : μτφ. : οι όρχεις (κυρίως των ζώων)
αμούρ' (η)	: < αρχ. αμόργη : κατακάθι λαδιού
αμπάρ' (το)	: < τουρκ. ambar (αποθήκη) : αποθήκη για συγκέντρωση του ελαιόκαρπου πριν από το άλεσμα . Στα ελαιουργεία υπήρχαν σειρές από αμπάρια. Ο κάθε μεγάλος παραγωγός είχε δικό του αμπάρι.
αμπασιά (η)	: < μσν.εμπασιά < μτγν. έμβασις < εμβαίνω : είσοδος, άνοιγμα στην περίφραξη χωραφιού, για να « εμβαίνουν» άνθρωποι και ζώα : « φράξη τ'ν αμπασιά μη φύγιν οι προυβατίνης»
αμπουλάδα (η)	: < εμβολάδα < αρχ. εμβολάς : μπολιασμένη αγριελιά , που μεταφυτεύτηκε
αμπρί (το)	: < γαλλ. abri : υπόγειο καταφύγιο στο οποίο προφυλάγονταν οι στρατιώτες από το πυροβολικό και την αεροπορία. Ονομαστά τα αμπριά των ανταρτών στη Λέσβο κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου

αμ τι (και εμ τι)	: < μσν. αμμέ < αμμή + τι : ασφαλώς , σίγουρα, βεβαίως : «-θα του φας σούλου του ψουμί ; - αμ τι !»
αμουσιά (η)	: < αμόνου (βλ.λ.) : ο όρκος φρ. : «τ'ν αμουσιά τ'ν έχ' απά στα χείλια τ' ! » (τον όρκο τον έχει πάνω στα χείλη του ! = ορκίζεται πολύ εύκολα)
αναγκαίου (το)	: < αναγκαίος < ανάγκη : υπαίθριο αποχωρητήριο, αλλιώς απόπατους (ο)
άναγια μ' επιφ.	: < Παναγία μου ! με σίγηση του Π : επιφώνημα έκπληξης, θαυμασμού, φόβου : «άναγια μ'! πότη πήγης τσι ήρτης!» , «άναγια μ' του μουρέλ' υμ ! κόντησα να του χάσου !»
ανάγομι (ρ.)	: < αρχ. ανάγομαι (ανά + άγομαι) : φαίνομαι, γίνομαι φανερός, γίνομαι αντιληπτός με τις αισθήσεις : « έφαγα τουν κόσμου να τουν γυρεύγου. Εν ανάγητι πούβητα !»
αναθρεύγου ρ.	: < ανα + τρέφω : ανατρέφω, μεγαλώνω : «ανάθρηψη τουν κόρακα να χ'θεί να βγάλ' τα μάτια σ'» (παροιμ.)
ανάκαρα (τα)	: < μσν. ανάκαρα : κουράγιο, δύναμη ,αντοχή : « εν έχου ανάκαρα τα μάτια μ' ν' ανοίζου»
ανακαρώνου ρ.	: < ανά + αρχ. ρήμα καρώ (κοιμίζω) : ανακτώ δυνάμεις, παίρνω τα επάνω μου έπειτα από ασθένεια ή άλλη αιτία

ανακατόνου ρ .	: < ανάκατος : μτφ. : φανερώνω , μαρτυρώ , προδίδω τα μυστικά κάποιου με πρόθεση να τον βλάψω : « <i>πήγη τσι ανακάτουση στουν πατέρα μ' πους είπα τ' γιαγιά μ' μπαμπόγριγια</i> »
ανάλογου (το) (ως ουσ.)	< αρχ. ανάλογος : το μέρος περιουσίας που αναλογεί σε κάποιον : « <i>Ηγώ του ανάλογου μ' θα του γράψου στουν γιο μ' »</i>
αναμασιώ ρ.	: < ανά + μασώ : ξαναμασώ, μηρυκάζω μτφ. : ξαναλέω τα ίδια και τα ίδια : « <i>τουν ρώτ'σα αν θα μη πάρ' στη δ'λειά τσι αναμάγ'ση τα λόγια τ' »</i>
ανανίδα (η)	: < μτγν. όνωνις < αρχ. οωνίς με αλλαγή του αρχ. φωνήεντος : ζιζάνιο με αγκάθια
ανάξιους (ο)	: < α στερ. + άξιος : ο αδέξιος, ο ανίκανος : " <i>γ(η) ανάξιους έφαγη έν' αβγό τσι χρήστη</i> » (παροιμ.)
αναπαραδιά (η)	: < α στερητ. + παράς : έλλειψη χρημάτων, αδεκαρία
ανάπληγα (τα)	: ανά + πλάγι (πλαγιά, πλευρά) : στη φράση " <i>πήρη τ' ανάπληγα</i> " (έφυγε σαν κυνηγημένος σε άγνωστη κατεύθυνση , πήρε τα βουνά)
ανάρια επίρ.	: < ανάριος : αραιά, κατά διαστήματα, όχι συχνά : " <i>ανάρια-ανάρια του φιλί να 'χει τσι νουστιμάδα !</i> "
αναρραγώνου ρ.	: < ανα + ρωννύω : ανακτώ δυνάμεις μετά από ασθένεια, δυναμώνω
ανασηφαλάδα (η)	: < ανεγκεφαλ - άδα < στερ.+ εγκέφαλος : ενέργεια του ανεγκέφαλου

	απερισκεψία , ανοησία : « <i>απ' τ'ν ανατσηφαλάδα τ' , έχαση τη δ'λειά τ'»</i>
αναχαράζου ρ. (και ανηχαράζου)	: < ανά + χαράζω : μηρυκάζω, αναμασώ την τροφή (για τα δίχηλα ζώα)
ανέπ'μα (το)	: ανά + πήγμα <ανάπ'μα <ανέπ'μα : μαγιά από αφρό ρεβιθιών που βράζουν, με την οποία αυτοζυμώνεται ο αυτόζ'μος (βλ.λ.) Η μαγιά αυτή <i>αναπήγνυται</i> (ξανά πήζεται) τρεις φορές και μετά ζυμώνεται ο αυτόζ'μος.
ανηβρουχιά (η)	: < ανά (στερητ.) + βροχή : η ανομβρία : « <i>μπρουστά στ'ν ανηβρουχιά, καλό 'ν τσι του χαλάζ' »</i> (παροιμ.)
ανηγηλώ ρ.	: < αρχ. αναγελώ < ανά + γελώ : χλευάζω, κοροϊδεύω : « <i>ό,τ' ανηγηλάσ' κανείς, ένα παραπάνου παθαίν'</i> » (παροιμ.)
ανηγουρεύγου ρ.	: <αρχ. αναγορεύω (ανακηρύσσω) : ενδιαφέρομαι, νοιάζομαι για κάποιον και ψάχνω να τον βρω για να βεβαιωθώ ότι είναι καλά : « <i>του μουρό έλ'πη ούλ' τ' μέρα τσι ε του ανηγόρηψη κανείς »</i> (το παιδί έλειπε όλη τη μέρα και δε νοιάστηκε κανείς να ψάξει να το βρει)
ανηθ'βάζου	< πιθ.απο το αρχ. ανά- βι - βάζω : ξαναφέρνω στην επιφάνεια, αναφέρω, ξαναθυμίζω : « <i>αυτά πλια είναι πηρασμένα – ξηχασμένα. τι θέλ'ς τσι τ' ανηθ'βάγ'ς !</i> »
ανηκούρκουδα τροπ.επίρ.	< : μσν.ανακούρκουδα : σε ημικάθισμα με λυγισμένα τα γόνατα:

ανηκρικάτα τροπ. επίρ.	<p>"μαζέβγ' ηλιές ανηκούρκουδα "</p> <p>: < α προτ. + νεκρικάτα</p> <p>: ο νεκρός τοποθετείται με το κεφάλι δυτικά έτσι που το πρόσωπο να είναι στραμμένο προς τα ανατολικά μια και από εκεί έρχεται ο Σωτήρ και εκεί είναι ο Παράδεισος της Εδέμ. Το να ξαπλώσει ζωντανός όπως στη θέση του νεκρού (ανεκρικάτα) θεωρείται γρουσουζιά και κακός οιωμός. Οι μητέρες ποτέ δεν βάζουν τα παιδιά να κοιμηθούν ανεκρικάτα.</p>
ανηκρημασίδ' (το)	<p>: < ανακρεμώ</p> <p>(αόρ. ανακρέμασα)</p> <p>: ύφασμα που προσφέρει (κρεμάει στον ώμο)ο (η) ανάδοχος ως δώρο στη μητέρα του μωρού κατά τη βάφτιση</p>
ανηλιώ ρ.	<p>: < αρχ. αναλύω</p> <p>: μεταβ. : διαλύω, λιώνω:</p> <p>« ανηλιώ βούτυρου να ζηματήσου τα μακαρόνια»</p> <p>: αμετ. : λιώνω, διαλύομαι, χάνομαι , σβήνω : « μη πέσου τσι ανηλιώσου ..»</p>
ανημαγκάστρ' (το)	<p>: < άνεμος + αγκάστρι <</p> <p>γκαστρώνω <μσν.εγγαστρώνω</p> <p>: ψευτοεγκυμοσύνη</p>
ανημίζου ρ.	<p>: < άνεμος</p> <p>: κουνώ στον αέρα : « ανημίζου του μαντίλ' υμ » μτφ.: ανακατεύω : « ανημίζου του φαγί να μη πιάσ'»</p>
ανημπόρια (και ανημπουριά) (η)	<p>: < ανήμπορος (βλ.λ.)</p> <p>: αδυναμία, εξάντληση :</p> <p>"απ' τ'ν ανημπουριά τ' ε μπουρεί να σύρ' τα πουδάρια τ' ! " μτφ. οικονομική δυσπραγία, παντελής φτώχεια</p>

ανήμπουρους (ο)	: α στερ. + ημπορώ : αυτός που δεν μπορεί, που δεν έχει δυνάμεις
ανηπρόκουφτους	: < ανεπρόκοπος < μτγν. απρόκοπος : αυτός που δεν κάνει προκοπή, τεμπέλης, αχαΐρευτος
ανηραγίδα (η)	: < α προτακτ. + νηραγίδα <νηρηίδα <αρχ.νηρηίς < νηρό (νερό) : νεράιδα
ανηρραγώνου	: < αναρρώνω < αρχ. αναρρωνύω : ανακτώ δυνάμεις μετά από αρρώστια
ανησαμιά (η)	: < μσν. ανασαίνω < ανεσαίνω < άνεσις + -αίνω : ανάσα, αναπνοή : « <i>κάτση έφτου πέρα τσι μη βγάλ'ς ανησαμιά</i> »
ανησπάθα (η)	: < αρχ. ανά – σπάω, αόρ. ανέσπασα (τραβώ προς τα επάνω) : παγίδα με θηλιά από τρίχες ουράς αλόγου για πιάσιμο πουλιών . Μια λυγισμένη βέργα (απόβεργα) ανασπά τη θηλιά προς τα πάνω και συλλαμβάνει το πουλί : « <i>έπιασα σ' ανησπάθης πέντη κουσύφ'</i> »
ανησιέρνου ρ.	: < ανά + σέρνω < αρχ. σύρω : ανεβάζω με τον κουβά νερό από το πηγάδι
ανησώνου ρ.	: ανά + σώνω (συμπληρώνω, τελειώνω) : παρεμβαίνω αυθαίρετα σε μια συζήτηση και συμπληρώνω τα λεγόμενα κάποιου
ανήφαγους - η -ου	: α στερ. + αόρ. έφαγα : ανόρεχτος, που τρώει λίγο : " <i>ανήφαγου είνι του μουρό!</i> "
ανηφτώ ρ.	: < αναπ'τώ <αναπετώ

	: βοηθώ κάποιον να ανεβάσει φορτίο στον ώμο του ανηφούτ'μα (το) : η υποβοήθηση για ανασήκωμα φορτίου : < άγν. ετυμ . : μισόλογα, μασημένα λόγια, υπευκφυγές : « άση τα άνια – μάνια τσι πε πόσα θέλ'ς για του χουράφ'»
άνια – μάνια (τα)	
άνταφα επίρ.τοπ.	: < πιθ. ένταφα < εν τάφω (λεξ. Γεωργακά) : πολύ βαθιά «του μαχαίρ' πήγη στ' άνταφα » στα έγκατα της γης
αντέτ' (το)	: < τουρκ. adet : το έθιμο, η συνήθεια : « μεις, κόρ' υμ' , του έχουμη αντέτ' στα γλιτώματα να κάνουμη χαλβά»
αντί (το)	< αρχ. αντίον : δυο κυλινδρικά ξύλα στον αργαλειό , μπροστά και πίσω, πάνω στα οποία τυλίγεται αντίστοιχα το ύφασμα και το στημόνι
αντύχ' υμ	< αγν. ετυμ. : απορηματική έκφραση : ώστε, μα πώς :« αντύχ' υμ αν'ξης του στόμα σ' τσι κατηγορ'σης τουν αδηρφό σ' ;»
ανυφαντάδα (η)	: < αρχ. ανά + υφαίνω + - άδα : ελάττωμα στην ύφανση (το να λείπει κάποια κλωστή) , σημείο που πρέπει να αν(α) - υφανθεί , να υφανθεί ξανά
αξαγή (η) και αξάγ' (το)	: < μσν. εξάγιον < λατιν. exagium (εξαγωγή < αρχ. εξάγω (αξαγή με α αρκτικό) : η πληρωμή του μυλωνά για την άλεση σιτηρών (κατά κανόνα σε είδος,αλεύρι), αλλιώς και " αληστ'κά " και " μ'λουνιάτ'κα"

αξάγκουνα επίρ.	: < μσν. εξόγκωνα < εξ + αγκών : οπισθάγκωνα, με τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη : « να πάγου στ' χάρη T'ς αξπόλτ' τσι αλμαναριά τσι αξάγκουνα δημέν'» (τάμα στην Παναγία)
άξαφνα επίρ.	: < μσν. έξαφνα < αρχ. εξ + άφνω : ξαφνικά, αναπάντεχα
αξέσαστ – ους (-η) – ου	: α - στερητ. + ξε + σάζω < αρχ. ισάζω : ανέτοιμος, ατακτοποιήτος : « τα βόδια είναι ακόμα αξέσαστα για τ' αλών' »
αξ'νάρ' (το)	: < υποκορ. του αξίνα < αρχ. αξίνη : αξιν- άρι(ο) : μικρή αξίνη, πλατιά από το ένα μέρος για τσάπισμα και κοφτερή από το άλλο για κόψιμο μικρών ριζών
αξούριαστους (ο)	: α στερ. + ξουριάζου (βλ.λ.) : αυτός που δεν έχει «ξούρια» , ο αγεγάδιαστος : « μένα του μουρό μ' είναι αξούριαστου!»
άξ'παντα επίρ. (χρον. και τροπ.)	: < άξαφνα < αρχ. εξάιφνης : ξαφνικά, απροσδόκητα , απροειδοποίητα , αιφνιδιαστικά : «ήρτη άξ'παντα τσι τσάκουση τουν κλέφτ' μες του σπίτ'»
αξ'πόλ'τους (-η) -ου	< προτακτ. α + ξ'πόλ'τους <ξυπόλυτος <μσν. εξυπόλυτος : αυτός που δε φορά ή που δεν έχει παπούτσια: « πιάσ' τουν αξ'πόλ'του τσι πάρ' τα παπούτσια τ'» μτφ. : ο πολύ φτωχός , ο κατώτερης κοινωνικής προέλευσης : « έφτουν τουν αξ'πόλ'του θα πα να πάρ' ;»
Άξ'τους (ο)	: < Αύγουστος (σίγηση του ου και τροπή του γσ σε ξ : Αύξτος,

	<p>Άξτους) : ο μήνας Αύγουστος : «Άξ'του,Παράξ'του, κήηση του κάστρου ...» (επωδή εθίμου) < : αυγουστιάτικος < Άξ'τους (βλ.λ.) : αυγουστιάτικος ,του μήνα Αύγουστου : «αξ'τιάτ'κου φηγγάρ'»</p>
αξ'τιάτ'κους	
απά (και πα) επίρ. τοπ. και χρον.	<p>< επάνω : επάνω : «απά στου δώμα» :τη στιγμή που : « απά στου θ'μό τ' » (τη στιγμή που ήταν θυμωμένος)</p>
απαλλαγή (η)	<p>: < αρχ. απαλλαγή : είδος, ποιόν, αξία " δεν είναι τ'ς απαλλαγής" (δεν είναι της προκοπής, δεν αξίζει)</p>
απανουγότηρους (ο)	<p>: <απάνου + ευφων. (γ) + -ότερος : αυτός που είναι ή που θέλει ναπαρουσιαστεί ανώτερος ,σε θέση υπεροχής (οικονομικής, ηθικής , κοινωνικής κτλ.) , ισχυρότερος : « εμ φτισιάρ'ς εμ απανουγότηρους» (δε φτάνει που είναι φταίχτης, θέλει να βγει κι από πάνω)</p>
απαντέχου ρ.	<p>: <μσν. απαντέχω : περιμένω, προσμένω, προσδοκώ « απάντηχή μη να 'ρτου, Απρίλη μου τσι Μα' » (περίμενέ με να έλθω, Απρίλη μου και Μάη)(ειρων. για κάτι που αργεί αδικαιολόγητα και υπερβολικά να γίνει)</p>
απαντουχή (η)	<p>: <μσν. απαντοχή < απαντέχω : αναμονή,προσμονή ,ελπίδα : « γη απαντουχή θα ση φα » (άδικα περιμένεις)</p>
απαραβάρητους (ο)	<p>: <α -στερ. + παραβαρώ (βλ.λ.)</p>

	: αυτός που δε δίνει βάρος , που δεν έχει απαιτήσεις : <i>«απαραβάρητους άθρηπους! ούτη ένα πουτήρ' νηρό εν ηγύρηση πουτέ »</i>
απειραθέλια (τα)	: < πιθ. άπειρα + ανθ -η +-έλια : μόνο στον πληθυντικό . Τα χαμομήλια είναι μικρά άνθη (ανθέλια) και φυτρώνουν πολλά μαζί (άπειρα)
απίδ' (το)	: < μτγν. απίδιον < αρχ. άπιον : αχλάδι σύνθετο με πολλές λέξεις <i>δροσάπ'δου, ξιν'νάπδου κουλουτσ'θάπδου,ασπράπδου κ.ά</i>
απιδουκόμματα (τα)	: < απίδια + κόμματα (κομμάτια) < κόπτω : αποξηραμένα κομμάτια απιδιών (αχλαδιών) για τροφή των ζώων
απ'κάζου (και απ'κάζουμι) ρ.	: < αρχ. απεικάζω < από + εικάζω : παίρνω είδηση με το παραμικρό , αντιλαμβάνομαι : <i>" η κατά απ'κάστ'τση του πουτ'κό! " , « απ'κάστ'τσης του σεισμό ;»</i>
απλουγιέμι ρ .	: < απολογιέμαι < αρχ. απολογούμαι : δίνω εξηγήσεις, διευκρινίζω : <i>«κάτσι να σ' απλουγ'θώ γιατί του δώκα σ' άλλουν του χουράφ' »</i>
απόβαρμα (το)	: < απουβαίρνουμι < αποβάλλω : το απόβαλμα και απόβγαλμα , το προερχόμενο από αποβολή έμβρυο το βρέφος που γεννήθηκε πρόωρα και με μικρό βάρος μτφ. άνθρωπος καχεκτικός, αρρωστιάρης

απόβηργα (η)	: < από + βέργα : ευλύγιστη βέργα για το στήσιμο της ανεσπάθας (βλ.λ.)
απόπατους (ο)	: < αρχ. απόπατος < αποπατώ : (υπαίθριο) αποχωρητήριο
απόπ'μα (το)	: < από + πίνω : υπόλοιπο ποτού (νερού, κρασιού κτλ.) , που άφησε κάποιος στο ποτήριπου έπινε : " ήπιη τ' απόπ'μα μ' τσι θα μάθ' τα μυστικά μ' ! " (πρόληψη)
απόπυρους (ο)	: < από + πυρά : φούρνος απόπυρους : ο φούρνος που εξακολουθεί να διατηρεί θερμοκρασία,αρκετή ώρα μετά το κάψιμό του ειρων. αυτός που ενώ δεν έχει ξεμεθύσει, αρχίζει πάλι να πίνει
απόστσιους (ο) (ουσ.)	: < από + αρχ. σκιά : σκιερό μέρος, ο ίσκιος , το απόσκιο η σκιά του ανθρώπινου σώματος : «φουβάτι τσι τουν απόστσιου τ'!» (λέγεται ειρωνικά για τους πολύ φοβιτσιάρηδες)
απουβαίρνου ρ. (μεσ. απουβαίρνουμι, αόρ. απουβάρκα)	: < αποβαραίνω (φεύγει από πάνω μου κάποιο βάρος) : παθαίνω αποβολή, διακοπή της εγκυμοσύνης : " απουβάρτση η κασίκα "
απουδέλ'πα (τα)	: < από + μσν. δελοιπός : τα υπόλοιπα, αυτά που απομένουν : « 'γω τσείνου που ήταν να πω του είπα ! τ' απουδέλ'πα βρούτη τα (βρέστε τα)μηταζύ σας »
απουδέχουμι και δέχουμι ρ.	: <υποδέχομαι (με αρκτικό α) : υποδέχομαι στο σπίτι μου ξενιτεμένους , καλωσορίζω : "καλώς τα δέχτσης !" (ευχή)

απουδιαλόγ' (το)	: < από + διαλέγ-ω : ό,τι απομένει μετά τη διαλογή, το χειρότερο απομεινάρι : «όποιους διαλέγ' τ' απουδιαλόγια παίρν'» (παροιμ.)
απουκλαίγουμι ρ.	: < από + κλαίωμα : κλαυθυρίζω, μεμψιμοιρώ , διεκτραγωδώ τα δεινά που με βρήκαν με σκοπό να προκαλέσω τον οίκτο: " πήγη τσι απουκλάφτση να τ'ν λυπ'θούν !"
απουκλιαμός (ο)	: < απουκλαίγουμι (βλ.λ.) : μεμψιμοιρία, κλαψούρισμα Ο αποκλιαμός θεωρείται γρουσουζιά για εκείνον που τον ακούει. Πιστεύεται ότι η δυστυχία αυτού που αποκλαίγεται θα πέσει επάνω του .
απουκόβγου ρ.	: < αρχ.αποκόπτω : απογαλακτίζω, σταματώ τον θηλασμό : «απουκόψαμη τ'αρνιά τσι θ' αρχίσουμη να τυρουκουμούμη»
απουκουμμένου (το)	:< μτχ.παθ.πρκμ..του απουκόβγουμι : το βρέφος ή το μικρό ζώο , που η μητέρα του έπαψε να το θηλάζει
απουκουράζουμι ρ.	: < από + μσν. κουράζομαι : 1. κάνω μια μικρή διακοπή στη δουλειά, για να ξεκουραστώ λίγο και να συνεχίσω 2. αναπαύομαι, απαλλάσσομαι από την ευθύνη που με βαραίνει : « να παντρέψου τα πιδιά μ' , ν' απουκουραστώ »

απουκρηγιώματα (τα)	< απουκρηγιώνου (βλ.λ.) : γλέντια σε σπίτια συγγενών την περίοδο των αποκριών
απουκρηγιώνου ρ.	: < αποκριά : συμμετέχω σε αποκριάτικα γλέντια σε σπίτια συγγενών : « φέτους απουκρηγιώσαμη 'ς αδηρφής υμ του σπίτ' »
απουλιώ ρ. αμετ. (κυρίως γ' προσ.)	: < αρχ. απολύω : τελειώνω τη λειτουργία : « απόλ'ση γη ακκλησιά»
απουλλουριάζου ρ.	: < α προτακτ. + πολλή + ώρα : κάνω πολλή ώρα να βράσω , επειδη διακόπηκε ο βρασμός με προσθήκη κρύου νερού ή ελάττωση της θερμοκρασίας : : «χαμήλουσης τ' φουτιά τσι απουλλουριάναν οι λαχανίδης »
απουλ'φάδ' (το)	: < απολειφάδι < από + λειφάδιον < λείπω : ό,τι απομένει ως υπόλοιπο, απομεινάρι Απουλ'φάδ' ονόμαζαν κυρίως το κομμάτι που απόμενε από την πλάκα του σαπουνιού , που ήταν πια αδύνατο να χρησιμοποιηθεί, επειδή ήταν πολύ μικρό μτφ.: άνθρωπος ανυπόληπτος , χωρίς αξία
απουματιά (η)	: < από + ματιά : το ευρύτερο οπτικό πεδίο , που μπορώ να ελέγγω και να επιτηρώ: "Πήρη τ' ν απουματιά μ' τσι έφ'γη ! Έκληψη τ'ν απουματιά μ' ! » (ξέφυγε απ' την προσοχή μου , τον έχασα από τα μάτια μου ,δεν αντιλήφθηκα τη φυγή του)
απουμύρ'σμα (το)	: από + μυρίζω : μύρο από λείψανο αγίου, αγίασμα : μτφ.αρωματική ουσία πολύ

απουσιέρνου ρ.	ακριβή και δυσεύρετη : < αποσέρνω < αρχ. αποσύρω : η καρποφορία μου φτάνει στο τέλος της : « <i>απουσύραν οι σ'τσιές</i> » (η καρποφορία στις συκιές τέλειωσε)
απουσπηρού επίρ. χρον.	: < μσν. αποσπέρας < από εσπέρας : αποβραδίζω, από το προηγούμενο βράδυ : « <i>έπιασα προυζύμ' απουσπηρού, για να ζ'μώσου ζ'μηρώματα</i> »
απουσπόρ' (το)	: < από + σπόρι < σπόρος : το στερνοπαίδι παιδί από το τελευταίο σπέρμα που απόμεινε (στον ηλικιωμένο πατέρα) και που μειονεκτεί σωματικά μτφ.: αποδιαλόγι, απομεινάρι
απουσώνου ρ.	: < μσν. αποσώνω < αρχ. αποσώζω : παίρνω αυθαίρετα τον λόγο και παρεμβαίνω , για να συμπληρώσω ή να διορθώσω τα λεγόμενα κάποιου : « <i>άμα δεν αποσώγ'ς, θα σκάγ'ς</i> »
απουτάζου ρ.(αόρ.απόταξα)	: < από + μσν. τάζω < αρχ. τάσσω : αποκτώ , έχω , κατέχω : " <i>πουτέ στου ψουμουσάνιδου ψουμί μην αποτάξης !</i> » (κατάρα της Παναγίας στον γύφτο που έφτιαξε τα καρφιά της Σταύρωσης) αποτάσσω : διώχνω , απομακρύνω , ξορκίζω από πάνω μου κάτι το κακό και το στέλνω σε κάποιον άλλον : « <i>κλιγόταν πους πουνεί του τσηφάλ' υτ'ς τσι τ' απόταξη απάνου μ'</i> »
απουταυρίζουμι ρ.	: < από + ταύρος : τεντώνομαι, χασμουριέμαι

απουφαίνουμι ρ.	<p>και ξεμουδιάζω μετά από ύπνο ή ακινησία : < από + αρχ. φαίνομαι : φαίνομαι , εκδηλώνομαι, γίνομαι αντιληπτός : «εν ήθηλη ν' απουφανεί πους ήταν στηνουχουρημένους »</p>
απουχειρίζου ρ.	<p>: < από + χειρ- (χέρι) + - ίζω : δεν παίρνω αυτό (συνήθως γλυκό) που μου προσφέρουν ως κέρασμα . Το αποχείρισμα θεωρούνταν κακός οiwνός για την προσφέρουσα , όταν είχε ανύπαντρα κορίτσια (δε θα γινόταν δεκτή η προξενιά της) : « μη μ' αποχειρίγ'ς , ω γ' τον'σσα, τσι έχου κόρ' τ'ς παντριγιάς»</p>
άρα (η)	<p>: < αρχ. αρά (με ανέβασμα του τόνου = άρα και σύνθ.κατάρα) 1.στη φράση « άρα τσι κατάρα...» σημαίνει μεγάλη κατάρα : « άρα τσι κατάρα σ' αφήνου ν' αγαπήγ'ς μη τη γ'ναίκα σ' » , « ...να μη πλήγ'ς τ' πατέρα σ' του χουράφ' » 2. στη φράση «άρα μ' ...τσι άρα μ'...» σημαίνει πλήρη αδιαφορία : (- ε θα ν έρτου στουν χουρό ! - άρα μ' έρτ'ς τσι άρα μ' δεν έρτ'ς !) , « άρα μ' βρέξ' τσι άραμ' δε βρέξ' » 3.στον πληθ. « άρης , μάρης, κουκουνάρης ...» σημαίνει ασυναρτησίες , ανοησίες : « 'γω θα γίνου βασ'λές ! »</p>
αραδίζου ρ.	<p>: <αράδα < βενετ.arada + κατάλ. -ίζω : βαδίζω σε σειρά, σε ευθεία γραμμή , ο ένας πίσω από τον</p>

αραθ'μώ ρ.	<p>άλλο : « οι ψείρης αραδίζαν πα του τσηφάλ' υτ'ς»</p> <p>: <προτακτ.. α + αρχ. ραθυμώ</p> <p>: οργίζομαι, θυμώνω :</p> <p>«αραθύμ'ση μόλις άκ'ση τα λόγια τ' » επιθυμώ , λαχταρώ:</p> <p>" πουλύ τ' αραθύμ'σα του μουρό!"</p>
αραλίκ' (το)	<p>: < τουρκ. aralık (διακοπή, ανάπαυλα, παύση)</p> <p>: μτφ. ξάπλα, τεμπελιά , ξεκούραση : « αφήτση τ'ν ηδλειά τ' τσι το ρ'ξη του αραλίκ'»</p>
αραμάδα (και αραγουμάδα) (η)	<p>: < χαραμάδα < αρχ. χηραμής</p> <p>: ρωγμή, σχισμή τοίχου, σανίδα, πατώματος κτλ.:</p> <p>« έπηση η βηλόν' μες τ'ν αραμάδα τσι ε μπουρώ να τ' πιάσου»</p>
αρατσίν' (η)	<p>: < α προτακτ. + μσν. ρετσίνη < αρχ. ρητίνη</p> <p>: η κολλώδης ουσία που βγαίνει από τα πεύκα , το ρετσίνι</p>
αρατσ'νάς (ο)	<p>: < αρατσίν' (βλ.λ.)</p> <p>: ο ασχολούμενος με τη συλλογή ρητίνης από τα πεύκα</p>
αργάζου ρ.	<p>: < αρχ. οργάζω</p> <p>: κάνω έργο, κατεργάζομαι (δερματα)</p> <p>: φρ.: « α πάρου ένα στυλιάρ' α σ'αργάσου τ'προυβιά σ' !» (θα πάρω ένα ξύλο να σε δείρω)</p>
αρθούν' (το)	<p>: < α- προτακτ. + ρουθούνι < μσν. ρουθούνιν < αρχ. ρώθων</p> <p>: ρουθούνι</p> <p>φρ.: « αρθούν' εν απόμ'νη»: (δεν έμεινε -γλίτωσε -κανέννας)</p>

αρίδα (η)	: < αρχ. αρίς – ίδος : το μέρος του ποδιού από το γόνατο και κάτω ή και ολόκληρο το πόδι: « άπλουση τ'ν αρίδα τ' » (ξάπλωσε και τεμπελιάζει) «τίναξη τ'ν αρίδα τ' »(πέθανε, ξεψύχησε - από την εικόνα των ζώων , που όταν ψοφούν τεντώνουν τα πόδια τους -)
αρκ'δίζου ρ.	: < μσν. αρκουδίζω < αρκούδι : βαδίζω , όπως η αρκούδα , με τα τέσσερα , μπουσουλώ : « αρκ'δίζ' του μουρό ! μ'σαφίρ'ς θα ν'έρτ' ! » (μουσαφίρης θα έλθει - πρόληψη)
αρκόβατους (ο)	: <αρκόβατος < άγριος +βάτος : αναρριχώμενο φυτό σε θαμνότοπους ,φράκτες κτλ. , γνωστό και με τα ονόματα αρκουδόβατος, ξυλόβατος και σμιλάγγι
αρκουμπλιά (η)	: < άγρια + κορομηλιά : πολυετής θάμνος στις άκρες των αγρών, που κάνει τα αργκόπλα (βλ.λ.)
αρκόμπλου (το)	: < άγριο + κορόμηλο : άγριο τζάνερο
αρμαθιά (η)	: < μσν. αρμαθιά < αρχ. ορμαθός : όμοια αντικείμενα περασμένα σε κλωστή, σύρμα , αλυσίδα κτλ. : «έρ'ζα 'πα στ'ν ησ'τσιά δέκα αρμαθιές ουρνοί» (έριξα πάνω στη συκιά δέκα αρμαθιές ορνούς)
αρμαθιάζου ρ.	< αρμαθιά : φτιάχνω αρμαθιές : «ούλ' μέρα αρμάθιαζα καπνά »
αρμέγου ρ.	: < μσν. αρμέγω < αρχ. αμέλγω

αρμηνεύγου ρ.	: μτφ.: εκμεταλλεύομαι, αποσπώ από κάποιον χρήματα με δόλια μέσα : « η Γιώρ'ς ήβρη αγηλάδα τσι αρμέγ'!» : < μσν.ορμηνεύω : συμβουλεύω, καθοδηγώ, νουθετώ : « έβρη τουν , κόρ' υμ τσι αρμήνηψή τουν , γιατί είναι χουρκός τσι εν έχ' πήζ' του μυαλό τ' ακόμα»
αρμουτσκάρια (τα)	: < επιστημ.όνομα : (amanita muscaria). : Πασίγνωστα από την αρχαιότητα μανιτάρια. Βγαίνουν στο δάσος την Άνοιξη σε μαλακά χρώματα. Μερικοί ερευνητές τα ταυτίζουν με την αμβροσία , που ήταν το φαγητό των θεών του Ολύμπου . Έχουν διεγερτικές και παραισθησιογόνες ιδιότητες και χρησιμοποιούνταν από τους ειδωλολάτρες ιερείς σε μυστηριακές τελετές.
άρναμους (ο)	: < άγν.ετυμ. : έκπληξη, κατάπληξη, τρομάρα , παραφροσύνη στο άκουσμα μιας πολύ απροσδόκητης και δυσάρεστης είδησης : « μόλις άκ'ση πους κάητη του σπίτ' υτ, τουν ήρτι άρναμους »(μόλις άκουσε πως κάηκε το σπίτι του, του ήρθε τρέλα)
αρουδάφν' (και αρουδάφιν')(η)	: < α προτακτ. + ροδοδάφνη : η ροδοδάφνη, η πικροδάφνη
Αρουδαφνούλ' (το)	< υποκορ. του αρουδάφν' (βλ.λ.) + - ούλ(ι) : τοπωνύμιου του χωριού, ρεματιά με πολλές ροδοδάφνες

αρπαμάς (ο)	: < αρπάζω : εγκυμοσύνη που προήλθε από παράνομη ερωτική σχέση , νόθο παιδί
αρσην'κουθήλ'κους (ο)	: < αρσενικός + θηλυκός : ερμαφρόδιτος, αρσενικοθήλυκος
αρσίγ'ς (ο)	: < αρσίζης < τουρκ. arsız (αδιάντροπος, θρασύς)
αρτ'σιά (η)	: αισχρός, ξετσιπωτός : αρτ(υ)σιά πιθ. από το αρταίνω < αρχ. αρτύω (νοστιμίζω το φαγητό με αρτύματα) : καβουρδισμένο αλεύρι που ανακατώνεται με τα κόλλυβα, για να νοστιμίσουν και να μην κολλάνε .
αρχαλίζου ρ.	: < α προτακτ. + ρουχαλίζω < μσν. ροχαλίζω : ροχαλίζω
αρχιέμι ρ.	: < αρχ. ορχούμαι (χορεύω) : χορεύω , κυλιέμαι, παίζω : «η <i>κάτα αρχιέτι</i> »
αρχινίζου ρ.	: < μσν.αρχιν-ώ + - ίζω : αρχίζω, ξεκινώ : « σαν αρχινίσου να τα πω τα <i>πάθη μου τραγούδι...</i> » (δημοτ.)
ασκαμνιά (η)	: α προτακτ. + σκαμνιά < μτγν. συκαμινέα < συκάμινον : συκαμιά, η μουριά Ασκαμνιούδα : τοπωνύμιο του χωριού (Βασιλικά) κοντά στο ελαιοτριβείο του Συνεταιρισμού
ασκάμνια (τα)	: < α προτακτ. + σκάμνια < συκάμνια : μούρα
ασκόντριχα (η)	: < πιθ. από το ασκός (με επίδραση από την κόμπρα που φουσκώνει τον λαιμό της) +

	όχιντρα (βλ.λ.) < έχιδνα η οχιά: " όχινα τσι ασκόντριχα να γίν'ς! "
ασκουντρουλάδ' (το)	: < πιθ. υποκορ. του ασκόντριχα (βλ. λ.). : μικρή ακίνδυνη σαύρα γκρίζου χρώματος που ζει σε βράχια και τοίχους (ξερολιθιά)
άσκουλσουν επιφών .	: < τουρκ. askulsun : μπράβο,συγχαρητήρια (λέγεται και ειρωνικά)
ασπέθα (η)	: < α προτ. + μσν. σπίθα : η σπίθα : « ασπέθης πητούσαν τα μάτια τ'» (για πολύ έξυπνο άτομο)
ασπρουγανιάζου ρ.	: < ασπρος + γανιάζω (βλ.λ.) : ξεθωριάζω ,ξασπρίζω
ασφάλακας (ο)	: < αρχ. ασπάλαξ : τυφλοπόντικας
αστ'βή (η)	: α προτακτ. + αρχ. στοιβή < στείβω : αγκαθωτός θάμνος , αλλιώς και αφάνα
Αστράτ'γους	: < α (ρχι)στράτ(η)γους < αρχιστράτηγος : ονομασία του αρχάγγελου Μιχαήλ
αστρουνουμώ	: < αρχ. αστρονομώ : παρατηρώ νύχτα τον ουρανό (άστρα, φεγγάρι, σύννεφα κ.ά) , για να προβλέψω τον καιρό (βροχή, άνεμο κ.ά.)
ατζηλουμάτ'ς (ο)	: < άγγελος + μάτι : αυτός που έχει μάτια (μορφή) αγγέλου , ο όμορφος σαν άγγελος
ατζηλουστσιαζουμι ρ.	: < άγγελος +σκιάζομαι : ψυχομαχώ, ξεψυχώ, τρομάζω βλέποντας τον άγγελο , που θα πάρει την ψυχή μου
ατζίδα (η)	: < αρχ. ακίς - ίδος : ακίδα , σχίζα, σκλήθρα :

ατζίζου ρ.	<p>« ήμψη μιαν ατζίδα μες του χέρ' υμ » : < μσν. αγγίζω < μτγν.εγγίζω : αγγίζω, ακουμπώ ,πιάνω μτφ. αφαιρώ, κλέβω : « έχει τουν του νου σ' του Δημητρό, γιατί ατζίζ' του χειρέλ' υτ»</p>
ατός (υμ) -ή -ό	<p>< μσν. ατός < αρχ. εαυτός : εγώ ο ίδιος , μόνος μου , αυτοπροσώπως : « πήγα ατός υμ τσι τουν παρακάλησα»</p>
ατραγάνα (η)	<p>: < α προτακτ. + τραγανός : ξερό κλαδί πεύκου,που αποσπάται εύκολα με τράβηγμα .Από ατραγάνες έπαιρναν ξύλα για τη φωτιά στο τζάκι .</p>
αυτόζ'μους (ο)	<p>: < αυτοζύμωση : είδος αρωματικού ψωμιού που φτιάχνεται την περίοδο του Δεκαπενταύγουστου. Ζυμώνεται χωρίς προζύμι (αυτοζυμώνεται) με ειδική μαγιά από ρεβίθια ,το ανέπ'μα</p>
αφάλια (η)	<p>(βλ.λ.) : άγν. ετυμ. : πρόφαση, δικαιολογία, αφορμή : «βρήκη αφάλια πους αρρώστ'ση τσι δεν ήρτη στη δ'λειά»</p>
αφαλουκόβγου ρ.	<p>: : αφαλός + κόβω : κόβω τον ομφάλιο λώρο : « έφτου σ' αφαλουκόψαν » (εκεί σου έκοψαν τον αφαλό , εκεί γεννήθηκες , εκεί θέλεις να βρίσκεσαι διαρκώς)</p>
αφάτσ' (το) , αφάτσια (τα)	<p>: < αρχ. όμφαξ , πληθ. όμφακες : άγουρος καρπός : « αφάτσια είναι τα' απίδια που έκουψης»</p>

άφηριμ επιφ.	: < τουρκ. aferim : εύγε, μπράβο : « <i>άφηριμ ! γεια στα χέρια σ' !</i> » (ειρωνικά σε κάποιον που κάνει ζημιά)
αφ'κρηγιέμι ρ.	: < μσν. αφουγκράζομαι < αρχ. επακροώμαι : ακούω προσεκτικά αυτά που αφηγείται κάποιος, ακροώμαι στήνω αφτί , κρυφακούω : " <i>όποιους αφ 'κρηγιέτι, τα θ'κά τ' ακού!</i> "
αφλουγέφτηρια (και αφλουγίστρα) (η)	: < αφλουγή (βλ.λ.) : κουτσομπόλα, αυτή που "κουβαλάει λόγια " από τον έναν στον άλλο
αφλουγή (η)	: < απλουγή < απιλογή απολογία : αφλογή ή και αθλογή, το χαριτωμένο κοιτομπολιό των γυναικών στα γειτονιά και στα νυχτέρια.Με την αφλογή γίνονταν γνωστά όλα τα νέα τρου χωριού. » φρ. : « <i>την αφλουγή μ' έχιν τσι κουτσνίσαν τα μάγλα μ'»</i> (πρόληψη : όταν κοκκινίζουν αναίτια τα μάγουλά σου, έχουν την αφλογή σου)
αχηλουνάρια (τα)	: <υποκορ. α- χελων-άρι(ο) : χοιράδες, η ασθένεια χοιράδωση : " <i>Μη τυχόν τσι πιάγ'ς αχηλώνα τσι ση κατουρήσ'! θα βγαλ'ς αχηλουνάρια!</i> "
αχηλώνα (η)	: < α προτακτ. + χελώνα <αρχ.χελώνη : η χελώνα : « <i>γη αχηλώνα τ' αχηλουνάρι τ'ς , πηρκούλ' του κράζ'»</i> (παροιμ.)
αχλάδα (η)	: < μτγν. αχλάς < αρχ. αχράς : η αγρια αχλαδιά, η γκορτσιά φρ.:« <i>τα κρέμαση στ'ν αχλάδα»</i>

	(είναι τεμπέλης, δεν ασχολείται με τίποτε , αδιαφορεί για όλα) « πίσου έχ' γη αχλάδα τ'ν ουρά » (πίσω είναι τα δύσκολα)
αχλιά (η)	: < (πολλές ετυμολογίες , πιθανότερη : < αρχ. αχλύς – ύος (καταχνιά, ομίχλη) : η στάχτη : "σκούν' τσι αχλιά να γίνιν ! " (κατάρα)
αχλιόπ'τα (η)	: < αχλιά + πίτα : πίττα φτιαγμένη από αχλιά: "έφαγη τ'ν αχλιόπ'τα" (τον την παράτησε ο ερωτικός σύντροφός του της)
αχλιοπ'τάρ' (το)	: < αχλιά + πιτάρ -ιον (υποκορ. της πίτας) : 1. μικρή πίτα από στάχτη : 2. ασθενικό παιδί , που κάθεται συνέχεια μέσα στη γωνιά (τζάκι) , σχεδόν πάνω στην αχλιά , για να ζεσταίνεται 3. παιδί, ήρωας λαϊκού παραμυθιού
αχλιουζούμ' (το)	: < αχλιά + ζουμί : διάλυμα αχλιάς (στάχτης)σε νερό . Το έδιναν να το πει αυτός που τον είχε εγκαταλείψει η αγαπημένη του, για να την ξεχάσει : " ήπιη τ' αχλιουζούμ' !" (ειρων.)
αχ'μάκ'ς (ο) – σα - κου	: < τουρκ. ahmak : χαζός, αφελής , βραδύνους : «ήβραν έναν αχμάκ τσι τουν κάνιν ό,τ' θέλιν »
άχνα (η)	: < αχνίζω : ο αέρας της εκπνοής , ο παραμικρός ψίθυρος , η τσιμουδιά : "μη βγάλ'ς άχνα!"
αχ'νιός (ο)	: < μσν. αχινός < αρχ. εχίνος : ο αχινός

αχνόλαστους -η -ο	: < άχνη + ελαστός < αρχ. ελαύνω : αυτός που λες και είναι φτιαγμένος από άχνη , ο λεπτεπίλεπτος , ο « μη μου άπτου » μτφ.: πεντακάθαρος, ολοκαίνουργιος, ανέπαφος, αμεταχείριστος : « τουν έστρουσα αχνόλαστα σηντόνια»
αχρειγιάν'ς - σα – κου	< α στερ. + χρεία + - άνης : αισχρός, ελεεινός, παλιάνθρωπος
αχταρμάς (ο)	: < τουρκ. aktarma : πράγματα που μεταφέρονται και ρίχνονται σε σωρό όπως λάχει το πρώτο όργωμα χωραφιού
αχτσές (ο)	: < άγν. ετυμ. : είδος πρώιμου αρωματικού αχλαδιού

B

βαβά (το)	: < λέξη πλαστή στην παιδική γλώσσα : πληγή ,τραύμα, αρρώστια : «του μουρό έχ' βαβά !»
βάγια (η)	: < τα βάγια πληθ. ουδετ. : το δέντρο δάφνη
βαγιό (το)	: < μτγν. το βά-ιον 1) δεμάτι από κλαδιά βάγιας 2) η γιορτή των Βαΐων (το Βαγιό) : « βάγια , βάγια του Βαγιό, τρώνη ψάρια τσι κουλιό ...» (δημοτ.) 3) θρησκευτικό έθιμο, αντίστοιχο της αρχαίας ειρεσιώνης
βαζγηστίζου ρ.	: < από το τουρκ. vazgestim : κουράζομαι, δυσανασχετώ ,

	έχω αποκάμει και δεν αντέχω άλλο : < βαζγέστ'σα να γυρίζου ούλ' τ' μέρα μη του καλάθ' στου μηρουκάματου»
βαθρακός (ο)	: < μτγν. βάθρακος < αρχ. βάτραχος : βάτραχος : « σα τ' βαθρακού πητάζαν όζου τα μάτια τ' »
βακέτα (η)	: < ιταλ. vacchetta (δαμάλι) : χοντρό κατεργασμένο δέρμα, χρησιμοποιούμενο κυρίως για κατασκευή αρβυλών
βακούφ' (το)	: < βακούφι < τουρκ. vakif : κτήμα χαρισμένο (συνήθως με διαθήκη) σε εκκλησία , μοναστήρι ή φιλανθρωπικό ίδρυμα
βακούφ' κου (το) ουσιαστικοποιημ. επίθ.	: < βακούφ -ι (βλ.λ.) +-ικο : το ακίνητο που είναι βακούφι, που ανήκει σε βακούφι : « β (μ)ακούφ'κα ν' απομείνιν» (Η φρ.είναι κατάρα και σημαίνει να πεθάνει κάποιος χωρίς ν' αφήσει απογόνους – κληρονόμους και τα υπάρχοντά του να περιέλθουν στην εκκλησία ως βακούφια.)
βαλάδια (τα)	: < άγν. ετυμ. : χρωματιστά κουρελάκια , που έδιναν οι μοδίστρες στα παιδιά, για να στολίσουν το "ρουμάνι" (βλ. λέξη)
βαλάν' (το)	: < αρχ. βάλανος (η κεφαλή του πέους) : ο καρπός της βελανιδιάς, το βελανίδι
βαραίνου ρ. (αόρ.βάρυνα)	: < αρχ. βαρύνω < βαρύς : γίνομαι βαρύτερος : για έγγυο : « βάρυνη του Μαρίγ' . είνι στουν μήνα τ'ς. » : για άρρωστο: « η γέρους

	<i>βάρυνη</i> πουλύ. <i>είνι στα στηρνά τ' »</i>
βαριά (η)	: < μσν. βαρέα < επίθ. βαρύς : μεγάλο βαρύ σφυρί των λατόμων για σπάσιμο βράχων και χτύπημα σφηνών
βαρταλαλιώ ρ.	: < πιθ. από το βαταλαλώ : φλυαρώ ακατάσχετα, λέω τα ίδια και τα ίδια, μωρολογώ
βαρταλαμίδ' (το)	: < παραθαλαμίδ' < παρά + θαλαμ -ίδι < αρχ. θάλαμος (με μετατροπή των π και θ αντίστοιχα σε β και τ) : στενή θήκη στο εσωτερικό του σεντουκιού, μέσα στην οποία τοποθετούσαν χρυσαφικά ή άλλα μικροαντικείμενα : « <i>Έβαλα του βραχιόλ' υμ μες του βαρταλαμίδ' τσι τώρα ε του βρίσκου.</i> »
βασ'λές (ο)	: < αρχ. βασιλεύς : ο βασιλιάς : « <i>του δώρου τσι η βασ'λές του θέλ' »</i> (παροιμ.)
βασταγαριά (η)	: < βασταγ-ή < αρχ. βαστάζω (+ κατάλ. - αριά : χοντρό μακρύ ραβδί που το τοποθετούσαν οριζόντια στον ώμο και από τις δυο άκρες του κρεμούσαν με σκοινί δυο βάρη (π.χ. δυο ντενεκέδες νερό) και τα μετέφεραν σε ορισμένη απόσταση. Δε συγγέεται με τη « φουρτουτήρα » (βλ.λ.) (πρβλ. βαστάζος : ο αχθοφόρος)
βάτους (ο)	: < αρχ. η βάτος : ο γνωστός αγκαθωτός θάμνος : « <i>έμπληξα από στον βάτου, μήδ' απάνου μήδη κάτου</i> » (παροιμ.)
βατσίδ' (το)	: < πιθανόν υποκορ. του μσν. βάτσινον (καρπός του βάλτου)

βγαλτό (το)	: καταπράσινος άγουρος καρπός (αχλάδι , μήλο , κτλ.) : « τι τα μάζηψης τ' αργκόμπλα; βατσίδια είναι ακόμα .» : < ουδ. του επιθ. βγαλτός < βγάζω : απόστημα , σπυρί: "βγαλτό να βγάλ'ς!" (κατάρα)
β'ζαστάρ'κου (το)	: < βυζαίνω + κατάλ. – άρικο : μωρό που ακόμα θηλάζει : « άσ' την να πηράσ' μπρουστά, τσι έχ' β'ζαστάρ'κου μουρό»
βηρέμ'ς -σα -κου	: < τουρκ. verem (χτικιάρης) : φυματικός, ασθενικός , καχεκτικός (και κακόψυχος) άνθρωπος
βίκα (η)	: < αρχ. βίκος : πήλινο δοχείο με σχήμα κανάτας : " ήπιη μια βίκα γάλα!"
βιράν' (το)	: < τουρκ. vıran (ερειπωμένος) : κάτι το πολύ κατεστραμμένο, ερείπιο , κουρέλι για άνθρωπο : σωματικό και ψυχικό ράκος , αξιολύπητος
βιρβιτσίλα (και βιρβιτσ'λιά) (η)	: < λατιν. verrella (μικρό πρόβατο) + τσίλα (διάρροια) : περιττώματα αιγοπροβάτων ή λαγών
βίτσα (η)	: < μσν. βίτσα < σλαβ. vitsa : λεπτή βέργα συνήθως από κλαδί λυγαριάς ή αγριελιάς, που χρησιμοποιούσαν οι αναβάτες για να χτυπούν τα υποζύγια .
β'λάρ' (το)	: <υποκ. του μσν.βήλ-ον (κομμάτι πανί) + κατάλ.- άριον : τόπι υφάσματος ολόκληρο το ύφασμα που έχει υφανθεί στον αργαλειό και βρίσκεται περιτυλιγμένο πάνω στο αντί :

βλουγητό (το)	<p>« φέτου του χ' μώνα έφανα τρίγια β' λάρια πανί» : < ως ουσ. από το επίθ. ευλογητός-ή-ό : η αρχή ακολουθίας με τη φράση «ευλογητός ο Θεός...» φρ. : «βάλαμη βλουγητό » (αρχίσαμε μια ενέργεια, μια δουλειά κτλ. , π.χ. να τρώμε , να θερίζουμε.)</p>
βλουγιά (η)	<p>: < αρχ. ευλογία (ευφημισμός) 1. εξανθηματική νόσος 2. πρόσφορο για την εκκλησία 3. ευλογία</p>
βλουγιουκουμμένους (ο)	<p>: < βλογιά + κομμένος : αυτός που έμεινε με σημάδια στο πρόσωπο από βλογιά</p>
βλουγώ ρ.	<p>: < ευλογώ : ευλογώ : « πρώτα η παπάς βλουγά τα θ' κά τ' τα γένια» μτφ.: παντρεύω : « ποιος παπάς θα τ'ς βλουγήσ' ;» παθ. βλουγιέμι = παντρεύομαι</p>
β'λω ρ.	<p>: < πιθ. από το μσν. βουλ-ίζω : βουλώ , λυγίζω από το πολύ βάρος, χαμηλώνω , βυθίζομαι : « φέτους έχ' πουλύ μαζούλ' .τα δέντρα β' λουν απ' τ'ς ηλιές »</p>
β'νάρ' (το)	<p>: < βουν-άρι < βουνό < αρχ. βουνός : χαμηλό βουνό, βουναλάκι</p>
β'νιά (η)	<p>: < βουνιά < βουνία < βοωνία < αρχ. βοών (στάβλος βοδιών) : κοπριά βοδιών (πρβλ. και σβουνιά)</p>
β'νίτ'ς (ο)	<p>: < βουνίτης < βουν-ό + -ίτης : ο βουνίσιος, «που ζει 'πα στα βουνά » άξεστος, αγροίκος , « απ' τα β'να κατηρασμένους »</p>
βόθνιακας (ο)	<p>: < αρχ. βόθ-υνος (κοίλωμα,</p>

	λάκκος : υπόγειο ανήλιαγο μέρος : <i>«χαρά στου σπít'! ένας βόθνιακας είνι !»</i>
βόλτα (η)	: < ιταλ. volta : στροφή δρόμου, καμπύλη, περιστροφή, γύρος, περίπατος φρ.: <i>« άμα δε σ'αρέσ' , πάρη τ' βόλτα σ'»</i>
βουβόδηντρου (το)	: βουβό + δέντρο : ανύπαρκτο βουβό δέντρο, μόνο στη φράση : <i>«μόνι τα θ'κά μ' τα λόγια γινήκαν βουβόδηντρου »</i> (μόνο τα δικά μου λόγια ενόχλησαν)
βουβόστ'λους	: βουβός + σκύλος : σκύλος που δεν γαυγίζει.είναι επικίνδυνος,γιατί δαγκώνει απροειδοποίητα άνθρωπος αμίλητος,σιωπηλός ,κρυψίνους
βουγή (η)	: < βουή < αρχ. βοή (με ανάπτυξη ευφων. γ) : κατακραυγή , οργή : <i>«βουγή να σ' εύρ'»</i>
βουδουστόματα (τα)	: < βόδι + στόματα : πλεκτά από χόρτο φίμωτρα βοδιών κατά το αλώνισμα
βούζ'νας (ο)	: < μεγεθ. του βουζούνη < βύζα < βυζί : σπυρί με πύον, καλόγηρος : <i>"να βγάλ'ς ένα βούζ'να 'πα στ' μότ' σ' !"</i>
βουλά (η)	: < πιθ. από το αρχ. βολή : φρ. <i>«μια βουλά »</i> (μια φορά, πάντως , ωστόσο) : <i>« ηγώ μια βουλά σ' είπα να μη πας...» , « του είπα δέκα βουλές, μ' αυτός ε μ' άκ'ση »</i>
βουλάδα (η)	: < βόλ -ος + μεγεθ. κατάλ. - άδα : μεγάλη πέτρα, κοτρόνα : <i>"Α πάρου μια βουλάδα, α σπάσου</i>

βουλαδιά (η)	του τσηφάλ'ς !» (απειλή) : < βουλάδα : η πετροβολιά , το πετροβόλημα με μεγάλες πέτρες « άμα τουν είδαν, τουν πήραν στ'βουλαδιά » (άρχισαν να τον πετροβολούν)
βουλάζου ρ.	: < βολάζω < βόλ-ος + - άζω : φτιάχνω, τακτοποιώ, πιάνω, θέτω, σηκώνω , ασχολούμαι συνεχώς : « ώρης κάτι τσι βουλάζ' να ρίζ' τα ψουμιά μες του φούρνου» (η λ.πιθ. έχει σχέση με το «βόλασμα » , ανακάτεμα και χρήση αντικειμένων στο ψάρεμα ,για πρόκληση θορύβων, προκειμένου να τρομάξουν τα ψάρια και να οδηγηθούν σε ορισμένη κατεύθυνση)
βουλεί ρ. (γ'εν. προσ.)	< μσν. βολεί < μτγν. ευβολεί : βολεύει , έρχεται βολικά : «πέραση όπουτη ση βουλεί» (πέρασε όποτε σε βολεύει)
βουλή (η)	: < αρχ. βουλή : σκέψη, θέληση, αμετάκλητη απόφαση:" έβαλη βουλή η Θιος να μας καταστρέψ'!"
βουλίτς (το)	: < βολ-ίκι < βόλ-ος : ο στρογγυλός σαν βόλος άνθρωπος ,ο παχύσαρκος
βουλουδέρνου ρ.	: < βόλος + δέρνω : ενεργ.μετ.: χτυπώ (δέρνω) και σπάζω τους βόλους χώματος σε οργωμένο χωράφι μτφ.: γυρίζω εδώ κι εκεί, βασανίζομαι , ταλαιπωρούμαι : « έχαση τουν άντρα τ'ς τσι βουλουδέρν' σα τ'ν άδ'τσια (άδικη) τ' κατάρα»
βουλουσυρίζου ρ.	: < βουλόσυρου (βλ.λ.) : σέρνω το βολόσυρο σε

βουλόσυρου (το)	οργωμένο χωράφι , σβαρνίζω : < βόλος +σύρω : γεωργικό εργαλείο, που έσερναν τα ζώα (βόδια ή άλογα) στο οργωμένο χωράφι,για να σπάσουν τους βόλους , η σβάρνα
βουλουσύρ'σμα (το)	< βουλουσυρίζου : η ενέργεια και το αποτέλεσμα του βουλουσυρίζου
βουρ μόριο προτροπής	: < τουρκ. vurmak (χτυπώ, δέρνω) : όρμα του , πάνω του : « βουρ στον πατσά »
βουρλίζου – ουμι ρ.	: < μσν. βούρλ - ο + -ίζω : τρελαίνω, εξαγριώνω μεσ. βουρλίζομαι, τρελαίνομαι, παθιάζομαι, εξαγριώνομαι, γίνομαι έξω φρενών βασανίζομαι , υποφέρω, δεινοπαθώ : « μη διώξαν απ' τη δ' λειά τσι βουρλίζουμι να τα βγάλου πέρα»
βουρτσιάζου ρ.	: < βουρκιάζω < βούρκ-ος + κατάλ. – ιάζω : μεταβάλλομαι σε βούρκο, αποκτώ τις ιδιότητες του βούρκου (χρώμα, δυσσομία κτλ.) : «τόσης μέρης του νηρό μες τ'γούρνα , βούρτσιαση !»
βουστσιατ'κου (ο)	: < αρχ. βοσκή < βόσκ - ω + κατάλ. επιθ. – ιάτικο (όπως μην-ιάτικο) : ενοικιασμένο χωράφι για βόσκηση ζώων πληθ. τα βουστσιατ'κα : « ε θα του σπείρου του χουράφ' , του δώκα βουστσιατ'κου » : η πληρωμή για του βουστσιατ'κου, συνήθως σε είδος (τυρί, μαλλί κ. ά) «εν έχου άλλου τυρί,του δώκα

βόχα επιφων. έκφραση	για βουστσιατ'κα» : < άγν. ετυμ. : επιτιμητική έκφραση σε κάποιον που σκοντάφτει : (βλέπε ! στραβομάρα !) : « ε φτάν' που πέφτ'ς κάτω, ση λέν' τσι βόχα» (παροιμ.)
βραζούμηγους (ο)	: < μτχ.παθ. ενεστ. του ρ. βράζω (αμετ.) : ο πολύ βραστερός, που βράζει πολύ γρήγορα : « πουλύ βραζούμηνα είναι τα κ'τσιά»
βρακουζών' (η)	: < μσν. βρακίον + αρχ.ζώνη : λεπτό πλεκτό κορδόνι , περασμένο σε σούρα , που χρησίμευε ως ζώνη στις βράκες και στα εσώρουχα : « να μη λύσ' η βρακουζών' σ' !» (να μείνεις ανύπαντρη, να μη γνωρίσεις άντρα)
βράσμα (το)	: < μτγν.βράζω : πετιμέζι (από το βράσιμο μούστου σταφυλιών ή σύκων)
βρηχτουκούτσια (τα)	: < βρέχω + κουκιά : βρεγμένα κακής ποιότητας ωμά κουκιά , για τάισμα ζώων βρεγμένα καλής ποιότητας ωμά κουκιά για φαγητό σε περίοδο αυστηρής νηστείας
βρηχτούρα (η)	:< αρχ. βρέχω : ματσάκι από κλαδιά βασιλικού , με το οποίο ραντίζει ο παπάς τον αγιασμό : « τρέξητη να τρέξουμη τσι έρχητι η ζουρλόπαπας μη την αγιαστούρα του τσι μη τη βρηχτούρα του» (λένε οι καλικάντζαροι, που τρέμουν τον αγιασμό)
βρισκάμηγνου (το)	: < βρίσκομαι : αυτό (το λίγο) που βρίσκεται, που υπάρχει:

βρουλιά (η)	<p>«- α μη δώγ'ς μ'σό ψουμί δαν'κό; - εν έχου μ'σό ... α ση δώσου ένα παζ'μάδ' (ένα τέταρτο) απού του βρισκάμηνου...» :< μσν.βούρλον < μτγν. βρούλον : 1. συστάδα βούρλων : 2. σκοινί φτιαγμένο από βούρλα, χρήσιμο για το δέσιμο ζώων : « αγάπη είχα τσι έχασα μη τη βρουλιά δημένη όποιους τη βρει να τη χαρεί μόν' τη βρουλιά να φέρει» (δημοτ.)</p>
βρουλίδα (η)	<p>: < βρούλ-ο + κατάλ. - ίδα : πλεξούδα μαλλιών : " χτέν'ση τα μαλλιά τ'ς βρουλίδης"</p>
βρουλίζουμι ρ.	<p>: < βούρλον < μτγν. βρούλον (με αντιμετάθεση) : ταλαιπωρούμαι, δυσκολεύομαι να φέρω κάτι σε πέρας : "άσ' τουν να βρουλίζητι !" (πρβλ. και βουρλίζου)</p>
βρουμούσα (η)	<p>: < μετοχή του αρχ. ρήμ. βρομώ : 1. είδος χόρτου που τα φύλλα του έχουν δυσάρεστη οσμή 2. έντομο που μυρίζει άσχημα</p>
β'τίνα (η)	<p>: < αρχ. βυτίνη : μεγάλο πιθάρι για αποθήκευση λαδιού υποκορ. β'τνάρ' (το) < βυτινάριο</p>
β'τώ	<p>: < μσν. βουτώ < βουτίζω < βυθίζω : βυθίζω μέσα σε υγρό : « ποιος β'τά του δαχτύλ' υτ μες του μέλ' τσι ε του γλείφτ' »</p>

Γ

γαβριγιάζου ρ.	: < αρχ. γαυριώ : είμαι σε κατάσταση υπερδιέγερσης μτφ. : κουντουρντίζω (βλ.λ.), με πιάνει τρέλα, κάνω σαν τρελός : «γαβριγιάσαν όξου τα μουρά» (κάνουν φασαρία, χαλούν τον κόσμο με τρέλες και ξεφωνητά)
γάζα (η)	: < ίσως από την πόλη Γάζα της Παλαιστίνης : 1.λεπτή αποστειρωμένη ταινία για επίδεση τραυμάτων 2. η βρομιά, η λέρα
γαζιάρ'ς - σα -κου	: < γάζ- α + -ιάρης : γεμάτος βρόμα, λερός, άπλυτος
γαϊδουρινά επίρ.	: < επιθ. γαϊδουρινός : όπως ο γάιδαρος, με φωνή γαϊδάρου : « όποιους πουνεί, γαϊδουρινά φουνάζ ' !» (παροιμ.)
γαλατσίδα (η)	: < μσν. γαλακτίς ,γαλατσίς + - ίδα : αγριολάχανο που τα φύλλα του έχουν λευκό χυμό σαν γάλα
γαλιά (η)	: < αρχ. γαλέα : πουντ'κουνύφ' (βλ.λ.) , νυφίτσα : « φάγαν οι γαλιές ούλα τ' αμύγδαλα» αποξηραμένη νεροκολοκύθα (φλάσκα) για μεταφορά και μετάγγιση υγρών : « πάρ ' τ' γαλιά να πηριχύσουμη τ' μπ'γάδα» το φαλακρό ή βαθιά κουρεμένο (ξυρισμένο) κεφάλι : « κουρεύτση τσι τουν'κάναν του τσηφάλ' υτ γαλιά», « α ση δώσου μια, α σπάσου τ' γαλιά σ' »
γαμιάς (ο)	: < μσν. γαμέας < γαμώ

γαμπρίζου ρ.	<p>: αυτός που επιδίδεται σε σεξουαλικές πράξεις : < γαμπρ- ός (αρχ. γαμβρός) + κατάλ. - ίζω : μεγάλωσα και κάνω πια τον γαμπρό , ερωτοτροπώ, φλερτάρω</p>
γαμπρουδιαλέγουμι ρ.	<p>: < γαμπρός + διαλέγομαι : θεωρώ τον εαυτό μου διαλεχτό γαμπρό : « κόψη, κόρη μ' , του μουτ ! αυτός γαμπρουδιαλέγητι ! »</p>
γάννα (η)	<p>: < γανώνω < αρχ. γανόω : λεπτό στρώμα αποξηραμένου λευκού σάλιου, που καλύπτει τη γλώσσα και τις άκρες των χειλιών και σχηματίζεται από δίψα, έντονη προσπάθεια , κόπωση ή αγωνία</p>
γανιάζου ρ.	<p>: < γάν -α + κατάλ. - ιάζω : σκεπάζεται η γλώσσα μου με γάννα από δίψα, κούραση, ταλαιπωρία κτλ.: « γάνιαση η γλώσσα μ' να τουν λέγου να μη πάρ' μηχανή τσι 'φτός έκανε τ' τσηφαλιού τ' »</p>
γανιασμένους (ο)	<p>: < μτχ. παθ. πρκμ. του γανιάζω</p>
γανουτζής (ο)	<p>: αυτός που τα χείλη του έχουν γάννα μτφ.: αυτός που επιθυμεί κάτι πολύ έντονα : « ήρτη γανιασμένους για καβγά » : < γανωτζής < γανώνου (βλ.λέξη)</p>
γανώνου ρ.	<p>: (πλανόδιος) τεχνίτης που επικασσιτέρωνε (γάνωνε) τα χάλκινα σκεύη (καζάνια, ταψιά κτλ.), ο γανωματής : < αρχ.γανόω -ώ (γυαλίζω) : επικασσιτερώνω χάλκινα σκεύη φρ.: « θα ση γανώσου του γ'δί σ' » (θα σε δείρω</p>

γ'δί (το)	<p>τόσο, που το κεφάλι σου θα μοιάζει γανωμένο)</p> <p>: <μσν. γδι(ν) < ιγδίον < υποκ. του αρχ. ίδις</p> <p>: το γουδί : "του γουδί του γουδοχέρ' τσι έναν κόπανου στου χέρ' » μτφ.:το κεφάλι : « θα ση σπάσουτου γ'δί σ' ! », «μη ζαλίγ'ς του γ'δί μ' !»</p>
γδούτζ'μπους (ο)	<p>: < πιθ. από γουδί + ζουπώ</p> <p>: τα απομεινάρια στην παρασκευή μυτζήθρας, ένας σκληρός σβώλος μτφ. κοντός και γελοίος άνθρωπος</p>
γ'δόχειρους (ο)	<p>: < γουδί + χέρι</p> <p>: το γουδοχέρι, ο κόπανος</p> <p> μτφ. πολύ κοντός άνθρωπος</p>
γεμ' (το)	<p>: τουρκ. yem</p> <p>: εκλεκτή τροφή για τα ζώα (καλαμπόκι, κριθάρι κ.ά.) μτφ. : η καλοπέραση, οι ερωτικές απολαύσεις : " έμαθη στου γεμ..."</p>
γέριβι (το)	<p>: < άγν.ετυμ., πιθ. από γέρ-ος</p> <p>: το σπιτάκι για τα γηρατειά, το γηρουντ'κό (βλ.λ.)</p>
γηνηνησιμιό (το)	<p>: < γεννησ- η + ιμιό</p> <p>: μόνο στη φρ. « από γηνηνησιμιού του» (από τότε που γεννήθηκε, εκ γενετής) :«είνι από γηνηνησιμιού τ'ς κ'φή »</p>
γηργιώνα (η) και γιουργώνας (ο)	<p>< πιθ. από το έργ-ο (άρθρ.γη + εργ- ιώνα - άρθρ. γιου + εργ-ιώνας)</p> <p>: κοινωνική εκδήλωση αλληλοβοήθειας για την εκτέλεση εργασιών που με ατομική εργασία θα ήταν αδύνατο να γίνουν ή θα απαιτούησαν πολύ χρόνο</p>

	(λανάρισμα, γνέσιμο, στ'βάξιμο, ξεκόκκισμα κτλ.) πρβλ. και λ. νυχτέρι και συργιάζου
γηρινέ προθ.	: τουρκ. yerine : αντι(ς) ,αντίς για ... : « τον δώκαν ένα βόδ' προύκα γηρινέ ...»
γηρουντ'κό (το) ουσιαστικοπ. επίθετο	: < γεροντικός < γέρων : σπιτάκι για τα γηρατειά .Οι γονείς ετοιμάζαν φτωχικό σπιτάκι (ντάμι), στο οποίο αποσύρονταν, όταν πάντρευαν τα παιδιά τους, για να μη μένουν μ' αυτά και δίνουν βάρος ή δημιουργούν προβλήματα
γηρουσύν' (η)	: < γερ- ός + - οσύνη : το να είναι κανείς γερός (υγιής) : « ούλου γεια τσι γηρουσύν' ...» (ευχή στο «πουδαρκό» βλ.λ.)
για σύνδ. διαζευκτικός	: < τουρκ. ya -ya (ή – ή) « για παπάς, παπάς, για ζηυγάς, ζηυγάς» (παροιμ.)
γιαβουκλού (η)	: < τουρκ. yavuklu : αγαπητικιά , ερωμένη , μνηστή αρσ. ο γιαβουκλούς
γιαγκίν ' (το)	: < τουρκ. yankin : φωτιά, πυρκαγιά
γιαγνίς (το)	: <τουρκ. yanlis : λάθος : « γιαγνίς ολντού» (έγινε λάθος, γράψε λάθος)
γιαίνου ρ. (αόρ. έγιανα)	: < αρχ. υγιαίνω : θεραπεύω , γιατρεύω : « γιατί δε βρίσκεται γιατρός ,τον πόνο μου να γιάνη» θεραπεύομαι, γίνομαι καλά, γιατρεύομαι: «κάτσα στου νουσουκουμείου ένα μήνα τσι έγιανα»
γιακιστίζου ρ. (συνήθως αμετ. γ'προσ. : γιακιστίζ')	:<τουρκ. yakismak : ταιριάζει, αρμόζει ,συνήθως

	σε πρόταση αρνητική :
	« τέτοια ξ'ή (χρυσή) κουπέλα ε τουν γιακιστίζ'»
γιαλαμάς (ο)	: < τουρκ. yalama : έρπητας των χειλέων : "τα χείλια τ' κουβγιόντιν απ' τουν γιαλαμά "
γιαλάμπασμας (ο)	: < τουρκ . yalan (ψέμα) + basma (ύφασμα) :1. είδος λεπτού , φτηνού υφάσματος, τσίτι 2. μτφ. άνθρωπος ασθενικός, εύθραυστος : « ε μπουρεί να κ'βανεί τσ'βάλια ηλιές έφτους η γιαλάμπασμας !»
γιαλαντζής (ο) (γιαλαντζή ντολμά)	: < τουρκ. yalanci (ψεύτης) : ψεύτικος (νηστίσιμος) ντολμάς , φτιαγμένος με αμπελόφυλλα και ρύζι
γιαναστίζου ρ.	: <τουρκ. yanastim, αόρ. του yanasmak (προσχωρώ) : μτφ.: γονατίζω, λυγίζω, υποκύπτω : « ό,τ' τσι να τουν κάνιν, ε γιαναστίζ'»
γιάντης (το) (άκλ.)	: < τουρκ. yadest < ρ. yadetmek (θυμίζω) : είδος στοιχήματος : Από το στήθος μαγειρεμένου κοτόπουλου παίρνουν ένα διχαλωτό κόκαλο,ονομαζόμενο κι αυτό γιάντης. Ένας από τους συντρόγοντες προτύνει σε άλλον να βάλουν γιάντης (στοίχημα) και ορίζουν τι θα χάσει ο χαμένος . Με τα δάχτυλά τους σπάζουν το κοκκαλάκι στη μέση. Από τη στιγμή αυτή θα πρέπει ο καθένας από τους δυο, όταν ο άλλος του δίνει ένα αντικείμενο προτού το πιάσει να λέει τη φράση « στου νου

	<p>μ' » δηλ. θυμάμαι το στοίχημα που έχουμε βάλει. Αν πάρει το αντικείμενο χωρίς να πει τη φράση αυτή, ο άλλος του φωνάζει « γιάντης » και κερδίζει το στοίχημα.</p>
γιαπράτσ' (το)	<p>: < τουρκ. yaprak (φύλλο) : ο ντολμάς φρ.: « ντύθ'τση σαν του γιαπράτσ' » (τυλίχτηκε σε πολλά ρούχα)</p>
γιαρά (η)	<p>: < τουρκ. yara : η πληγή : «έγιανη η γιαρά τ'»</p>
γιαραντίζου ρ.	<p>: τουρκ. yaramak (αξιζώ , χρησιμεύω) : είμαι σε καλή κατάσταση, αξιζώ. Συνήθως με το αρνητ. δεν : «έγτουτου τ' αρνί π' αγόρασης , ε γιαραντίζ' » (αυτό εδώ το αρνί που αγόρασες, δεν είναι της προκοπής, δεν αξίζει)</p>
γιατάκ ' (το)	<p>: < τουρκ. yatak 1. το στρώμα 2. η φωλιά , η κοίτη άγριου ζώου : "χτύπ'ση του λαγό μες του γιατάκ'!"</p>
γιγίν (το)	<p>: < τουρκ. yigin : σωρός, στοίβα : « έκουψη τ'ς πρίν' τσι τ'ς αφήτση γιγίν μες του χουράφ'» (έκοψε τους πρίνους και τους άφησε σωρό μεσα το χωράφι)</p>
γίλντίζου ρ. (αόρ. γίλντ'σα)	<p>: άγν.ετυμ. : απαυδώ, αποκάμνω, κουράζομαι, εξαντλούμαι , δεν αντέχω άλλο: " γίλντ'σα σα τουν παλιόβουδα ..." (απόκαμα, όπως το γέρικο βόδι)</p>
γιουγλέτσ' (το)	<p>: < λελέκι < τουρκ. leylek</p>
γιουλαντίζου ρ. μετ.	<p>: το λελέκι, ο πελαργός : < άγν. ετυμ.,πιθ. από το</p>

γιουλάντ'σμα (το)	τουρκ. yuhlatnak (προγκάω) : διώχνω, αναγκάζω σε φυγή με φωνές, προγκίζω : <i>«γιουλάντ'ση τα πρόβατα να παγαίνιν στου β'νό »</i> : < γιουλαντίζου (βλ.λ.) : το διώξιμο με φωνές και σφυρίγματα, το πρόγκισμα
γιουλάφ' (το)	: < τουρκ. yulaf : τροφή ζώων, η βρόμη : <i>« έμαθη στου γιουλάφ »</i> (έμαθε στο καλό φαΐ, στην καλοπέραση)
γιουλντάσ' (το)	: < τουρκ. yoldas : φίλος, σύντροφος, συναγωνιστής : <i>« μη του Γιώρ' είμαστη παλιά γιουλντάσια »</i>
γιούνια (τα)	: <πιθ. τουρκ. oyun (παιχνίδι) : μεταμφιεσμένοι, μασκαράδες, μουτσούνες μουντζουρωμένοι Τις απόκριες γύριζαν στα σπίτια και στους δρόμους του χωριού με διάφορα αστεία καμώματα. μτφ. : αστεία καμώματα, φαιδρότητες , μασκαραλίκια
γιουρούκ'ς (ο)	: < γιουρούκης <τουρκ. yuruk : τούρκικο φύλο , νομαδικός λαός από τη Μικρά Ασία που κατοικούσε και στη Λέσβο. Είχαν εξισλαμιστεί, ωστόσο διατηρούσαν ιδιαίτερα έθιμα , που έμοιαζαν με αραιοελληνικά και είχαν ξεχωριστό γλωσσικό ιδίωμα. Στα Βασιλικά οι Γιουρούκηδες είχαν εγκατασταθεί και ζούσαν σε σκηνές (Γιουρούκ'κα) αριστερά από τη Μικρή Λήμνο, στην αρχή του δρόμου

	για την Αχλαδερή. Έφτιαχναν και πουλούσαν σκάφες για ζύμωμα, πινακωτές και από το δάσος δαδί και κουκτζέλες . Έφυγαν από το νησί με την υποχρεωτική αναταλλαγή των πληθυσμών το 1923 μτφ.: άξεστος, αγροίκος, βάρβαρος
γυρλής (ο) , γυρλίδ'σα, γυρλίδ'κου	: < τουρκ. yerli (ατόπιος) : υγιής, γερός, χωρίς κανένα πρόβλημα υγείας : «εν είμι γω η γυρλίδ'σα να πλένου κάθη μέρα »
γιώμα (το) και γιουμός	: < γιώνω (βλ.λ.) : η σκουριά (για ορειχάλκινα αντικείμενα)
γιώνου ρ. αμετ.	: < μτγν. ιώω – ιώ : οξειδώνομαι, σκουριάζω (για ορειχάλκινα αντικείμενα)
γκαβός (ο)	: < λατιν. canus : αλλοίθωρος , στραβός
γκατζνιά (η)	: < πιθ. από το βεν. ganzo , γκάντζ-ος + κατάλ. – ιά : ό,τι μπορώ να γαντζώσω (πιάσω) με τα δάχτυλα του χεριού μου , η δράκα <i>«γύρ'ζα ούλ' τ' μέρα τσι ήβρα μια γκατζνιά χουρτάρια»</i>
γκατζνιάζου ρ.	: < γκατζν-ιά (βλ.λ.) + -ιάζω : αρπάζω πράγματα και τα κάνω μια γκατζνιά , χουφτιάζω μτφ.: κλέβω, αρπάζω : « αν'ξη του χουτζηρέ τσι γκάτζνιαση ό,τ' είχη μέσα»
γκατζουρίδα (η)	: < αντιδ. < βεν. ganzo, ιταλ. gancio (< αρχ. γαμψός) + ουρά + -ίδα. : 1. μακρύ ραβδί του βοσκού (γκλίτσα) : " ζύνητι στ' τσιουμπάν' τ' γκατσουρίδα" (παροιμ. : προκαλεί να φάει ξύλο)

γκέμια (τα)	: 2. ραβδί που απόληγε σε γάντζο και που το χρησιμοποιούσαν να τραβούν τα κλαδιά της συκιάς στο μάζεμα των σύκων : < τουρκ. gem (χαλινάρι, καπίστρι) : τα χαλινάρια : φρ.: "σφίζαν τα γκέμια " (μπήκαν περιορισμοί, υπάρχουν οικονομικές δυσκολίες)
γκέρτζ (το)	: < τουρκ. geriz : οχετός, υπόνομος
γκιόλ' (το)	: < τουρκ. golek (λίμνη) : έλος, βαλτώδες έδαφος
γκιουμές (ο)	: < πιθ. τουρκ. guum : κρυψώνας από κλαδιά , που φτιάχνουν οι κυνηγοί όταν παραμονεύουν σε ακάλυπτα μέρη πέρασμα πουλιών, φυλάχτρα (τρυγόνια, αγριόπαπιες κ.ά)
γκλάβα (η)	: < σλαβ. glava : το κεφάλι και συνεκδ. ο νους, το μυαλό : «κάν' ό,τ' κατηβάσ' η γκλάβα τ' » (κάνει ό, τι του έλθει στον νου)
γκντούρα (η)	: < κουντούρα < μσν. κούντουρος < κόντουρος (με κοντή ουρά) : ποικιλία μαύρου σταφυλιού με κοντό μίσχο, που το χρησιμοποιούν κυρίως για παραγωγή κρασιού
γκντουρίδ '(το)	: < κουντουρ-ίδι <υποκορ. του κούντουρος
γκντνιά (η) (και γκούντ'μα ,το)	: ξυλοκέρατο, χαρούπι < γκντώ (βλ.λ.) : η σπρωξιά : « α φας μια γκντνιά α βρηθείς όξ' από τ' πόρτα» γκούντ'μα : μτφ.

	προτροπή, παρακίνηση : « τούτους θέλ ' γκούντ'μα για να πάρ ' μπρος»
γκντώ ρ.	: < σκουντώ < μσν. κουντώ : σπρώχνω
γκουγκτσέλα (η)	: < κουκούτσι + -έλα : (κουκουτσέλα, κουκουζέλα) ο κωνικός καρπός του πεύκου, η κουκουνάρα , χρήσιμη για προσάναμμα
γλαντάζου ρ. (αόρ. γλάνταξα)	: < άγν. ετυμ. : επιθυμώ κάτι πάρα πολύ , "τρέχουν τα σάλια μου" γι' αυτό : « γλάνταξη μόλις είδη τ' μπακλαβού »
γλαστρί (το)	: < υποκορ. του γλάστρα : το κάτω μέρος (ό,τι απομένει από σπάσιμο) κουμαριού : "θα κάνου του τσηφάλ' σ' γλαστρί να πίνιν μέσα γοι όρθις ! "
γλαρώνου ρ.	: < επιθ. γλαρ-ός , κυρίως για τα μάτια (υγρός , ηδυπαθής , λαμπερός) < αρχ. ιλαρός (χαρούμενος) + - ώνω : με πιάνει υπνηλία, νυστάζω κυριεύομαι από έντονη επιθυμία για κάτι : «γλαρώσαν τα μάτια τ' η γέρους, μόλις είδη τ' ημκρή»
γλέχουμι ρ.	: < αρχ. γλίχομαι : ορέγομαι, λαχταρώ, επιθυμώ, λιγουρεύομαι : « είδα του γλυκό τσι του γλέχτ'κα»
γ'λί (το)	: < μσν. γουλίν < αγλί -ον, υποκορ. του αρχ. άγλις (σκελίδα σκόρδου) : τρυφερό βλαστάρι λαχανικών μτφ. κουρεμένο σύρριζα κεφάλι : «τουν κουρέψαν μη τ' ψ'λή τσι τουν κάναν γ'λι»

γλιγούδ' (το)	: < γλεγούδι < εκλεγούδι (εκλεκτό πράγμα, αντικείμενο αξίας) < εκλέγω Η λ. λέγεται κατ' ευφημισμό για κάτι το κακό (π.χ. αρρώστια): «γη Ανηστάγ'ς έχ' μαγλάδης . μη πας τσι τουν δεις τσι μας φέρ'ς κανέ γλιγούδ' »
γλιθ'μώ ρ.	: < γλιθυμώ < μσν. λιγοθυμώ (με μετάθεση του -γ- και αποβολή του -ο-) < αρχ. λιποθυμώ : λιποθυμώ , πέφτω σε λιποθυμία : « μόλις τ' άκ'ση, γλιθύμ'ση !»
γλιθυμιά (η)	: < λιγοθυμιά < λιποθυμιά < αρχ. λιποθυμία : προσωρινή απώλεια της συνείδησης , λόγω κακής οξυγόνωσης του εγκεφάλου , λιποθύμισμα
γλίνα (η)	: < μτγν. γλίνη : ζωικό λίπος : « ναι, τ' γλίνα θα δέγ'ς !» (ειρων. : ναι θα παχύνεις , μ' αυτό το ελάχιστο που θέλεις να φας)
γλίτζα (η)	: < αβέβ. ετυμ. πιθ. αρχ. κνίσα : λίγδα, λιπαρή βρωμιά
γλιτζιάρ'ς - σα - κου	: < γλίτζ-α + καταλ. - ιάρης : βρώμικος, λερωμένος, σιχαμερός
γλιτώματα (τα) (μόνο στον πληθυντ.)	: < μσν.γλυτώνω : εκδηλώσεις στο τελείωμα μιας μεγάλης δουλειάς (π.χ. χτίσιμο σπιτιού, μάζεμα ελιάς, θερисμός κτλ.) .Στα γλιτώματα το αφεντικό μοίραζε δώρα στους εργάτες
γλουχή (η)	: <αρχ. γλειχή : η έντονη επιθυμία να γευτείς κάτι : «τρέχιν τα σάλια μ' απ' τ'

γλυκουδουντίζου :	<p>γλουχή», « απόμ'νη μη τ' γλουχή »</p> <p>: < γλυκό + δόντι</p> <p>: γλυκαίνομαι, καλομαθαίνω</p> <p>: "γλυκουδόντ'ση η γριγιά στα σύκα ... " (παροιμ.)</p>
γ'νάτ' (το)	<p>: < γινάτι < τουρκ. inat</p> <p>: γινάτι, πείσμα: «του γ'νάτ' βγάζ' μάτ'!» (παροιμ.)</p>
γ'ναντινά επίρ.	<p>: < κατ' αναλογία του πληθ. του επιθ. γινατινό : γινατινά</p> <p>: πεισματικά , από γινάτι :</p> <p>«πήγη στου χουρό μουναχή γ'ναντινά,να μη κάν' να ζ'λέψου»</p>
γ'νατσ-ής -ίδ'σα - κου	<p>: < γινάτι + -τσήσ</p> <p>: αυτός που κρατάει γινάτι ,ο πεισματάρης</p>
γνεύγου ρ.	<p>: μσν. γνεύω < αρχ. νεύω</p> <p>: γνέφω, κλείνω σε κάποιον το μάτι , κάνω νεύμα με το κεφάλι ή το χέρι. Το γνέψιμο ήταν τρόπος εκδήλωσης ερωτικού ενδιαφέροντος .Στα πανηγύρια, στους χορούς και σε άλλες κοινωνικές συγκεντρώσεις οι νέοι και οι νέες γνέφονταν. « Ω γαμπρέ μ' αντζηλουμάτ' έβγα στου πυργέλ' κουμμάτ' , να ση γνέψου μη του μάτ' .»(δημοτ.)</p>
γνουμιάζου ρ.	<p>: < γνώμ-η + – ιάζω</p> <p>: κατά την επίσκεψή μου σε ξένο σπίτι παρατηρώ προσεχτικά το καθετί και αργότερα σχολιάζω (κουτσομπολεύω) αυτά που είδα</p>
γνουμιατζής - δ'σα - κου	<p>: < γνουμιάζου (βλ.λ.)</p> <p>: αυτός που γνωμιάζει</p>
γνουσκός - τσιά – κό	<p>: < αρχ. γνωστικός</p> <p>: σώφρων, νουνεχής,</p>

	<p>μυαλωμένος <i>«μαζηυτήκαν οι παλαβοί να φάν’ τ’ γνουστ’κού του βιο »</i> (παροιμ.)</p>
γνουσ’τσεύγου ρ.	<p>: γνωστικ-ός + εύω : γίνομαι γνωστικός, ωριμάζω, αποκτώ την ικανότητα να παίρνω γνωστικές αποφάσεις</p>
γνώμιασμα (το)	<p>: γνωμιάζω : η ενέργεια και το αποτέλεσμα του γνωμιάζω</p>
γουμάρ’ (το)	<p>: < μτγν. γομάριον, υποκορ. του αρχ. γόμος (φορτίο) : φορτίο υποζυγίου από δυο ισοβαρή μέρη : <i>«μαζέψαμη ένα γουμάρ’ ηλιές »</i> (δυο τσουβάλια ελιές) μτφ.: αναισθητος, αδιάντροπος, αποκτηνωμένος άνθρωπος</p>
γωνιά (η)	<p>: < αρχ. γωνία : η εστία, το τζάκι (για θέρμανση και μαγείρεμα): <i>«κάτι ούλου μες τ’ γωνιά »</i> (κάθετα συνεχώς μέσα στη γωνιά) ορθογώνια πελεκητή πέτρα , αγκωνάρι μεταλλικό ή ξύλινο εργαλείο τεχνιτών (ορθή γωνία) για «γώνιασμα» των κατασκευών</p>
γωνιάδ’ (το)	<p>: < γωνιάδι < υποκορ. γωνί-α : μικρή γωνία, απόκομμα γωνίας : <i>«δώση στου στύλου ένα γωνιάδ’ ψουμί »</i></p>
γουργουρίζου ρ.	<p>: <ηχοποίητη λέξη κάνω γουρ-γουρ : <i>“γουργουρίζουν τ’ άντηρα μ’ από τ’ πείνα ”</i></p>
γούρνα	<p>: < μσν.γούρνα < αρχ.γρώνη : κοιλότητα ,συνήθως λαξευμένη σε βράχο , κοντά σε πηγή ή πηγάδι για πότισμα ζώων</p>
γουνάρα (η)	<p>: < μεγεθυντ. του γούρνα</p>

	: 1. μεγάλη γούρνα 2. τοπωνύμιο βόρεια του χωριού (Βασιλικά Λέσβου)
γουρνέλα (η)	: < γούρν - α +- έλα : πήλινος σωλήνας στην άκρη της της στέγης ,για να φεύγουν τα νερά της βροχής
γουρσουζλαμάς (ο) (και με αντιμετάθεση γουρσουζλαμάς)	: < τουρκ. uğursuz + -lama : πολύ γουρσουζής , κατσικοπόδαρος, γκαντέμης
γραγούδα (η)	: < άγν. ετυμ. : πήλινο σκεύος με σχήμα κανάτας χρήσιμο κυρίως στο βράσιμο οσπρίων
γρηπίδα (και κρηπίδα)	:< αρχ. κρηπίς : τα « κορδόνια » (πελεκητές ορθογώνιες πέτρες) που τοποθετούνταν ως σύνδεσμοι των τοίχων και της στέγης
γροικώ (και γροισίζου) ρ.	: < μσν. γροικώ :1.ευχαριστιέμαι κάτι, το απολαμβάνω : “πήγα στου πανηγύρ’ , μα μη τα μουρά εν ηγροίκ’σα!” 2.αντιλαμβάνομαι,καταλαβαίνω :«ε γροικά πού πάν’ τα τέσσιρα!»
γ’τειά (η)	: < γητεύω : η γητειά, μαγική ενέργεια με μαγικά αντικείμενα που συνοδεύεται από ξόρκια και επωδές για αποτροπή κακού ή πρόκληση ερωτικού ενδιαφέροντος « Η γριγιά του Βασ’λούδ’ ζέρ’ πουλλές γ’τειές »
γ’τεύγου ρ.	: < γητεύω < γοητεύω : κάνω γητειές : «πήγη να τουν γ’τέψ’ τ’ς μυρμητσιές που έχ’ στα χέρια τ’ »

Δ

δα	: < αρχ. δη 1. μόριο επιτατικό : « <i>Τώρα δα</i> » (<i>τώρα μόλις</i>), « <i>όχι δα</i> » (κατηγορηματικά <i>όχι</i>) 2. μόριο δεικτικό μετά από δεικτ. αντων. ή επιρ. : « <i>τόση δα</i> », « <i>εδώ δα</i> » 3. μόριο βεβαιωτικό : « <i>ξέρ'ς δα συ πους δε χαρίζου κάστανα</i> » (<i>ξέρεις βέβαια ...</i>)
δαγκαματιά (η)	: < μσν. δαγκαματιά : δαγκωματιά μτφ.: το κομμάτι (π.χ. ψωμιού) , που μπορεί να αποσπάσει κανείς δαγκώνοντας μια φορά με τα δόντια του, η μπουκιά . « <i>Θέλ' να ση πάρ' μηρουκάματου για μια δαγκαματιά ψουμί !</i> »
δαχτ'λιά (η)	< δαχτυλιά < δάχτυλ-ο + -ιά : το αποτύπωμα από βρόμικο δάχτυλο : « <i>γέμ'ση τουν τοίχου δαχτ'λιές</i> »
δέχομι ρ.	: < αρχ. δέχομαι : υποδέχομαι , καλωσορίζω : « <i>καλώς τα δηγήκατη!</i> » (λέγεται σ' εκείνους που υποδέχονται ξενιτεμένο ή που παίρνουν γράμμα , νέα του κτλ.)
δηκαπηνταύγουστου (το)	: < δεκαπέντε + Αύγουστος : οι δεκαπέντε πρώτες μέρες του Αυγούστου, αφιερωμένες ιδιαίτερα στη λατρεία της Παναγίας, ημέρες παρακλήσεων, νηστείας και προσευχής.
δηκαπηντίζου ρ.	: < δεκαπέντ-ε + -ίζω : περνώ τις μέρες και τις νύχτες του δεκαπενταύγουστου (βλ.λ.) στην αυλή της εκκλησίας

	(Παναγίας Αγιάσου) , νηστεύοντας και προσευχόμενος
δημάτ' (το)	: < μσν. δεμάτιν < μτγν. δεμάτι-ον : δεμάτι, μια αγκαλιά στάχνα δεμένα με κλαδί σπαρτιάς ή λυγαριάς
δηματιάζου ρ.	: < δεμάτ-ι + -ιάζω : δένω δρομιά (βλ.λ.) και φτιάχνω δεμάτια
δημάτιασμα (το)	: < δεματιάσ-α + -μα : το φτιάξιμο δεματιών
δηματ'κό (το)	: < δεμάτ-ι + -ικό : ανθεκτικό λεπτό κλαδί από λυγαριά ή σπαρτιά για το δεμάτιασμα
διάζουμι ρ.	: < αρχ. διάζομαι : ετοιμάζω τα νήματα (στημόνι) , που θα τοποθετηθούν στον αργαλειό
διαλογούμι ρ. (και διαλογιέμι)	: < διαλογούμαι < αρχ. διαλογίζομαι : σκέφτομαι, διαλογίζομαι, συζητώ με τον εαυτό μου : <i>« κάθουμι τσι διαλογούμι τίληγια θα ξημπηρδέψου μη του κακό που μας ήρρη»</i>
διαλουμέτρημα (το)	: < διαλουμητρώ (βλ.λ.) : το σχολαστικό διάλεγμα και μέτρημα των αντικειμένων μιας ποσότητας
διαλουμητρώ ρ.	: < συμφυρμός : διαλέγω + μετρώ : διαλέγω ένα – ένα και συγχρόνως μετρώ τα αντικείμενα μιας ποσότητας
διαρμίζου	: < μτγν. διαρρυθμίζω : βάζω το κάθε πράγμα στη θέση του, τακτοποιώ : « Έχου να διαρμίσου του σπίτ' τσι απαντέχου μ'σαφίρδης»

διάρμ'σμα (το)	: < διάρμισ-α +- μα : η ενέργεια και το αποτέλεσμα του διαρμίζω (βλ.λ.)
διασίδ' (το)	: < υποκορ. του διάση : το νήμα που θ' αποτελέσει το στημόνι στην ύφανση
διάσ'μου (το)	: < διάζουμι (βλ.λ.) : η τακτοποίηση του στημονιού στον αργαλειό
διάτα (η)	: < διατάζω : εντολή, επιθυμία, παραγγελία ετοιμοθάνατου : " θ' αφήσου διάτα ούτη τσηρί να μη μ'ανάψ"
διάτανους (ο)	: < συμφυρμός των λέξεων διάβολος και σατανάς : ο διάβολος, ο σατανάς : « ανέβ'τση 'πα στου δέντρου η διάτανους (το άτακτο παιδί) ,να πέσ' να σκουτουθεί !»
διάφουρου (το) (ουσ)	: < διαφέρω : αυτό που κάνει τη διαφορά , κέρδος, συμφέρον, όφελος : «άντη, Μαννούλα μ', στου καλό τσι διάφουρου δεν έχεις...» (Ο Χριστός από τον Σταυρό στην Παναγία)
δίμ'του (το) (ουδ. του επιθέτου δίμιτος)	: < μσν. δίμιτο < μτγν. δίμιτον < δις + μίτος (κλωστή) : ύφασμα υφασμένο με δυο κλωστές
διουλί (το)	: < μσν. βιολί : το βιολί η επιμονή, το πείσμα για συνέχιση της ίδιας συμπεριφοράς : « η κόσμους χάνητι τσι αυτός του διουλί τ' !»
διουμυλιάρ'ς -σα -κου (αλλά και γιουμυλιάρ'ς -σα -κου)	: < μσν. διδυμάρικος < αρχ. δίδυμος < δύο : ο δίδυμος : " γέν'ση του Μαρίγ' τσι έκανε διουμηλιάρ'κα »

δουξάρ' (το)	: <μσν.δοξάριν < τοξάρι-ον : τοξάρι (ο) ξύλινο όργανο σε σχήμα τόξου με χορδή από έντερο ζώου, για το « στ'βάξιμο»(ξάσιμο) του βαμβακιού
δρασπέτσ' (το) άκλ.	: < δρασπέκι < άγν. ετυμ. : πολύ ξινό , πολύ δυνατό στη γεύση : « του ζύδ' γίντση δρασπέτσ' !»
δρημόν' (και δερμόν') (το)	: < δερμόνι (με μετάθεση του -ε- και μετατροπή του σε -η-) < δέρμα + - όνι. : μεγάλο κόσκινο με πλέγμα από δέρμα ή σύρμα για το κοσκίνισμα του σιταριού στ' αλώνι
δρημουνίζου ρ.	: < δρεμόν - ι + κατάλ. – ίζω : κοσκινίζω στο αλώνι με το δρημόνι
δρημόν'σμα (το)	< δρεμονισ-α + -μα : το κοσκίνισμα με δρημόνι
δρουμί (το)	: < δρομί < δρέπω ; : τα θερισμένα στάχυα που έδρεψε με το δρεπάνι και που μπορούσε να συγκρατήσει στην αριστερή του αγκάλη ο θεριστής, το χειρόβολο. Άφηνε πίσω του τα δρομιά και προχωρούσε θερίζοντας. Ακολουθούσε άλλος θεριστής , που έδενε με δηματ'κό (βλ.λ.) πολλά δρομιά μαζί κι έφτιαχνε δεμάτια .
δρουπ'τσιάζου ρ.	: < δρωπικιάζω < δρώπικας (βλ.λ.) : μεταφ. : τρώγω υπερβολικά ,ώσπου να δρωπικιάσει (να φουσκώσει,να πρηστεί) η κοιλιά μου : « δρουπτσιάζης πλια ;»(έφαγες πια μέχρι σκασμού, πρήστηκες από το

δρώπ'κας ο (ουσιαστικό)	πολύ φαΐ ;» : < μσν. δρώπικας < υδρωπικός < ύδρωψ : άτομο που πάσχει από υδρωπικία, δηλ. από κατακράτηση και συγκέντρωση υγρού σε κοιλότητες του σώματος ή του υποδόριου συνδετικού ιστού άτομο με πρησμένη (φουσκωμένη) κοιλιά
δυόσμους (ο)	: < αρχ. ηδύοσμος (ηδύς + οσμή)
δουλουγήτ' κους - κια - κου	: το αρωματικό φυτό δυόσμος : < δυο + λογή (γεν. πληθ. λογιών) : ο αποτελούμενος από δυο διαφορετικά (δυο λογιών)είδη:
δώμα (το)	« δουλουγήτ'κης κάλτσης φουρείς» : < αρχ. δώμα : στέγη (κυρίως νταμιών) από ξύλα , κλαδιά και φύκια σκεπασμένα με αδιάβροχο χώμα (λίπεδο βλ.λ.) Στο δώμα άπλωναν ρούχα, τραχανό, καρπούς (αμύγδαλα , σύκα, σταφίδες κ.ά.) για να ξεραθούν ή και κοιμόντουσαν νύχτες , που είχε καύσωνα

E

ε μόρ. αρν.	: δεν « ε θα του πω ση κανέναν»
έγε [έγ(ι) με γ παχύ]	: επιτατικό δεικτ. μσν. μόριο σε σύνθεση με δεικτικές αντωνυμίες : ιδού, να
έγιουτους - (η) - ου δεικτ. αντων.	: < έγ(ι) + ούτος : αυτός εδώ : « έγιουτου του

έγτητοιους - α -ου δεικτ. αντων.	μουρό ε λέγ' να σουπάσ'» < έγ(ι) + τέτοιος : τέτοιου είδους, τέτοιας λογής : «έγτητοιου π' κάμ'σου ήβρης να πάρ'ς; »
έγτουςους -(η) -ου δεικτ. αντων.	< έγ(ι) + τόσος : τόσο πολύ ,τόσο μεγάλο : « έγτουςου φαγί έφαγη τσι εν ηχώρταση »
έγτουτους -(η) -ου δεικτ.αντων.	< έγι + τούτος : τούτος (αυτός) εδώ , τούτος δα: « έγτουτους η καμός θα μη φα » (αυτός εδώ ο καημός θα με φάει)
έγτουτη επίρ. χρον.	: < έγ(ι) + τότε : έκτοτε, από τότε και μετά « μαλώσαμη μη του Ν'κουλέλ' τσι έγτουτη ε τουν ζαναμίλ'ζα. »
έγτσει επίρ.τοπ. και χρον.	: έγ(ι) + εκεί < έγ(ι) + κει < έγτσει (με τσιτακισμό) : 1.εκεί, στον τόπο που : «έγτσει που τ' αφήκα, έγτσει του ήβρα» 2.εκεί , τη στιγμή που :« έγτσει που του λέγαμη , κατάπιαση η π'καρής μας »
έγτσειν-ους -(η) -ου δεικτ.αντ.	:< έγ(ι) + τσεινους < έγ(ι) + εκείνος : εκείνος (ο γνωστός) « έγτσεινους γη αδηρφός σ' ζει για πέθανη ;»
έδε (και εδέ) επιφ.	: < ιδέ (προστ. του βλέπω) : έδε, εδέ· εδές· εδιέ. Για δες, κοίτα, ιδού, να! (λεξ. Κριαρά)
έδγητσ'	< έδε + έγ(ι) +έτσι (συμφυρμ.) : να έτσι , μ' αυτόν τον τρόπο : « έδγητσ' κάνιν τουν σταυρό τουν »
Έλ'μπους (ο)	: < Έλυμπος < αρχ. Όλυμπος : τοπωνύμιο υψώματος στην περιοχή Βασιλικών , δυτικά από τη Μικρήλιμνο
εμ σύνδ. συμπλ. και αντιθ.	: < τουρκ.hem

	: και : « <i>εμ φτισιάρ'ς ,εμ απανουγώτηρους</i> » (και φταιχτής είναι και θέλει να βγει από πάνω)
	: μα, αλλά : « <i>εμ πού ήταν να του' πώ; ε κουβγόταν η γλώσσα μ' »</i>
έμπυου (το)	: <ουδ. του αρχ. επιθ. έμπυος (αυτός που έχει πύον) : το πύον : " <i>αίμα τσι έμπυου να του ζηράγ'ς !</i> " (κατάρα)
εξόν (και ηξόν)επίρ.	: < αρχ. εξόν , μετοχή του έξεστι
	: εκτός από : « <i>δεν είχη τίπουτ' άλλου ηξόν απού ντουμάτης</i> »
	: εκτός και :« <i>θα πάμη στου χουραφ' , εξόν τσι βρέχ' »</i>
έτσινά επίρ . τροπ.	: < έτσι + δεικτ. να : να έτσι, μ' αυτόν τον τρόπο : « <i>έτσινά του πιάνιν του μουλύβ'»</i>
έφνα επίρ.τοπ.	: < εφ + να < επ' +να <επί + να : να εκεί (επάνω): " <i>έφνα είναι του μαχαίρ' "</i>
έφτους -η -ου δεικτ. αντων.	: < αυτός, ή, ό : αυτός, αυτή , αυτό : φρ.: « <i>μ' έφτου του πληυρό να πέγ'ς !</i> » (με αυτό το πλευρό να πλαγιάσεις !) (παροιμ.)

Z

ζαβλακουμένους (ο)	:< μτχ. του ζαβλακώνουμι (βλ.λ.) : αυτός που τα έχει χαμένα, που είναι ζαλισμένος και δεν μπορεί ν' αντιδράσει : « <i>τα 'χαση ούλα στα χαρτιά τσι τώρα γυρίζ' μες στ'ς δρόμ' σα ζαβλακουμένους</i> »
ζαβλακώνουμι ρ.	< από συμφυρμο των λ. ζαβώνουμι + βλακώνουμι

	: βρίσκομαι σε κατάσταση ψυχοσωματικής και διανοητικής κατάπτωσης ζαλίζομαι, αποβλακώνομαι, τα χάνω, δεν ξέρω πώς να ενεργήσω : « ζαβλακώθ'τση απ' τ' μηγάλ' τ' φам'λιά τ' »
ζαβός -ή -ό	: < μσν. ζαβός : στραβός άμυαλος, ανόητος τρελός, βλάκας : « πήγη ένας ζαβός, είπη ψέματα στου δικαστήριου, τσι τουν χώσαν μέσα »
ζαβώνου - ζαβώνουμι ρ .	: < ζαβ-ός (βλ.λ .) + - ώνω : στραβώνω, αποβλακώνω : « η Θιος τουν ζάβουση τσι τσακώθ'τση μη τουν αδηρφό τ' » μεσ. γίνομαι ζαβός, τυφλώνομαι , αποβλακώνομαι, δεν μπορώ να δω την πραγματικότητα : « ζαβώθ'κα , κόρ' υμ , τσι δώκα του γιο μ' σ' έφτην τ' ν ανάζια »
ζάλα (τα) (σπάνια στον ενικό το ζάλο)	: < αρχ. σάλος : τα βήματα τα ίχνη στο χώμα ή στο χιόνι από το πέρασμα ζώου , οι πατημασιές : « ήβραμη τα ζάλα τ' λαγού ' πα στου χιόν' »
ζαλούρα (η)	: < ζάλ-η + κατάλ. – ούρα : έγνοια, φροντίδα που μας απασχολεί,σκοτούρα : « ε φτάν' η ζαλούρα που έχου στου τσηφάλ' υμ, έχου τσι σένα» θόρυβος, μεγάλη φασαρία : « να πάν' τα μουρά στου σκουλειό, να λείψ' η ζαλούρα τουν »
ζαμάνια (τα)	: < τουρκ. zaman (χρόνος, καιρός) : μόνο στον πληθ. στη φράση

	« χρόνια και ζαμάνια » για δήλωση μεγάλου χρονικού διαστήματος : (<i>τι γίν'τσης ,ρε Γιώρ' ; χρόνια τσι ζαμάνια έχουμη να ση δούμε</i>)
ζαμπαραλίκ' (το)	: < τουρκ. zamparalik : η ιδιότητα του ζαμπαρά (βλ.λ.)
ζαμπαράς (ο)	: < τουρκ. zampara : ερωτύλος , γυναικάς , μπερμπάντης ο άνθρωπος που επιδιώκει να έχει πολλές ερωτικές σχέσεις
ζαμπάς (ο)	: < τουρκ. zambak (κρίνος) : αυτοφυής άγριος κρίνος του αγρού,συνήθως χρώματος μωβ ή λευκού . Πολλοί ζαμπάδες φύτεωναν στις Μέλισσες (τοπων. Βασιλικών)
ζαμπνεύγου ρ. (αμετ.)	: < ζαμπούν - ης + κατάλ. -εύω : αρρωστώ, είμαι αδιάθετος : <i>"ζαμπούνηψη του μουρό, έχ' πυρηττό"</i>
ζαμπ'νιά (η)	: < ζαμπούν -ης (βλ.λ.) + κατάλ. -ιά : αρρώστια , αδιαθεσία : <i>"πάρ' τ'ν ουκνιά μ' τσι τ' ζαμπνιά μ' τσι πάνη την μες σ' Αραπίνας του χάλασμα "</i> (επίκληση των παιδιών στους γεραμούς , που ταξίδευαν αρχές του Φθινόπωρου για τον Νοτιά)
ζαμπούκους (ο)	: < ιταλ.. sambuko : είδος φυτού, η κουφοξυλιά .Ο φλοιός, τα φύλλα, τα άνθη και ο καρπός του έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Οι βλαστοί εσωτερικά έχουν ψίχα (εντεριώνη), που αφαιρείται εύκολα. Μετά την αφαίρεση της ψίχας οι βλαστοί απομένουν κούφιοι και μ' αυτούς τα παιδιά έφτιαχναν

	<p>διάφορα παιχνίδια (ζαμπούνες, φλογέρες κ.α.) . Ζαμπούκος υπήρχε στο χωριό (Βασιλικά) εκεί , όπου σήμερα το πάρκο στην Κάτω Αγορά .</p>
ζαμπούν'ς (ο) - σα - κου	<p>: < τουρκ. zabun : άρρωστος , μακρόχρονα αδιάθετος με πυρετό : « ε μπουρώ να έρτου, έχου τ' μάννα μ' ζαμπούν'σα »</p>
ζαμπούνα (η)	<p>: < αντιδ. < μσν. τσαμπούνα < ιταλ. zamprogna < λατ. symphonia < αρχ. συμφωνία : είδος φλογέρας που έφτιαχναν τα παιδιά από βλαστό βρόμης ή από καλάμι και που έβγαζε μονότονο ήχο</p>
ζάπ' (και ζάφτ') (το)	<p>: < τουρκ. zapti : ζάφτι, ο έλεγχος, ο συγκρατημός , η τιθάσευση φρ. : « ε γίνητι ζαπ' » (δεν ελέγχεται, δε συγκρατιέται)</p>
ζαπιές (ο)	<p>: < τουρκ. zaptiye</p>
ζαρίφ'ς (ο)	<p>: αστυνόμος, χωροφύλακας : < τουρκ. zarif : κομψός, ανέρος, λεπτός, χαριτωμένος θηλ. ζαρίφισσα</p>
ζαριφιά (η)	<p>: <ζαρίφ - ης + - ιά : κομψότητα, χάρη, ομορφιά : « γυρίζεις την τη βόλτα με τόση ζαριφιά, γυρίζεις και μου παίρνεις δυο φύλλ' απ' την καρδιά ...» (δημοτ.)</p>
ζαχαρουκούτσια (τα)	<p>: < ζάχαρη + κουκιά : πολύχρωμα στρογγυλά κουφετάκια, ζαχαρωτά, που χρησιμοποιούνταν στο στόλισμα των παριών (βλ.λ.) του χαλβά και των κόλλυβων . Τα παιδιά τρελαίνονταν για ζαχαροκούτσια.</p>
ζ'γάβου (και ζ'γάφτου) ρ.	<p>: < συν + αρχ. ιάπτω (χτυπώ,</p>

	τραυματίζω) : δέρνω, χτυπώ : " α ση ζ'γάψου μια α χάγ'ς τουν κόσμου "
ζγάρα (η)	: < άγν.ετυμ. : ο πρόλοβος, η γούλα των πτηνών
ζ'γούρ' (το)	: <μσν. ζυγούριν < ζυγός (διπλός) : το αρσενικό πρόβατο, το κριάρι
ζεύλα και ζεύγλα (η)	: < αρχ. ζεύγλη : καμπυλωτή βέργα εξάρτημα του ζυγού για το ζεύξιμο των βοδιών
ζεύγου ρ. (αόρ. έζησα)	: < αρχ. ζευγνύω : ζεύω , βάζω (τα βόδια) στο ζυγό : μτφ.: εκμεταλλεύομαι την παρουσία κάποιου και τον βάζω να δουλέψει : « <i>πέραση να πει καλημέρα τσι τουν ζέψαν στη δ'λειά</i> »
ζηπληπίδια (τα)	: <τουρκ. leblebi (στραγάλι) : στραγάλια : « <i>θα βρέξου αρβίθια να κάνου ζηπληπίδια</i> » (Τα χρόνια που τα αγαθά σπάνιζαν,τα ζιπλιπίδια τα έφτιαχναν στο σπίτι .Αλάτιζαν μουσκεμένα ρεβίθια και τα έψηναν στο τηγάνι)
ζηρβός -ή -ό	: < μσν. ζερβός < ζαρβός < ζαβρός < ζαβός : αριστερόχειρας μτφ. αδέξιος
ζηρβουκτάλα (η)	: < ζηρβός (αριστερός) + κ'τάλα (ωμοπλάτη) : ο αριστερόχειρας
ζηυγάρ' (το)	: < μσν. ζευγάριν < αρχ. ζευγάριον < υποκορ. του ζεύγος : δυο βόδια ζεμένα στον ζυγό ζευγάρισμα , όργωμα : « <i>σήμηρα θα είμι στου ζηυγάρ'</i> »

ζηυγαρίζου ρ.	(θα ζευγαρίζω) , «του χουράφ' είναι τρεις μέρης ζηυγάρ'» (τριών ημερών ζευγάρισμα) : < ζευγάρ-ι + κατάλ. – ίζω : κάνω ζευγάρι , οργώνω με το αλέτρι που το σέρνει το ζεύγος βοδιών
ζηυγιάς (ο)	< μσν. ζευγιάς < ζεύγ - ος + -ας : αυτός που έχει στην κατοχή του ζεύγος βοδιών και κατά κύριο λόγο ασχολείται με το ζευγάρισμα , γεωργός : « για παπάς, παπάς, για ζηυγιάς , ζηυγιάς » (παροιμ.)
ζ(γ)κάβγου	: <συν+κάβγου (καίω) : ερεθίζεται (συγκαίγεται) το δέρμα μου στις μασχάλες , ανάμεσα στα σκέλη κτλ. : «ε του άλλαξη του μουρότσι ζγκάγ'τση»
ζ(γ)καμένους (ο)	: < μτχ.παθ.πρκμ. του ζγκάβγου : αυτός που έχει συγκαεί : «πώς παγαίν' έδγιτς η Γιώρ'ς, σα ζ'γκαμένους;»
ζ(γ)κόλλ'μα (το)	: < ζ'γκουλλιέμι (βλ.λ.) : αυτός που προσκολλάται απρόσκλητα , που μας ακολουθεί παρά τη θέλησή μας , ο ανεπιθύμητος : « διώξ'του τούτου του στσ'λάρ! κακό ζγκόλλ'μα γίντση !»
ζ(γ)κουλλιέμι ρ.	: < σγκουλλιέμι <συν+κουλλιέμι (αρχ. συγκολλάομαι - ώμαι) : προσκολλιέμαι σε κάποιον απρόσκλητα,γίνομαι φορτικός και ενοχλητικός (κολλιτσίδα, τσιμπούρι)
ζμάρ' (το)	: <μσν. σμάρι < εσμ-άριον < εσμός < έζομαι (κάθομαι) : σμήνος μελισσών : «η πατέρας

ζ'μί (το)	<p>υμ ήύρη ένα ζμάρ' μες σ' ένα μηγάλου ράχτου »</p> <p>: < μσν. ζουμίν < ζωμίν < μτγν. ζωμίον, υποκορ. του αρχ. ζωμός : το ζουμί</p> <p>φρ. : « η γριγιά γη όρθα έχ' του ζ'μί » (παροιμ.)</p>
ζ'μπώ ρ. (συνήθως στο γ' εν. πρόσωπο ενεστ. και αορ.ζ'μπεί – ζύπ'ση)	<p>: < άγν. ετυμ.</p> <p>: ωφελώ, είμαι ευνοϊκός για κάποιον : « ε μας ζύπ'ση φέτους του Καλουτσαίρ' » (δεν μας πήγε καλά, δεν μας βοήθησε εφέτος το Καλοκαίρι)</p>
ζ'νίχ' (το)	<p>: < αβέβ. ετυμ. πιθ. μτγν. ζινίχιον (λουρί παπουτσιών). Κατ' άλλη εκδοχή από το ινίο < αρχ. ινίον , το πίσω και κάτω μέρος του κρανίου : το σβέρκο , ο τράχηλος : « κάτση 'πα στου ζ'νιχ' υμ» (κάθισε στο σβέρκο μου, με καταπιέζει, με κουμαντάρει)</p>
ζορ' - ζορινά επίρ.	<p>: τουρκ. zoz</p> <p>: με το ζόρι, θέλοντας και μη, αναγκαστικά , με τη βία :</p> <p>«ζορ-ζορινά πιε,γάιδαρη νηρό »</p>
ζουμπηρλέκ' (το)	<p>: < τουρκ. zemberek (ελατήριο) : μτφ. το κεφάλι, το μυαλό, η « βίδα » : « θα στρίψ' του ζουμπηρλέκ' υμ » (θα τρελαθώ)</p>
ζουντάν' (το)	<p>: < υποκ. του ζωνταν -ός + - ι : αυτός που "ζωντάνεψε" ,έγινε καλά, ύστερα από μεγάλη αρρώστια</p>
ζουντανό (το) : ουσιστικοπ.επίθ.	<p>: < ουδ. του επιθ. ζωντανός : κατοικίδιο ζώο: « πήγη να πουτίσ' τα ζουντανά υποτιμητικός χαρακτηρισμός : βλάκας, ηλίθιος , ζώο</p>
ζούπα (η)	<p>: < ζουπώ (βλ.λ.) : κάτι το πολύ ζουπισμένο, που έχει λιώσει από το ζούπισμα :</p>

ζουπώ ρ.	« τα ζούλ'ξης τα σύκα μες του καλάθ' τσι τα 'κανης ζούπα » : < αρχ. διοπίζω (βγάζω με ζούλημα τον χυμό) : πιέζω δυνατά ,ζουλώ , στύβω πιάνω με τη χούφτα και πιέζω έντονα , χουφτώνω : «ζούπ'ξη τα β'ζιά τ'ς κουπηλούδας»
ζούρα (η)	< μσν. ζούρα < σούρα : μτφ. ζάρα, ρυτίδα
ζουρλαντίζου - ουμι ρ.	: < τουρκ. zorlamak(αναγκάζω, εξαναγκάζω , υποχρεώνω) : ζορίζω - ζορίζομαι : " μη του ζουρλαντίγ'ς του μουρό να φα σούλου του φαγί τσι κάν' μητό!"
ζουρλός	: < μσν. ζουρλός : τρελός , παλαβός : «ζουρλός παπάς σε βάφτ'ση ; »
ζουριάζου ρ.	: < ζούρ-α (βλ.λ.)+ – ιάζω : κάνω (ζάρες) , ρυτιδώνω ζαρώνω, μαραίνομαι ,φθίνω συστέλλομαι, μικραίνω σε όγκο, κουλουριάζομαι
ζούρους (ο)	: < ζούρα : ζαρωμένος , μικρόσωμος σαν νάνος, κοντοστούπης
ζ'τεια (η)	: < ζητειά < αρχ. ζητεύω ,ζητώ : η ζητιανιά : « πήρη ένα τρουβά στον ώμου τσι ήβγη στη ζ'τεια)
ζήτουλας (ο)	: < μσν. ζήτουλας < ζητώ : ζητιάνος, επαίτης : «να τουν δω ζήτουλα μη τουν τρουβά στον ώμου» (κατάρα)

H

ήπατα (τα)	: < αρχ. ήπαρ (το συκώτι) φρ. : « κουπήκαν τα ήπατα μ'!» (παρέλυσα από φόβο, τρόμαξα πολύ)
------------	--

ήρα (η)
: < αρχ. αίρα
: ζιζάνιο των σιτηρών ||φρ. μτφ.
: « να καθαρίσ' γ' ήρα απ' του
στάρ' !.» (να ξεχωρίσει το καλό
από το κακό, η αλήθεια από το
ψέμα κτλ.)

Θ

θάνατα (τα)
< αρχ. θάνατος
: η ώρα του θανάτου, η ταφή :
"ούτη στα θάνατα μ' δεν τουν
θέλου!"

θάσιου (το) (ουσ.)
: < μσν. αθάσιν (αμύγδαλο)
<μτγν. αθάσιον (αθασία
=αμυγδαλιά)
: πολτός από κοπανισμένα
αμύγδαλα και ζάχαρη. Τον
έφτιαχναν για τις λεχώνες, για
να κάνουν πολύ γάλα. Το
π'κρουθάσιου ήταν από
πικραμύγδαλα . Σε κάποιον που
είχε ερωτική απογοήτευση
έλεγαν ειρωνικά: " ήπιης του
π'κρουθάσιου !"
Θάσια λένε τα αμύγδαλα με
λεπτό περικάρπιο , που σπάζουν
εύκολα ακόμα και με τα
δάχτυλα, σε αντίθεση με τα
σκληρά, τα πετραμύγδαλα

θάσιους -α -ου
: < πιθανόν από το νησί Θάσος
: αφράτος, εύθραυστος : "θάσια
αμύγδαλα"

θαφ'κά (τα)
: < ταφ'κά < ταφικά < πληθ.
ουδετ. του επιθ. ταφικός (αυτός
που έχει σχέση με την ταφή)
: τα έξοδα ταφής του νεκρού :
«έχου αφ'μένα τα θαφ'κά μ',να
μη παραβαρέσου κανέναν»

θέρτα (τα)
: < τα θερίσματα < πληθ. του
ουσ. το θέρος

θήρμα (τα) (αλλιώς και μπάνια)	<p>: η εργασία και η εποχή του θερισμού (Θέρ'της ,ο Θεριστής, ο μήνας Ιούνιος) : «η μάννα μ' ούλης τ'ς μέρης θα παγαίν' στα θέρ'τα», «αν κάτσω Μάη και Θερ'τη κι όλο τον Αλωνάρη ...» (Δημοτ.: Ένα πουλί θαλασσινό)</p> <p>: <μσν. θέρμα < θερμά, πληθ. ουδ.του επιθ. θερμός</p> <p>: ιαματικές θερμοπηγές, λουτρά</p>
θήρους (το)	<p>Στα θέρμα πήγαιναν περισσότερο για καθαριότητα, όταν ακόμα τα σπίτια δεν είχαν τις σημερινές εγκαταστάσεις καθαριότητας. Στα θέρμα πήγαιναν οι φίλες της τη νύφη την παραμονή του γάμου . Την ώρα που λουζόταν , έπαιζε έξω μουσική, που τη συνόδευε μετά μέχρι το σπίτι της .</p> <p>: < αρχ. ο θέρος</p> <p>: 1.το θέρισμα</p>
θημηρεύγου ρ.	<p>2. η εποχή του θερίσματος</p> <p>: 1. < θημερεύω (με προθ. θ)</p> <p>< ημερ-εύω < ήμερ-ος</p> <p>: ημερώνω , ηρεμώ κάποιον </p> <p>μτφ. : τιμωρώ, δέρνω, συντρίβω</p> <p>: « α ση δώσου μια, α ση θημηρέψου» (απειλή)</p>
θ'λύκα (η)	<p>: < θηλυκά < θηλυκός</p> <p>: το θηλυκό μέρος του κουμπώματος, (η θηλιά, η κουμπότρυπα) , μέσα στο οποίο μπαίνει (θηλυκώνει) το κουμπί , το θηλύκι</p>
θ'λυκώνου ρ.	<p>: < θλύκ-α + κατάλ. -ώνω</p> <p>: κουμπώνω</p>
θ' μίζου ρ. αμετ.	<p>: < μτγν.θυμίζω < εν- θυμίζω</p> <p>: το ρ. λέγεται για θηλυκά ζώα, που βρίσκονται σε περίοδο οργασμού και είναι έτοιμα να</p>

	<p>ζευγαρώσουν :</p> <p>« θύμ'ση γη αγηλάδα τσι αύριγιου θα τ' πάγου στουν μπουγά »</p>
θρουνιάζουμι ρ.	<p>< αρχ. θρόν- ος + - ιάζομαι : κάθομαι άνετα, όπως σε θρόνο μτφ. : πηγαίνω απρόσκλητος κάπου και κάθομαι χωρίς διάθεση ν' αποχωρήσω, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια των άλλων : « ήρτη τσι θρουνιάσ'τση τσι ε λέγ' να ξηκουμπ'στεί»</p>
θρούμπους (ο)	<p>: < θρούμπος < αρχ. η θρύμβα : αρωματικό φυτό που μοιάζει με το θυμάρι</p>
θρούψαλου (το)	<p>: < θρύψαλον < αρχ. θρύπτω : μικρό κομμάτι, συντρίμι : «έπηση η κατρέφτ'ς απ' του τοίχου τσι γίντση θρούψαλα»</p>
θρύμμα (το)	<p>: < αρχ. θρύμμα : τρίμμα, μικρό κομμάτι , απομεινάρι : « πήρα κουμμάτ' τουλουμουτόρ' τσι μη βάλαν ούλου θρύμματα»</p>
θρω ρ.	<p>: < αρχ. θρύπτω : σπάω, θρυψαλιάζω , μεταβάλλω σε θρύμματα) : « εμ τι κλουρέλια είνι τούτα που έκανης! θρουν μες του στόμα σ' !»</p>

I

ι(γ)ναντινά επίρ.	<p>: < τουρκ. inadina : από γινάτι , πεισματικά , επίτηδες : « ιγναντινά του κάν' τσι ε κάτι (δεν κάθεται) στου τραπέζ' »</p>
-------------------	---

ικράμ (το)	: < τουρκ. ikram : δώρο, περιποίηση, κέρασμα : «πήγα στου σπít' υτ τσι μ' έκανη χίλια ικράμια»
ικραμλής -δ'σα -δ'κου	: < ικράμ (βλ.λ.) : ο περιποιητικός ,αυτός που κάνει ικράμια
ιλίκ (το)	: τουρκ. ilik (μεδούλι, μυελός) : μεδούλι, μυελός των οστών : «ρύφ'ξη του ιλίκ τουν » (στυγνή εκμετάλλευση)
ιμ'κρός -ή - ό	:< μικρός με προτακτ. -ι- : μικρός : «ήμ'ταν ιμ'κρός τσι ε του θ'μάμι»
ίσια- ίσια (ίσα) επίρ.	: < πληθ. ουδ. του επιθ. ίσιος, ίσιος : 1.ίσα, εξίσου : «ίσια θα δ'λεύγουμι,ίσια θα πληρουνώμαστη» :2.ακριβώς το αντίθετο :« ε τουν έδιουζα ! ίσια- ίσια τουν παρακάλησα να κάτσ' !» 3. ακριβώς στα μέτρα « τα παπούτσια μ' ήρταν ίσια – ίσια» : 4. με τοπικά επιρ . για δήλωση κατεύθυνσης : ίσιαδιου <ίσια έδιου < ίσια εδώ ίσια πάνου < ίσια επάνω ίσια κάτου ίσια κάτω 5. με αποκοπή του -ι σιάδουνα <ίσια εδωνά (προς τα εδώ) σιάφνα = ίσια έφνα(εκεί)(προς τα εκεί) σιαπάνου (προς τα επάνω) σιακάτου , σιαπέρα ,σιάγτσι (προς τα κάτω , προς τα πέρα, προς τα εκεί)
ίσιαμη πρόθ.	: < ίσια + με : τόπο : «τουν πήγα ίσιαμι τ' πόρτα»

	<p>: ποσότητα : « θα βγάλου <i>ίσιами δέκα τουλούμια λάδ'»</i> : χρόνο « <i>ίσιами να παίξ' του μάτ' σ', άρπαξη τ' τσάντα τσι χάθ'τση »</i> : < ισιώνω : επίπεδη (ομαλή) επιφάνεια εδάφους: « <i>φτάσαμη στου ίσιουμα »</i></p>
ίσιουμα (το)	
ίσιους -α -ου	<p>: < μτγν. ίσιος < αρχ. ίσος : 1. ίσιος, ομαλός, ευθύς, χωρίς στροφές : «<i>μη φουβάσι ! ίσιους είν' η δρόμους !</i>» : 2 . δίκαιος , σωστός , ηθικός : « <i>βρήκαμη τουν ίσιου δρόμου »</i> : 3 .ειλικρινής, ευθύς : « <i>ίσιους άθρηπους»</i></p>
ιστέ επιφ.	<p>: < τουρκ.iste (έτσι) : επιφώνημα απορίας, έκπληξης, θαυμασμού(« <i>κοίτα να δεις !</i>») : « - <i>πήγη μουναχός υτ τσι έβγαλη τα μάτια τ' !</i> - <i>ιστέ !</i>»</p>
ίτσιους (ο)	<p>: < μσν. ήσκιος < αρχ. σκιά : η σκιά δέντρου ή άλλου αντικειμένου, ο απόσκιος : « <i>θα κάτσου στουν ίτσιου να ξηξουραστώ»</i> : η προστασία , η συναίσθηση της ασφάλειας : « <i>έχ' τουν ίτσιου τ' πατέρα τ' »</i></p>
K	
καβάδ' (το)	<p>: < μσν. καβάδι(ο)ν : μακρύ μάλλινο ή βαμβακερό ένδυμα, κάτι σαν μακριά αμάνικη ζακέτα, που φορούσαν οι προύχοντες και οι παπάδες</p>
καβαλίνα (η)	<p>: < μσν. καβαλίνα < ιταλ. cavallina < λατ. caballinus (αλογίσιος) < caballus (άλογο)</p>

καβάτσ' (το)	: η κοπριά των αλόγων ,των μουλαριών και των γαϊδουριών : < τουρκ. kavanak : καβάκι , είδος λεύκας
κάβγου ρ.	: < κάβω με ανάπτυξη ευφων. γ < αρχ. καίω , ρίζα και - , καυ – : καίω : καταστρέφω με τη φωτιά : « θα καύγου πρίν' (πρίνους) ούλ' τ' μέρα» μτφ.: « μ' έκαψης , γειτόνισσα,..»
καβουρμάς (ο)	: < τουρκ. kavurma (καβουρδιστός) : κρέας καβουρδισμένο: « καβουρμά το ' κανης του φαγί» (το έψησες πολύ, το καβούρντισες)
καβούτσ' (το)	: < καβούκι < τουρκ. kabuk (καβούκι ,όστρακο) : το όστρακο (χελώνας, σαλιγκαριού κ.ά.) : «ήμπη μες του καβούτσ' υτ » (μτφ: κατάλαβε τον κίνδυνο και υποχώρησε, αποσύρθηκε, ηττήθηκε)
καγηρίζου ρ.	: < καγηρ -ός + - ίζω : είμαι καγηρός, πάσχω από στραβισμό κλείνω το μάτι, γνέφω
καγηρός -η -ο	: < πιθ. από το βλάχ. gan(ũ) (αλλήθωρος, στραβός) + - ηρός και αντικατάσταη του β με γ : ο αλλήθωρος , αυτός που βλέπει λοξά , που πάσχει από στραβισμό
καγηρουμάτ'ς (ο)	: < καγηρός (βλ. λ.) + μάτι : αυτός που έχει καγηρά μάτια, που βλέπει λοξά, ο αλλήθωρος :
	« ω γαμπρέ μ' καγηρουμάτ'...» (ειρων.)

καγιάδα (η)	: < τουρκ. kay-a + -άδα (βράχος) : μεγάλη πέτρα, κοτρόνα , βράχος : "α πάρου μια καγιάδα, α σπάσου του τσηφάλ'ς ! " (απειλή)
καγίλα (η)	: < καίλα με ανάπτυξη ευφωνικού γ < καίω (αόρ.κάη- κα) : καούρα (στομαχιού): ψυχική οδύνη, πόνος, ταλαιπωρία : « τη θ'σσή μ' τ' καγίλα κανείς να μη τ'ν απουτάξ' » μεγάλη επιθυμία , καημός : « του έχ' μηγάλ' καγίλα να γίν' η γιος υτ γιατρός»
καγιλεύγουμι ρ.	: < πιθ. από το καγίλ -α (βλ.λ.) + εύομαι : ικανοποιούμαι, αρκούμαι, ευχαριστιέμαι : "ε καγιλεύγητι μη τίπουτα !"
κάγιουμι ρ. (αόρ. κάηκα - κάγ'κα)	: < μσν. καίγομαι < αρχ. καίομαι :1. φλέγομαι, καταστρέφομαι από φωτιά : «πέταξη ασπέθα απ' του καντήλ' τσι κάγ'τση ούλου του σπίτ'» 2.έχω υψηλό πυρετό « ούλ' τ' νύχτα του μουρό καγιόταν στον πυρητό » 3. λυπούμαι να δώσω κάτι, μετανιώνω που το έδωσα : « δώκα του χουράφ' για ένα κουμμάτ' ψουμί τσι του κάγ'κα»
καζάντια (τα)	: < τουρκ. kazanci : τα κέρδη, τα πλούτη , η απόκτηση αγαθών : « να μη (=μου) λείπιν τσι τα καζάντια τσι γη φουρτούνης τουν »
καζαντίζου ρ.	: < τουρκ. kazanmak (κερδίζω, οικονομώ)

καζίκ' (το)	: πλουτίζω : "πήγη στ' ν Αμερική τσι καζάντ'ση! " : < τουρκ. kazik : παλούκι , πάσσαλος μτφ : δύσκολη κατάσταση, πρόβλημα : «έχ' στουν κώλου τ' έγτουσα καζίκια»
καζμάς (ο)	: τουρκ. kazma : εργαλείο πλατύ για σκάψιμο από τη μια και κοφτερό σαν τσεκούρι από την άλλη συνεκδ. το σκάψιμο με καζμά: «ούλ' τ' μέρα ήμταν στουν καζμά»
καθιόλ' επίρ.	: < αρχ. καθ' όλου : καθόλου , διόλου : « φέτους εν ηπήγα καθιόλ' στου χουριό»
καθουδ'γεύγου ρ.	: < καθοδηγεύω < καθοδηγώ (με επίδραση του συμβουλευώ) : συμβουλευώ , νουθετώ : «κάτση, κόρ' υμ , τσι καθούδ'γηψη του του μουρό »
καθουδ'γιά (η)	: < καθοδηγ -ώ + - ια
καθ'σιά (η)	: η οδηγία , η συμβουλή : < καθίζω (αμετ. κάθομαι, διαμένω) 1. κατοικία, τόπος παραθερισμού Παλιότερα κάτοικοι των κωμοπόλεων και των χωριών, που είχαν στην εξοχή ένα αμπελάκι, ένα περιβολάκι, λίγες συκιές κτλ., περνούσαν το καλοκαίρι τους σε μικρά σπιτάκια (καθ'σιές) που είχαν κοντά σ' αυτά. 2 : α) Ο χρόνος που χρειάζεται κανείς για να γευματίσει β) Η ποσότητα του φαγητού που καταναλώνει κανείς σε ένα γεύμα: «τρώγ' ένα ψουμί στ' καθ'σιά τ' »

καϊμακάμ'ς (ο)	: < τουρκ. kaymakam (έπαρχος) : διοικητικός και στρατιωτικός προϊστάμενος στα χρόνια της Τουρκοκρατίας : <i>« τα παράπουνα σ' στουν καϊμακάμ' »</i>
κακάβ' (το) (πληθ.τα κακάβια)	: < μσν. κακάβιν < αρχ. κακκάβιον < υποκορ. του κακκάβη (χάλκινη χύτρα για μαγείρεμα) : κοιλότητα του εδάφους , κοντά σε θερμοπηγές, από την οποία αναβλύζει καυτό νερό . (Στις θερμοπηγές Λισβορίου Λέσβου στα κακάβια οι γυναίκες έβραζαν αβγά)
κακανίζου ρ.	: < κάκαν -ο (βλ.λ.) + - ίζω : γελώ δυνατά σαν ανόητος και βλάκας (κα ! κα! κα!) : <i>« αβγά σι καθαρίζιν τσι κακανίγ'ς ; »</i> (πρβλ.χαχανίζω)
κάκανου (το)	: < ηχοπ. λέξη από τον ήχο του γέλιου κα - κα - κα : δυνατό και ακράτητο γέλιο (πρβλ. χάχανο)
κάκαρου (το)	: < μσν. κάκαρον : κάτι το εντελώς αποξηραμένο: <i>« αφήτσης του ψουμί μες του φούρνου τσι γίν'τση κάκαρου»</i> : κάτι το ασάλευτο, ακίνητο, νεκρό : <i>« μόλις τ' άκ'ση, απόμεινη κάκαρου»</i>
κακαρώνου	: < κάκαρ-ο + - ώνω : « τα τινάζω», πεθαίνω (κυρίως από κρύο)
κακνί (το)	: < πιθ. ηχοπ. λέξη από τον ήχο κακν – κάκν που κάνουν τα γαλόπουλα : το γαλόπουλο : <i>«η μπάρμπας υμ η Ν'κόλας έχαση δυο κακνιά ...»</i> (δημοτ. Λέσβου)

κακουσύν' (η)	: < επιθ.κακός + - οσύνη : ιδιότητα του κακού, κακία, μοχθηρία άσχημος καιρός, κακοκαιρία : « πού να πας στη δ'λειά μη τέτοια κακουσύν' ; »
καλαμουβρακάς (ο)	: < καλάμια + βράκα : απαξιώτικη έκφραση για βρακοφόρο , που η σέλα της βράκας του κρέμεται ως τα καλάμια των ποδιών του , κακοντυμένος
καλαμουβράτσια (τα)	: < καλάμι + βρακί < υποκορ. του βράκα : τα ανοίγματα στις βράκες, για να περνούν τα πόδια : «οι παράδης απ' τα καλαμουβράτσια τ' τρέχιν !» (ειρων.)
καλαμπαλίτσια (τα)	: < τουρκ. kalabalık (πλήθος) : πλήθος αντικείμενα , έπιπλα, εργαλεία και άλλα μικροπράγματα
καλ'βώνου ρ.	: < μσν. καλλιγώνω και καλιβώνω < μτγν. καλίγ -ιον (υπόδημα) -ώνω : πεταλώνω : μτφ.: ξεγελώ , εξαπατώ : « πούλ'ση του χουράφ' υτ τσι τουν καλ'βώσαν»
καλέμ'(το)	: < μτγν. καλάμιον, υποκορ. του αρχ. κάλαμος : 1. εργαλείο των πελεκάνων για το πελέκημα της πέτρας 2. χοντρό και πλατύ μολύβι
καλ'μουρίζου ρ.	: < κλιαμουρίζου (βλ.λ.) (με αντιμετάθεση των α και λ) καλ'μούρ -ης + -ίζω < κλιαμούρης η λέξη λέγεται ειδικά για καντήλι ή λυχνάρι ,που τρεμοσβήνει σπιθίζοντας με χαρακτηριστικό ήχο (σαν να κλιαμουρίζει) : « του καντήλ'

	<p>καλ'μουρίζ' ! βάλη κουμμάτ' λάδ' !»</p> <p> μτφ. : νυστάζω, είμαι σε κατάσταση, που κοντεύει να με πάρει ο ύπνος : «κάτι (κάθεται) 'πα στ' καρέκλα τσι καλ'μουρίζ'»</p>
καλ'μούρ'ς (ο)	<p>: < κλιαμούρης < κλαμούρης < κλάμα</p> <p>: μτφ. ο νυσταλέος , που είναι έτοιμος να κοιμηθεί</p>
καλ'μούρ'σμα (το)	<p>: < καλ'μουρίζου (βλ.λ.)</p> <p>: χαρακτηριστικός ήχος καντηλιού που τρεμοσβήνει</p>
καλντίζου ρ. (αόρ. κάλντ'σα)	<p>: < τουρκ.αόρ.του kalmak (μένω , σταματώ)</p> <p>: κουράζομαι, λυγίζω από υπερβολική προσπάθεια, δεν μπορώ να προχωρήσω : «του μ'λάρ' κάλντ'ση στουν ανήφουρου »</p>
καλπαζάν'ς (ο)	<p>< τούρκ. Kalpazan (πλαστογράφος, παραχαράκτης)</p> <p>: ψεύτης , υποκριτής, απατεώνας</p>
κάλπ'ς , κάλπ'σα - κου	<p>: < τουρκ. kalp</p> <p>1.τεμπέλης , οκνός</p> <p>2.απατεώνας , ψεύτης , υποκριτής καλπουριά :</p> <p>μεγάλος κάλπη</p>
καλ'τσεύγου ρ.	<p>: < μσν. καβαλλικεύω</p> <p>: ανεβαίνω σε άλογο ή άλλο υποζύγιο : « ξένου γάιδαρου καλτσεύ'ς, μάνι- μάνι κατηβαίν'ς» (παροιμ.)</p>
καλύβγου ρ.	<p>: < αρχ. καλύπτω</p> <p>: μτφ : κλείνω ή σκεπάζω τα μάτια, πεθαίνω : « να τα καλύψ'ς τσι να μη τ' ανοίξ'ς » (κατάρα : να κλείσεις τα μάτια σου και να μην τα ξανανοίξεις : να πεθάνεις)</p>

κάλφας (ο)	: < τουρκ. kalfa-ς (εργοδηγός) : αρχιτεχνίτης, μάστορας
κάμα (το)	: < μσν. κάμα (ν) < αρχ. καύμα : η αφόρητη ζέστη, ο καύσωνας
καματηρός – ή – ό	: < αρχ. καματηρός : εργατικός, προκομμένος : « - πότη, νύφ ' καματηρή ; - του Σαββάτου του βραδί !» (παροιμ. ειρων. για κάποιον / κάποια , που κάνει καθυστερημένα τις δουλειές του)
καματίζουμι ρ.	: < κάμα (βλ.λ.) : ζεσταίνομαι υπερβολικά , νιώθω δυσφορία εξαιτίας της ζέστης
καμός (ο)	: < μσν. καημός < κά -ηκα, αόρ. του αρχ. καίομαι : λαχτάρα, μεγάλη επιθυμία , καημός , πόθος : " το ' χ ' καμό να σπουδάσ' του πιδί τ' !»
καμπανάρια (τα)	: < μσν.καμπανάρι-ον : μτφ.: τα τελευταία μικρά τσαμπιά σταφύλι με λεπτό και μακρύ μίσχο , που απομένουν μετά τον τρύγο και κρέμονται στο κλήμα όπως οι μικρές καμπάνες στο καμπαναριό
καμουσίδα (τα)	: < μσν. καμών -ω + σίδι μεσ. καμώνομαι (κάνω πως τάχα, υποκρίνομαι, προσποιούμαι) : καμώματα, προσποιήσεις : «- τι κάν' , μουρ' κόρ' υμ, τόσην ώρα; - καμουσίδα !»
καμπούλ' (το)	< τουρκ. . kabul (παραδοχή, αναγνώριση) : ανοχή, υποχώρηση : « Πήρη έναν ουκνό τσι απρόκουφτου , μα τα κάν'ούλα καμπούλ' για τα μουρέλια τ'ς!»

καμώνουμι ρ.	: < καμώνω (αόρ. καμώθηκα) : 1. κάνω πως ..., προσποιούμαι , υποκρίνομαι : « <i>καμώνητι πους τα ζέρ' ούλα τσι δε γρικά πού πάν' τα τέσσηρα</i> » 2.αλαζονεύομαι, επιδεικνύομαι : « <i>καμώνητι πους είνι 'φτος τσι όχ' άλλους !</i> »
κανάτα (η)	: < μσν. κανάτα : επιτραπέζιο δοχείο για νερό ή κρασί : « <i>ήπιαμη μια κανάτα κρασί</i> »
κανάτ' (το)	: < μσν. κανάτιν, υποκορ. του κανάτα 1. μικρή στάμνα 2.(τουρκ. kanat)παραθυρόφυλλο : « <i>εν είνι στου σπít'. έχ' τα κανάτια κλειστά</i> »
κανιά (τα)	: < μσν. καννί (ον) υποκορ. του μτγν. κάννη (καλάμι) : (ειρων.) μακριά και αδύνατα πόδια : « <i>άπλουση τα κανιά τ' τσι ε μπουρεί άθρηπους να πηράσ' »</i>
κάννα (η) (συνήθως στον πληθυντικό : οι κάννης)	: < αρχ. κάννη , κάννα (καλάμι, πλέγμα από καλάμια) : μτφ. (το πλέγμα) ο ιστός της αράχνης : « <i>κάννης κάναν τα μάτια μ' να ση δουν</i> » (είχα τόσο μεγάλο διάστημα τα μάτια μου ανοιχτά , περιμένοντας να σε δω , που κάνανε κάννες , αραχνιάσανε)
καννιάζου ρ.	: < κάνν- α (βλ.λ.) + - ιάζω : γεμίζω κάννες , αραχνιάζω (αραχνιάζει ένας τόπος που μένει για μεγάλο διάστημα κλειστός και αχρησιμοποίητος) μτφ.: « <i>κανιάζιν τα μάτια μ'»</i> (θολώνουν τα μάτια μου , βλέπω θαμπά σαν μέσα από κάννες)

καντζικιά (η)	: < καντζίκ-ης(βλ.λ.) + -ιά : η ενέργεια του καντζίκη, απατεωνιά, ζαβολιά : « λουγιάζ' να νικήσ' μόνι μη καντζικιές»
καντζίκ'ς (ο)	: < τουρκ. kancik : κακόβουλος, ύπουλος, δόλιος, μπαμπέσης, κατεργάρης : « ε παίζου μη τουν Γιώρ', γιατί είνι καντζίκ'ς!»
καπαντίζου ρ.	: < τουρκ. karamak (σκεπάζω, φράζω, μαντρίζω) : κάνω κάτι δικό μου αυθαίρετα, χωρίς να έχω νόμιμα δικαιώματα , καταπατώ : « είχη μια λουρίδα γη τσι καπάντ'ση ούλου του β'νό»
καπαντίζουμι ρ. (αόρ. καπαντίστ'κα)	: <τουρκ.karamak (σκεπάζω) : ζεσταίνομαι υπερβολικά, ασφυκτιώ από ζέστη ή συνωστισμό , δυσφορώ : « μαζηυτήκαν ένα γύρου μ' δέκα νουμάτ' τσι καπαντίστ'κα »
καπίστρ' (το)	: < μσν. καπίστρι(ν) <μτγν.καπίστριον < λατιν. capistrum : δερμάτινο εξάρτημα, στολισμένο με χάντρες και ψήφες (βλ.λ.) , που φοριόταν στο κεφάλι του υποζυγίου και στο οποίο προσδενόταν αλυσίδα ή σκοινί για να κατευθύνεται το ζώο στην επιθυμητή κατεύθυνση.: «του Λέν' τουν σέρν' τουν Κουστή από του καπίστρ'» (τον κάνει ό,τι θέλει)
καπουσούγ'ς (ο)	: < καπουσούζης < τουρκ. karis (αρπαγή) + soy (γενιά) : κλέφτης, άρπαγας μτφ. στριμμένος, ανάποδος, γρουσούζης : « καποσούζ'κου σόι »
καπυράδα (η)	: <αρχ. καπυρ-ός (ψημένος,

καπυρός (ο)	καμένος) < αρχ. καίω + πυρ : ψημένη φέτα ψωμιού, βουτηγμένη σε λάδι και πασπαλισμένη με ζάχαρη : <αρχ. καπυρός : ο καλά ψημένος, ο καψαλισμένος : « ... τσι την άλλη Τουργιατσή (το Πάσχα) τρών' του καπυρό τ'αρνί ...» (δημοτ.)
καραγάτσ' (το)	: караγάτσι < karaağaç (kara + ağac : μαύρο δέντρο) : 1. караγάτσι , το δέντρο φτελιά 2. τοπωνύμιο του χωριού (Βασιλικά) στην περιοχή του Τήγανου , όπου υπήρχε πανύψηλο караγάτσι
καραζινά επίρ.	: <τουρκ. garaz (έχθρα, μίσος) + -ινά : από έχθρα, από μίσος, για αντεκδίκηση : « του κán' καραζινά , για να τον σκάσ'»
καραλαντίζου ρ.	: <τουρκ.kararlama(υπολογίζω) : υπολογίζω με ακρίβεια « караλάντ'ση τ'ν ώρα που γυρίζ' απ' τον καφηνή τσι τον απάντηχη χουσμένους»
καρατάρου (και καρατέρνου) ρ.	< ιταλ. caratare : υπολογίζω , μετρώ : « караτάρ'ση πόσου λάδ' θέλ' να γημίσ' τουβαρέλ'»
καρατζιγέρ'(το)	: < τουρκ. kara + ciger : το μαύρο συκώτι : « του πέμπτου του φαρματηρό μες τα καρατζιγέρια » (το πέμπτο καρφί της σταύρωσης του Χριστού)
καργάρου (και καργέρνου)	: < βενετ. cargar (γεμίζω, φορτώνω) : γεμίζω υπερβολικά , μέχρι εκεί που χωράει επίρ. κάργα :

κάργια (η)	πολύ γεμάτα , φίσκα : < μσν. κάργια < τουρκ. karga : πουλί με μαύρο φτέρωμα σαν το κοράκι, η καλιακούδα
καρέζ' (το)	:<τουρκ.garaz (πέισμα, μίσος) : μίσος, έχθρα , εκδίκηση (βεντέτα) : « <i>τονν βαστά καρέζ'</i> <i>, γιατί τονν είπη κλέφτ' »</i>
καρηζ'λής (ο)	: <τουρκ. garazli < garaz : εκείνος που κρατάει καρέζ' , ο εκδικητικός, ο μνησικάκος
καριόλα (η)	: < ιταλ. carriola (κρεβάτι) : βρισιά για γυναίκα , πουτάνα
καριστίζου ρ	: < τουρκ. karismak : μπλέκω, ανακατεύομαι , επεμβαίνω : <i>« Βρε τα , κόρ' υμ , μη τονν άντρα σ' ! Γω ε καριστίζου !»</i>
καρσί επίρ.	: <τουρκ. karsi : αντίκρυ, απέναντι « <i>καρσί μου ήρτης τσι έκατσης,απάνου στην πηζούλα...»</i>
καρσιλαμάς (ο)	:τουρκ. karsilama : χορός, στον οποίο οι δυο χορευτές χορεύουν αντικριστά
καρσιλαντίζου ρ.	: < τουρκ. karsi : βάζω,θέτω,τοποθετώ κάτι απέναντι σε άλλο μεσ. καρσιλαντίζουμι : πηγαίνω και τοποθετούμαι απέναντι σε κάποιον : « <i>πήγη στου χουρό τσι καρσιλαντίστ'τση στ' γιαβουκλού τ'»</i>
καρσινός - ή - ό επίθ.	: < kars-i + - ινός : ο απέναντι , ο αντικρινός
κασιάν' (το)	: < τουρκ. kasag : ξύστρο για τον καθαρισμό και την περιποίηση ζώων, κυρίως αλόγων , η αρχ. στλεγγίδα
κασιανίζου ρ.	: τουρκ. kaşağılamak : περιποιούμαι με κασιάν' (βλ.λ.) το ζώο, ξυστρίζω,

κατ' (το)	<p>χτενίζω</p> <p>: < τουρκ. kat (σειρά)</p> <p>: πτυχή , δίπλωση υφάσματος , χαρτιού κτλ. : « <i>κάτια – κάτια γίν'τση του σηντόν' »</i> καθεμιά από τις δύο ή περισσότερες κλωστές που ενώνονται σε μια : "<i>δυο κάτια έχ' η κλουστή</i>" μτφ. φρ. : "<i>γίν'τσι δυο κάτια</i>" (κύρτωσε, καμπούριασε πολύ)</p>
κάτα (η)	<p>: < μσν. κάτα ,θηλ. του κάτος</p> <p>< λατιν.catus</p> <p>: η γάτα</p>
κατάβαρ' (η) (μόνο θηλ.)	<p>: < κατά + βάρος</p> <p>: ετοιμόγεννη : "<i>μη τ' βγάλ'ς όξου τ' προβατίνα! Είναι κατάβαρ' !</i>"</p>
κατακαμ'λιού επίρ.	<p>: < κατακαμηλιού < κατά + καμήλα (όπως η καμήλα)</p> <p>: υπερβολικά φορτωμένος :</p> <p>"<i>ήρτη φουρτουμένους κατακαμ'λιού !</i>"</p>
κατακόλ' (το)	<p>: < κατά + κώλος (πάτος)</p> <p>: 1. ό,τι απομένει στον πυθμένα δοχείου ,που περιέχει υγρά (κρασί, λάδι) , η μούργα, η ουλιά</p> <p>2. το κατακάθι κατά την παρασκευή μυζήθρας</p> <p>: 3.μτφ.: λέγεται περιφρονητικά για μικροκαμωμένο και ασήμαντο άτομο (υπόλοιπο ανθρώπου)</p>
καταμ'τσινιά (η)	<p>: < κατά + μούτσ'νου (βλ.λ.)</p> <p>: χτύπημα στο πρόσωπο, χαστούκι :</p> <p>« <i>θα φας μια καταμτσ'νιά, να μη γυρέψ'ς άλλ' !</i> »</p>
καταξ'νή (η) (επιθ. μόνο θηλ.)	<p>:< Καντακ'ζινή < Καντακουζινή</p>

Στο χωριό (Βασιλικά) ήταν συνηθισμένο να δίνουν στα

καταπιάνου ρ.	<p>παιδιά αρχαία και βυζαντινά ονόματα. Ζούσε τον περασμένο αιώνα γυναίκα με το όνομα Καντακουζινή, που ήταν επικίνδυνα τρελή. Το όνομά της έμεινε να σημαίνει την τρελή.</p> <p>: < κατά + πιάνω</p> <p>: αρχίζω ν' ανάβω τη φωτιά : « φέρη του δαδί να καταπιάσου τ' φουτιά .», «καταπιάση η π'καρής» (πήρε φωτιά η καμινάδα) μτφ. : « ε καταπιάν' η ψάθα τ' » (δεν αντιλαμβάνεται αμέσως , δεν είναι έξυπνος)</p>
καταπιάνουμι ρ. (αόρ.καταπιαστ'κα)	<p>: < μσν. κατά + πιάνομαι</p> <p>: 1. επιχειρώ να φτιάξω κάτι, αρχίζω μια δουλειά : « καταπιάστ'κα ν' αλλάξου του λάστιχου στ' αυτοκίνητου »</p> <p>2. αμιλλώμαι , συναγωνίζομαι : « η μαϊμού (χαϊδευτικά ο μικρός στην ηλικία)! καταπιάνητι μη τ'ς μηγάλ' !»</p>
κατάπιασμα (το)	<p>: < κατά + πιάνω</p> <p>: υλικό για άναμμα της φωτιάς, προσάναμμα (δαδί, πευκοβελόνες, φρύγανα)</p>
καταπνιά (η)	<p>: <καταπίν – ω + - ιά</p> <p>: η ελάχιστη ποσότητα υγρού για κατάποση , αντίστοιχη με την μπουκιά φαγητού : « εν η πρόλαβα να πιω ούτη μια καταπνιά νηρό»</p>
καταπνιώνας (ο)	<p>: < καταπνι –ά + -ώνας</p> <p>: ο οισοφάγος : « εν η πρόλαβη του νηρό να πάει στουν καταπνιώνα μ' »</p>
καταπόδ' επίρ. τοπ. και χρον.	<p>: < μσν. καταπόδι (ν) < αρχ. κατά πόδας</p> <p>: αμέσως μετά , ξοπίσω : « μόλις έκανε να φύγ' , τουν</p>

καταπού επίρ. τροπ.	<p><i>πήρη καταπόδ'»</i> : < συνεκφορά κατά + που : όπως, με τον τρόπο που : «καταπού θα τουν δεις τουν καθρέφτ', θα ση δει» (όπως φέρεσαι, θα σου φερθούν)</p>
καταπουνιώ ρ.	<p>: < αρχ. καταπονώ : καταβάλλω, κουράζω ρίχνω κάτω έπειτα από πάλη , νικώ : « όσου να γηράσ' η Θιος, πέντ' αγιοί καταπουνεί »</p>
καταράχια (τα)	<p>: < κατά + ράχη : μτφ. : η πλάτη, η ράχη : « όποιους καταριέτι, τα καταράχια τ' τρω!»</p>
κατασηφαλιά (η)	<p>: < κατακέφαλ- α + ιά : χτύπημα με το χέρι στο κεφάλι, σφαλιάρα αναπάντεχη συμφορά : «τουν δώτση η Θιος μια κατασηφαλιά τσι τουν κατάστρηψη»</p>
κατασηφαλιάζου ρ.	<p>: < κατασηφαλιά (βλ.λ.) : δίνω κατακεφαλιές</p>
καταφρόνιου (το)	<p>: < καταφρονώ : ο καταφρονημένος, το αντικείμενο χλεύης και καταφρόνιας : « πήγη να κουνουστίσ' έφτου του καταφρόνιου »</p>
καταχειρίζου ρ.	<p>: < κατά + αρχ. χειρ (χέρι) : χτυπώ (κυρίως στο κεφάλι), δέρνω : «άμα του ξανακάν'ς, θα ση καταχειρίσου !»</p>
καταχουνιάζου ρ.	<p>: < καταχών -ω + - ιάζω : κρύβω βαθιά στο χώμα, εξαφανίζω « πού πήγης τσι του καταχώνιασης του ψαλίδ' ;»</p>
καταχρειιάζουμι ρ.	<p>: < κατά + χρειιάζομαι < χρεία = ανάγκη : έχω ανάγκη από κάτι,μου είναι χρήσιμο ή απαραίτητο ,</p>

	καταδέχομαι : "δε ση καταχρειγιάζουμι για γούρνα στου πηγάδι, για ν' ανασιέρνου του νηρό, να πίνουν οι γαϊδάροι" (δημοτ. δίστιχο)
κατέφλιου (το)	: < μσν. κατώφλιον : κατώφλι
κατηβατό (το)	: <μσν. καταβατόν ουδ.του επιθ. καταβα-τός < κατά- βαίνω : 1. ισόγειο δωμάτιο , χώρος φαγητού και διαμονής , όπου και η γωνιά (τζάκι) 2. μεγάλο απόσπασμα εγγράφου ή αναγνώσματος : « έχ' μπρουστά τ' να διαβάσ' ουλόκληρου κατηβατό»
κατηλεί ρ. (γ'προσ.)	: < αρχ. καταλύω : εξαφανίζω, καταστρέφω: « η πέινα κάστρα κατηλειί τσι χώρης παραδίνει » (παροιμ.) : τρώω αρτύσιμα φαγητά σε ημέρα νηστείας « ούλα τα Σάββατα κατηλεί, του Μέγα Σάββατου ε κατηλεί »
κατίνα (η)	: < άγν.ετυμ. : η πλάτη, η ράχη : « ...σίδηρου η κατίνα μ' , πέτρα του τσηφάλ' ...»(επωδή στο έθιμο του Άκστου- Παράκστου – βλ. λ.)
κατ'μάς (ο)	: < τουρκ. katma (πρόσθεση, πρόσμειξη) : κατώτερης ποιότητας κρέας, που προσθέτει ο κρεοπώλης στο αγοραζόμενο μτφ. κακός μαθητής : « πάλι στ'ν ίδια τάξ' απόμ'νει η κατ'μας»
κατουρμένα (τα)	: < ουσιαστ. μετοχή του αρχ. ρ. κατουρώ με παράλειψη του εννοούμενου ουσ. ρούχα : ρούχα που τα έχουν κατουρήσει φρ. « πήρη τα κατουρμένα τ' τσι

- κατσέρνου (και κατσάρου) ρ. : *πάγ'τση*» (έφυγε με σκυμμένο κεφάλι, ταπεινωμένος) || " 'γω κατουρμένης πουδιές ε φ'λω !" (δεν τιμώ ανυπόληπτα άτομα)
: < τουρκ. kacırnak (φευγατίζω)
: διώχνω , φευγατίζω, κυνηγώ :
- κατσιάκ'ς - σα -κου : «*πάνη να κασιάρ'ς τ'ς κασίτσις του β'νό*) (πηγαινε διώξε τις κασίκες να πάνε στο βουνό)
: < τουρκ. kacak (δραπετής, φυγιάς)
: αυτός που το έχει σκάσει, που έχει φύγει αδικαιολόγητα από τη θέση του : « *αυτή η προυβατίνα είναι κασιάκ'σα*» (το έχει σκάσει από το κοπάδι της)
- κασιζου ρ. : < αρχ. κακία + - ίζω
: κακιώνω , κρατώ κακία, διακόπτω σχέσεις : " *είνι κατσ'μένους μη τουν αδηρό τ'τσι δε μ'λιούντι* " ||αλλιώς και μανίζου (βλ.λ.)
- κατσιρμάς (ο) : <τουρκ. kacırnak (κατσιρντώ)
: κάτι που μας ξέφυγε, που έγινε χωρίς να το θέλουμε (π.χ. ένας λόγος, μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη) : « *εν ήξηρη πους αγκαστρώθ'τση ! κατσιρμάς είναι του μουρό !*»
- κατσιρντώ ρ.
(αόρ. κασίρντ'σα) : < από το τουρκ. kacırdım ,αόρ. του kacırnak
: μου ξεφεύγει κάτι άθελα (ένα αντικείμενο, ένας λόγος, μια ενέργεια) : «*πήγη να πιάσ' του κ'μάρ' μη του νηρό τσι του κασίρντ'ση*»
- κατσκίν'ς –σα –κου : < τουρκ. kacti (σκαστός)
: ο μαθητής που απουσιάζει αδικαιολόγητα από το μάθημα, που έκανε κοπάνα

κατσκινιά (η)	: < τουρκ. kacamak (κοπάνα, φευγιά) : η αδικαιολόγητη απουσία από το μάθημα , το σκασιαρχείο : « έχ' πέντη απουσίας από κατσκινιές. »
κατσ'πουδιά (η)	: < κατσικο + ποδιά (πόδι) : μεγάλη ατυχία, γρουσουζιά , γκαντεμιά
κατσ'πουδιάρ'ς -σα (και κατσπούδα) - κου	: < κατσικά + ποδάρι 1.κατσικοπόδαρος (ονομασία των καλικάντζαρων και του διαβόλου) : γρουσουζής , με κακό ποδαρικό, γκαντέμης 2. κακομοίρης, ταλαίπωρος, δυστυχής: « πέθανη γη άντρας υτ'ς τσι απόμνη η κατσ'πουδιάρα σα καλαμιά στον κάμπο »
καύκα (η) (υποκορ. καυκέλ')	: < μσν. καύκος , καύκη (υποκορ. καυκί) : πήλινη κούπα , φλιτζάνα : « καύκα θα του κάνου του τσηφάλ' σ' » , «πάλιν τον καύκον έπιες, πάλιν τον νουν απώλεσες» (μσν.: πάλι ήπιες, πάλι μέθυσες, πάλι έχασες τον νου σου)
καυκαλιάζου ρ.	: < μτγν. καύκαλ- ον (βλ.λ.) : χτυπώ στο καύκαλο , δίνω καυκαλιές,σφαλιάρες : "θα ση καυκαλιάσου!" (φοβέρισμα)
καύκαλου (το)	: < μσν. καύκαλον < αρχ.καύκος (κύπελλο) : 1. το όστρακο της χελώνας :2. κρανίο, κεφάλι :» γύρ'ζα μες τουν ήλιου τσι ζημάτ'ση του καύκαλου μ' »
καυκάρα (η)	: < πιθ.μεγεθ. του καύκ-α (βλ.λ) : είδος χώματος , κατάλληλο για λάσπη ,που χρησιμοποιούσαν στο χτίσιμο το γρασίδι που φυτρώνει σ' αυτό το χώμα

καυλί (το)	τοπωνύμιο σε πολλά χωριά της Λέσβου και άλλων νησιών : < μτγν. καυλίον < υποκορ.του αρχ. καυλός
καυλίσκους (ο)	: η βάλανος του πέους, το πέος : < αρχ. καυλ-ός + κατάλ. -ισκος : υπέργειος βλαστός αρσενικού κρεμμυδιού
καυλουμαχώ ρ.	: < καυλί + μάχομαι (πολεμώ, ασχολούμαι , ηδονίζομαι) : ασχολούμαι με την καύλα μου (το καυλί μου): « <i>έδγιου η κόσμους χάνητι τσι αυτός καυλουμαχεί</i> »
καυτσιέμι ρ.	: < αρχ. καυχώμαι : καυχιέμαι, παινεύω τον εαυτό μου: « <i>άση πρώτα να ση καυτσιστούν τσι ύστηρα καυτσιέσι για τουν ηαυτό σ'</i> »
καφαλτί (το)	: < τουρκ. kahvaltı : πρόχειρο πρόγευμα των εργατών στον χώρο δουλειάς , αποτελούμενο συνήθως , σε παλιότερες εποχές , από ψωμί κι ελιές :« <i>τηλειώνητι του καφαλτί ! κουντεύ' να μησ'μηριάσ' !</i> »
καφτούρα (η)	: < κάπτω (καίω) + - ούρα : αυτοφυές φυτό, τα άνθη του οποίου χρησίμευαν ως φιτιλάκια στο άναμμα των καντηλιών
καφτσιάρ'ς – σα – κου	: < καυτσιέμι (βλ.λ.) : αυτός που καυχιέται, που παινεύει τον εαυτό του
καχπέ (η)	: < τουρκ kahpe : παλιογυναίκα, πουτάνα η γυναίκα που ξέρει και κάνει πολλά καχπιλίκια (κόλπα καχπές)
καψάλα (η)	: < καψαλίζω : μισοκαμμένος από πυρκαγιά κορμός δέντρου (καψ- άλα ,

κάψαλους (ο)	<p>όπως κουφ-άλα) : < καψαλίζω : καψαλισμένος, καμένος τόπος τοπωνύμιο, που αναφέρεται σε δασώδη περιοχή βόρεια του χωριού , η οποία πολύ παλιότερα είχε καεί από πυρκαγιά</p>
κ'βανιέμι ρ.	<p>: < μσν.κουβαλώ, μεσ. κουβαλιέμαι : 1.μεταφέρω την οικοσκευή μου, μετακομίζω 2.: πηγαίνω κάπου απρόσκλητος , χωρίς να είμαι επιθυμητός : « κ'βανήθ'τση μ' ούλ' τ' φαμ'λιά τ' !» (ήλθε απρόσκλητος με όλη του τη φαμίλια) 3. για κάτι που κάνω με δυσφορία, αναγκαστικά : « ε μπουρώ πλια να κβανιέμι σ' γιατροί»</p>
κβαν (ι)'τής (ο)	<p>: < μσν. κουβαλ- ώ + -ιτής : ο κουβαλητής, αυτός που φέρνει πολλά αγαθά στο σπίτι του, ο νοικοκύρης : « γη γαμπρός υμ είναι μηγάλους κ'βαν'τής »</p>
κ'βανιώ	<p>: < μσν. κουβαλώ : κουβαλώ, φέρνω, μεταφέρω , εφοδιάζω : «κ'βανιώ ξύλα για τουν χ'μώνα »</p>
κ'βάρα (η)	<p>: <μεγεθ. του μσν.κουβάρι-ον : κουβάρα, υπερβολικά μεγάλη ποσότητα , σωρός : «γοι ηλιές τας 'ντώντιν κ'βάρα », «μαζεύτση κ'βάρα κόσμους »</p>
κ'βαριάζου ρ.	<p>: < κουβάρα + - ιάζω : τυλίγω νήμα σε κουβάρι σχηματίζω κ'βάρα, συσσωρεύω μεσ. κ'βαριάζουμι (κουλουριάζομαι,τυλίγομαι ,</p>

κέλμπιρι (το)	<p>συμμαζεύομαι) : < τουρκ. gelberi : τσουγκράνα με μεταλλικά δόντια , με την οποία τραβούσαν τα κάρβουνα στον φούρνο και τα έφερναν μπροστά</p>
κηρηστές (ο)	<p>: < τουρκ. kereste : ξυλεία οικοδομών</p>
κηχαγιάς (ο)	<p>: < τουρκ.kehaya : αυτός που επιβλέπει και ελέγχει την εργασία άλλων, ελεγκτής, επιστάτης : «<i>κηχαγιά θα ση βάλου πάνου απ'του τσηφάλ' υμ ;</i> »</p>
κιγντίζου ρ.	<p>: < άγν. ετυμ. : λυπάμαι να δώσω κάτι, δεν το χαλαλίζω, δε θέλω να το αποχωριστώ : «<i>έν' αρνέλ' του έχουμη ! έ του κιγντίζου να του δώσου για σφάζ'μου !</i>»</p>
κιντί (το)	<p>< : τουρκ. ikindi (απομεσήμερο, απόγευμα) «<i>του κιντί λαλιούν οι πητ'νοί ! η τσιρός θ'αλλάξ'»</i></p>
κιόρ'ς (ο)	<p>< τουρκ. kor : τυφλός, αόματος ,στραβός : «<i>κιορ' να ση δω !</i>»</p>
κιούπ' (το)	<p>: < τουρκ. kup : κιούπι : μεγάλο πήλινο δοχείο για αποθήκευση λαδιού , πιθάρι</p>
κιράγ' (το)	<p>: < τουρκ. kira (ενοίκιο) : < η ορισμένη αμοιβή του κираτζή (βλ.λ.) για τη μεταφορά ενός φορτίου ή για μια διαδρομή ,το αγώγι</p>
κιραγί (το)	<p>: < τουρκ. kiragi : η πάχνη : «<i>απόψη ήταν ζαστηριά τσι έρ'ξη πουλύ κιραγί</i>»</p>

κιρατζής (ο)	: <τουρκ. kiracı (ενοικιαστής) : αυτός που μεταφέρει με το υποζύγιό του φορτία,έναντι ορισμένης αμοιβής, ο αγωγάτης
κιρκινέτα (η)	: < τουρκ. kerkenes : είδος αρπακτικού πουλιού, το κιρκινέζι . Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα αφθονούσε στους τοίχους και στις στέγες των σπιτιών του χωριού. Σήμερα έχει εξαφανιστεί.
κιρντίζου ρ.	: < τουρκ.kerte (εγκοπή) : κόβω φύλλα από τα φυτά του καπνού
κιρχανατζής (ο)	:<τουρκ.kerhaneci(μαστροπός) : πρόστυχος, αισχρός
κισέ (η)	: < τουρκ. kese : σακουλάκι από ύφασμα ή δέρμα για φύλαξη χρημάτων , που το κρεμούσαν με κορδόνι στο λαιμό, το πορτοφόλι : <i>« σα που 'νι βαρύ του σίδηρου, να βαριά τσι τ' πατέρα μ' η κισέ ..»</i> (λόγια από το «πουδαρ'κό » βλ.λ.)
κισκέτς (το)	: < τουρκ. keckek : παραδοσιακό φαγητό από βρασμένα κρέατα , αλεσμένο σιτάρι και άλλα υλικά , πολτοποιημένα , που μοιράζεται σε γιορτές, γάμους και πανηγύρια
κισίμ' (το)	: <τουρκ. kesim (μέρος, τμήμα) : (ελαιο) κτήμα , τον καρπό του οποίου αναλαμβάνει να συλλέξει ο ενοικιαστής με τη συμφωνία να αποδώσει ένα

	μέρος αυτού στον ιδιοκτήτη « Φέτους πήρα πουλλά κισίμια τσι να δω πώς θα μαζώξου τ'ς ηλιές»
κισιμτζής (ο)	: < τουρκ. kesim + κατάλ. -τζης : αυτός που παίρνει (νοικιάζει) κισίμια (βλ.λ.)
κισές (ο)	: < τουρκ. kece : χοντρό ύφασμα από μαλλί ή συμπιεσμένες τρίχες : μτφ.: «τα μαλλιά τ'ς γίναν κισές απ' τ'ν αλουσιά»
κλάδους (το)	: < αρχ. κλάδος (ο) : το κλάδεμα και η εποχή του κλαδέματος : «η Κουστής είναι πνιμένους .ούλ' τουν γυρέβγιν στου κλάδους !»
κλάνου ρ.	: < μσν. κλάνω : αφήνω αέρια από τον πρωκτό : «τσι να κλάσ' η γ'ναίκα τ', λέγ' «ουρίστη!»
κληψιέδης (οι) μόνο στον πληθ.	: < τουρκ. kelepce : οι χειροπέδες : « τουν πιάσαν να κλέβγ' τσι τουν φέραν μη τ'ς κληψιέδης δημένουν !»
κλιάμα (το)	: < αρχ. κλαύμα < κλαίω : το κλάμα : «έσκαση του μουρό στου κλιάμα »
κλιαμένους (και κλιάμηνους) (ο)	: < κλαίω + - μένος : κλαμένος, με δάκρυα στα μάτια : « πήρη τα μάτια κλιάμηνα τσι την καρδιά καμένη» (δημοτ.)
κλιαμουρίζου ρ.	: < κλιαμούρ-ης + -ίζω : κλαψουρίζω, κλαίω σιγανά, μονότονα, εκνευριστικά παραπονιέμαι συνεχώς, γκρινιάζω
κλιαμούρ'ς -σα -κου	: < κλιάμ- α (βλ.λ.) + - ούρης : αυτός που κλαψουρίζει (και

κλινάφτ'ς (ο)	καταντά αντιπαθητικός) : < κλίνω (γέρνω) + αφτί : αυτός που τα αφτιά του είναι μεγάλα και γέρνουν : «είνι κλινάφτ'ς τσι θα ζήσ' πουλλά χρόνια ! »
κλιτσ' (το)	: κλιτσ' < κλίκ- ι < μσν. κουλίκιν : κυκλικό αρτοσκεύασμα, κουλούρι : « ζύμουσα, τσι έκανα για τ' πηθηρά μ' ένα κλιτσ' »
κ'λιφ' (το)	: < αντιδ. < τουρκ. kilif < αρχ. κελύφιον, υποκορ. του κέλυφος : θήκη για μαξιλάρι : « αγόρασα δυο μαξιλάρια μη τα κλίφια τουν»
κλώστ'ς (ο)	: < μεσν. κλώστης < αρχ. κλώθω (αόρ. του κλώθω : έ-κλωσ-α + κατάλ. -της.) : σιδερένιο αδράχτι
κ'μανταρίζουμι ρ.	: < κουμάντο < ιταλ. comandare : κάνω κουμάντο στον εαυτό μου, αυτοεξυπηρετούμαι : «γέραση πουλύ , μα μπουρεί τσι κ'μανταρίζητι ακόμαι»
κ'μάρ' (το)	: κουμάρι < μσν. κουμάριον : πήλινο αγγείο νερού, σταμνί (στη Λέσβο ξακουστά τα κ'μάρια του Μανταμάδου και της Αγιάσου)
κ'μασ' (το)	: < μτγν. κουμάσιον : κουμάσι, ορνιθώνας, το κοτέτσι υποκριτής, παλιοχαρακτήρας
κ'νας (ο)	: : < τουρκ. kına : κόκκινη βαφή γαμήλιο έθιμο : πριν από τη στέψη και αφού πήγαιναν τη νύφη στο λουτρό , έβαφαν τα νύχια της

κνηκατίζου ρ.	<p>με κνα : < κνηκάτ-ος + κατάλ.- ίζω : κοκκινίζω (από ντροπή, φόβο, ενοχή, οργή, έντονη προσπάθεια): <i>" κνηκάτ'ση μόλις τ' άκ'ση ! "</i></p>
κνηκάτους (ο)	<p>: < μσν. κνηκάτος < αρχ. κνήκ-ος (είδος φυτού) + κατάλ.-άτος : κατακόκκινος</p>
κνιάμηνους (ο)	<p>: < κνιέμι < κουν – ιέμαι -άμενος : κουνιστός : <i>«πήγη τσι ήρτη σειάμηνους τσι κνιάμηνους »</i> (λυγιστός και κουνιστός , εντελώς αδιάφορος , σαν να μην τρέχει τίποτα)</p>
κ'νιώ ρ.	<p>: < μσν. κουνώ < αρχ. κινώ : : κουνώ την κούνια, λικνίζω, κουνώ στην αγκαλιά μου : <i>« 'γω του κνιω τσι τσεινού κλαίγ' , του διαβόλ' του μπασταρδέλ' ... »</i> (δημοτ. Λέσβου)</p>
κο ! επιφ. απορίας και θαυμασμού	<p>: άγν.ετυμ. <i>"κο, μουρ' κόρ' υμ! πότη τ' ς μάζηψης έγτουσης ηλιές!"</i></p>
κόβγου ρ.	<p>: < κόβω : φεύγω τρέχοντας (από φόβο), το βάζω στα πόδια <i>«μόλις κατάλαβη πους θα τ'ς φα', έκουψη»</i></p>
κόλντιμιρ' (το)	<p>: < τουρκ. koldimir : σιδερένια μακριά αμπάρα,με την οποία αμπάρωναν τις δίφυλλες πόρτες της αυλής των σπιτιών</p>
κόρδα (η)	<p>: αντιδ. μσν. κόρδα < λατ. chorda < ελλ.δωρ. χορδά : χορδή από αποξηραμένο έντερο ζώου. Την τοποθετούσαν στο δοξάρι</p>

κότσαλου (το)	για το στ'βάξιμο του βαμβακιού.Για να διατηρείται ελαστική ,την άλειψαν με κερί. : < πιθ. κόψανο < κόπτω : χοντρό κομμάτι που μένει από το στάχυ κατά το αλώνισμα
κότσ'νας (ο)	: < αρχ. κότινος : η αγριελιά, ο αρχαίος κότινος, που με τα κλαδιά του στεφάνωναν τους νικητές αγώνων
κουβάν' (το)	: < τουρκ. kovan : το επάνω μέρος του σκελετού, που περικλείεται από τις πλευρές:«του κουβάν' απ' τ' αρνέλ' θα του κάνουμη γημιστό » κομμάτι κορμού δέντρου, κουφωμένου από μέσα,χρησιμοποιούμενο ως κυψέλη
κουγιουνάρου ρ.	: < κογιονάρω < βενετ. cogionar : εξαπατώ ,κοροϊδεύω, «δουλεύω » κάποιον : « τ'ν κουγιουνάρ' τσι αυτή νομίζ' τους τ'ν αγαπά »
κουγιόνου (το)	: < κογιον -άρω (βλ.λ.) + -ο : η ενέργεια και το αποτέλεσμα του κογιονάρω , το δούλεμα : « τουν πήρη στου κουγιόνου» (άρχισε να τον δουλεύει)
κουγ'νάτσια (τα)	: άγν. ετυμ., πιθ. από το τουρκ. kozalak (κυπαρισσόμηλο) : βόλοι από πηλό (κοκκινόχωμα) , με τους οποίους τα παιδιά έπαιζαν ομώνυμο παιχνίδι . Ο νικητής κέρδιζε χάντρες και «ψηφες»(βλ.λ.)
κουγντίζου ρ .	: αγν. ετύμ.

	: 1.πειράζω, ενοχλώ, στενοχωρώ:«πουλύ τουν κούγντ'ση που τουν είπης σηρσέμ' » 2.προκαλώ το γέλιο: « τι ση κούγντ'ση τσι έσκασης στα γέλια;»
κουγ'τού (το)	: < τουρκ. kuytu : απάνεμο ζεστό μέρος : « είμαστη 'δρουμέν' τσι κάτσαμη στου κουγτού»
κουγτουλούκ (το)	: < τουρκ. kuytuluk : μέρος προστατευόμενο από τον αέρα με τοίχο ή άλλο μέσο,ζεστό και προσήλιο
κουκούδ' (το)	: < μσν. κουκούδιν < αρχ. κόκκος + υποκορ.κατάλ. - ούδι : σπυρί (κόκκος) με πύον ή αποξηραμένο δέρμα
κουκουλόγ' (το)	: < κουκουλουγώ (βλ.λ.) : ό, τι απόμεινε από το μάζεμα του καρπού , ό, τι σκόρπισε εδώ κι εκεί (π.χ. ελιές, αμύγδαλα) : το μάζεμα του σκόρπιου αυτού καρπού : « ήβγη στου κουκουλόγ'»
κουκουλουγώ ρ.	: κόκκους + λέγω(συλλέγω) : μαζεύω σκόρπιους καρπούς (ελιές, αμύγδαλα κτλ.)
κουκούμ' (το)	: < μσν. κουκούμιν : χύτρα μτφ. στις φράσεις : "γίν'κα κουκούμ' " (ζεστάθηκα πολύ), "τα χέρια μου είναι κουκούμ' " (είναι πολύ ζεστά)
κουκουρόβλους (ο)	: < πιθ. κόκος + ρόβους (βλ.λ.)(αρχ. όροβος) με ανάπτυξη του λ : ζιζάνιο που ο καρπός του μοιάζει με τον καρπό του

κούκουρου (το)	<p>ρόβου</p> <p>: < τουρκ. kuyu (ξηρός) με αναδίπλωση του ku</p> <p>: ο αποξηραμένος καρπός ελιάς, αλλιώς το ξεράδι, που πέφτει από το δέντρο κατά τον μήνα Αύγουστο συνεκδ. : ό, τι το πολύ ψημένο, το αποξηραμένο: « <i>ξέχασα του ψουμί στου φούρνου τσι γίν' τση κούκουρου</i> »</p>
κουκτζέλα (η)	<p>: < πιθ. υποκορ. του αρχ. ο κόκκων (κουκουνάρι) και τη μεγεθ. κατάληξη – (τζ)έλα</p> <p>: ο κωνικός καρπός του πεύκου και της κουκουναριάς</p>
κουλάγ' (το)	<p>: < τουρκ. kolay (η ευκολία)</p> <p>: η κατάλληλη μέθοδος, ο σωστός τρόπος ενέργειας, η ευκολία : " <i>ήβρη του κουλάγ' !</i>"</p>
κουλαντρίζου ρ.	<p>: < τουρκ. kulandim, αόρ. του kulanmak</p> <p>: κουμμαντάρω, μπορώ να χειριστώ κάτι σωστά : « <i>μη τα μυαλά που κουλαντρίγ'ς, ε θα πας καλά</i> »</p>
κουλιαρίδ' (το)	<p>: < πιθαν. από το κώλος +ουρά</p> <p>: το κάτω άκρο της σπονδυλικής στήλης, ο κόκκυγας : « <i>πουνεί του κουλιαρίδ' υμ</i> »</p>
κουλλ'βόζ'μους (ο)	<p>: < κόλλυβα + αρχ. ζωμός</p> <p>: στο ζουμί που απόμενε από το βράσιμο του σιταριού για την παρασκευή κολλύβων έρριχναν αλεύρι, ζάχαρη, κανέλα, κοπανισμένα αμύγδαλα και άλλα μυρωδικά και το μοίραζαν την προηγούμενη του μνημόσυνου. Το μοίρασμά</p>

κουλλ'τσίδα (η)	του σήμαινε πρόσκληση στο μνημόσυνο : < κολλητίδα < κολλώ : θάμνος που τα φύλλα του έχουν κολλώδη ουσία μτφ. : άνθρωπος που προσκολλιέται απρόσκλητος, που γίνεται φορτικός και ενοχλητικός
κουλόπανα (τα)	: < κώλος + πανί : οι φασκίες, τα σπάργανα
κουλουβαρώ ρ.	: < κώλος + βαρώ : με διάφορες προφάσεις και δικαιολογίες καθυστερώ ή αναβάλλω μια ενέργεια : «ε θέλ' να πα' στου μηρουκάματου τσι του κουλουβαρεί απ' τ'ν ώρα που σκώθ'τση »
κουλουβάχατα (επίρ.)	: < αραβ. Kullu wahad (όλα ένα) : άνω κάτω : « τώρα τα κάναμη κουλουβάχατα»
κουλουγάμ'ς (ο)	: < κώλος + γαμώ : αυτός που γαμάει κώλους, ο ενεργητικός ομοφυλόφιλος : «ποια θα τουν πάρ' έφτουν τουν κουλουγάμ' !»
κουλουκαθίζου ρ.	: < κώλος + καθίζω : μη μπορώντας να σηκώσω (ανυψώσω) ένα μεγάλο βάρος, λυγίζω και κάθομαι (στον κώλο μου) : « φουρτώσαμη τ' γαιδάρα δυο τσ'βάλια ηλιές τσι κουλουκάθ'ση στ'ν ανηφόρα»
κουλουκόβγουμι ρ. (αόρ. κουλουκόπ'κα)	: < κώλος + κόπτομαι : προξενώ πόνο στη σπονδυλική μου στήλη από τη μέση και κάτω: «σήκουσα ένα τσ'βάλ' ηλιές τσι κουλουκόπ'κα»
κουλουμπαράς (ο)	: < τουρκ. kulampara : ο ενεργητικά ομοφυλοφιλος

κουλουπλασιάζου ρ.	άνδρας : < κώλος + πλασιάζω (πλησιάζω)
κουλουρζίτ'ς (ο)	: καλοπιάνω , κολακεύω : < κώλος + ριζίτης : άγρια παραφυάδα της ελιάς
κουλουσφούτζ' (το)	: < κώλος + σφογγίζω : ό ,τι χρησιμοποιείται για σφούγγισμα του κώλου μτφ.: υποτιμητική και περιφρονητική έκφραση για κάποιον "άντη , ρε κουλουσφούτζ' !"
κουλουφουτιά (η)	: < κώλος + φωτιά : το έντομο πυγολαμπίδα
κουλουφράσα (η)	: κώλος + σαύρα : η πράσινη σαύρα
κουμάρ' (το)	: < μσν. κουμάρι -ον : χαρτοπαιξία , τζόγος
κουμαρτζής (ο)	: τουρκ. kumar : χαρτοπαίχτης, τζογαδόρος
κουμ'διά (η)	: < αρχ. κόμη (μαλλιά) τουρκ. kum (άμμος) Στην αγιασώτικη διάλεκτο η λέξη απαντάται ως (το) κουμ'δί (πληθ. τα κουμ'διά). Στην πόλη της Μυτιλήνης υπάρχει συνοικία με το όνομα η Κουμ'διά : τα φύκια που εναποθέτει το κύμα στην αμμουδιά « αλ'γαρουκούκ'τσα πούλ'σης, κουμ'διά θα πάρ'ς »(Από μόνυμο λαϊκό παραμύθι,όπου δυο ψεύτες προσπαθούν να εξαπατήσουν ο ένας τον άλλον ανταλλάσσοντας σπόρους λυγαριάς με φύκια,ως πιπέρι και μεταξωτές κορδέλες αντίστοιχα).

κουμμάτ' (το)	: < κομμάτι < μτγν. κομμάτιον, υποκορ. του κόμμα : μικρό μέρος ,τμήμα, κλάσμα μιας ακέραιης μονάδας ή μιας ποσότητας : «δλεύγ' σα του στσύλου για ένα κουμμάτ' ψουμί » επίρ. : λίγο, λιγάκι : « έβγα στου πυργέλ' κουμμάτ'», « μη παγαίν'ς ! κάτση κουμματέλ' ακόμα»
κουνουσλούκ (το)	: < τουρκ. konuşma (λόγος, ομιλία) : σχέση,παρέα , συναναστροφή : « έγτητια κουνουσλούκια ε μ'αρέσιν καθιόλ' »
κουνουστίζου ρ.	: < τουρκ. konusulmak (μιλιέμαι,συζητιέμαι) : συναναστρέφομαι συνδέομαι ερωτικά ή φιλικά , συνάπτω δεσμό: «πήγη τσι κουνούστ'ση έναν αζ'πόλ' του τσι ψουφά στ' πείνα»
κουντουρ'διά (η)	: < κουντουρίδ' (βλ.λ.) : το δέντρο που κάνει τα κουντουρίδια, η χαρουπιά
κουντουρίδ' (το)	: < υποκορ.του κούντουρος < κόντουρος < κοντή ουρά : το χαρούπι
κουντουρντίζου ρ.	: < τουρκ. kudurdum, αόρ. του kudurmak : βρίσκομαι σε (ερωτική) διέγερση ατακτώ, είμαι σε κατάσταση εκτός ελέγχου, θορυβώ ,δεν ακούω κανέναν : «κουντουρντίσαν σήμηρα τα μουρά !» (χαλούν τον κόσμο από τη φασαρία τα παιδιά, κάνουν σαν τρελά

κούντουρους (ο)	: < μσν. κούντουρος < κοντή + ουρά : γάιδαρος με κοντή ουρά .Η φράση "θα σ' ανεβάσιν 'πα στ'ς κούντουρ' στ'ς γαιϊδάρ' " (επάνω στους κούντουρους γαιϊδάρους) θυμίζει τη διαπόμπευση , κατά την οποία περιέφεραν τον διαπομπευόμενο κουρεμένο ή μουντζουρωμένο πάνω σε γαιϊδούρι με γιουχαϊσματα, βρισιές κ.ά.
κουντσές (ο)	: <τουρκ. gonce : κοντσές, μπουμπούκι Στα Βασιλικά υπάρχει το επώνυμο Κοντσές
κουπηλάρ' (το)	: <κοπέλ- + υποκορ.κατάλ. -άρι : το αγόρι, ο έφηβος μτφ. ο αγαπημένος,ο αγαπητικός
κουπηλδέλ' (το)	< κουπηλ(ού)δ' - + υποκορ.κατάλ.-ελι : αγαπημένο κοριτσάκι
κουπηλούδ' (το)	< κοπέλ - + υποκορ.κατάλ. - ούδι : μικρή κοπέλα, κοριτσόπουλο
κουραδιάς (ο)	: < κουράδ-α : αυτός που κάνει κουράδες, ο χέστης μτφ. ο χοντρός και δυσκίνητος άνθρωπος
κουρδουτσ'λιέμι ρ.	: <αρχ. κόρδαξ (αρχαίος άσεμνος χορός) + κυλιέμαι < αρχ. κυλίωμα : κυλιέμαι καταγής χωρίς καμιά προσοχή : « κουρδουτσ'λιέτι μες στ'ς λάσπης σαν του γρούν' »
κουρκόμυαλους (ο)	: < πιθ.από το χουρκός (νέος) + μυαλό κοκορόμυαλος με αντιμετάθεση του δεύτερου

	<p>«κο» : αυτός που έχει μυαλό νέου, που τα μυαλά του ακόμα « δεν έχουν πήξει » ο ελαφρόμυαλος, ο επιπόλαιος , ο ανόητος</p>
κουρκός (ο)	<p>: φρ. « <i>κουρκόμυαλα λόγια</i> » : < αρχ. κρόκος : ο κρόκος του αβγού δίκουρκου αβγό : αβγό με δυο κρόκους</p>
κουρκούτ' (η)	<p>: < μσν. κουρκούτιν : χοντροκομμένο σιτάρι με το οποίο φτιάχνεται ο τραχανός, το κισκέτζ (βλ.λ.) και ομώνυμο φαγητό : φρ. : "<i>έκανης του τσηφάλ' υμ κουρκούτ' !</i>" (με ζάλισες !)</p>
κουρμπάν' (το)	<p>: < τουρκ. kurban : ζώο ,συνήθως ταύρος, που θυσιάζεται σε πανήγυρη και μοιράζεται στους πανηγυριστές : φρ. « <i>να πάγου κουρμπάν' στου πουδάρ' σ'</i> » (να θυσιαστώ, να πεθάνω εγώ για σένα) , που λέγεται ως όρκος, ευχή ή κατάρα</p>
κουρμπέτ' (το)	<p>: τουρκ. gurbet (ξενιτιά, εξορία) :σκληρή ζωή, κακοπέραση, βιοπάλη : « <i>η Γιάνν'ς είνι μαθ'μένους στου κουρμπέτ' !</i>»</p>
κουρμπητλής (ο)	<p>: < κουρμπέτι : ο μαθημένος στο κουρμπέτι</p>
κουρντίζου ρ.	<p>: < ιταλ. corda : μτφ. : βάζω λόγια, ερεθίζω, πρβλ. π'θεύγου μέσ. κουρντίζομαι (στολίζομαι, επιδεικνύομαι) : « <i>πήγη τσι κουρντίσ'τση μπρουστά μπρουστά</i>»</p>

κουρούκ ' (το)	: < τουρκ. kuyu (ξηρός) : οι αποξηραμένες (μαυρισμένες) ελιές ,που αρχίζουν να πέφτουν από τα δέντρα τον μήνα Αύγουστο
κουρουκλός -ή -ό	:< τουρκ. kuyu + κουλός : αυτός που έχει αναπηρία στα χέρια : « <i>πήγη στουν πόλημου τσι απόμ'νη κουρουκλός</i> »
κούρτσαφλου (το, άκλ.)	: < τουρκ. kuyu = ξηρός +τσόφλι : κάτι το πολύ ψημένο,το αποξηραμένο από την υπερβολική θερμοκρασία : « <i>ξέχασα του φαγί μες τουν φούρνου τσι γίντση κούρτσαφλου</i> »
κουρτσίδ' (το)	: < υποκορ. του αρχ. κρόκη (υφάδι) + κατάλ. - ίδι : νήμα από μαλλί προβάτου για ύφανση μάλλινων ρούχων.Επειδή ήταν χοντρό ,έμπαινε για υφάδι, ενώ για στημόνι έμπαινε βαμβακερό νήμα .
κουσιάφ (το)	: < άγν. ετυμ. α)παρασκεύασμα από βρασμένες σταφίδες τη Μ. Παρασκευή για " <i>παρηγοριά</i> " στην Παναγιά β)μεγάλη κούραση " <i>είμι κουσιάφ' στ' κούρασ'!</i> "
κουστρουμπέκους (ο)	: άγν. ετυμ. : πήλινο σκεύος για φύλαξη τυριών κ.ά.
κούτλιους -α -ου	: <μσν. κούτελον : ζώο που δεν έχει κέρατα και γι' αυτό κουτουλά με το κούτελο : " <i>κούτλιου πρόβατου</i> "
κουτλιώ ρ.	: < κούτελο : κουτουλώ, χτυπώ με τα

	<p>κέρατα , χτυπό με το μέτωπο : <i>"τα ζ'γούρια κουτλιούντι! "</i> : γέρνω εμπρός το κεφάλι : <i>«κουτλιώ απ' τ' νύστα »</i> : < λατιν. scutra : το (ξυρισμένο) κεφάλι : <i>"άμα δεν το 'χει η κούτρα να κατηβάζ' ψείρης ..."</i></p>
κούτρα (η)	
κουτρουβάλα (η)	<p>: < κουτρουβαλώ : κατρακύλισμα στην κατηφόρα με το κεφάλι προς τα κάτω , τούμπα μτφ.: <i>«πήρη τ' κουτρουβάλα »</i> = καταστράφηκε οικονομικά</p>
κούτρουλας (ο)	<p>: < μσν. κουτρούλης : κουμάρι , που έχουν σπάσει το χέρι και το στόμιό του : μτφ. : γυμνό από μαλλιά , φαλακρό (ή ξυρισμένο) κεφάλι : <i>"κουρευύτση τσι τουν κάναν κούτρουλα !"</i> <i>« θα βάλου τουν κούτρουλα να κλαίει !»</i> : ερωνεία = σιγά μην κάτσω και σκάσω</p>
κουτρουπέλ' (το)	<p>: < πιθ. υποκορ. του κου(τ)ρούπι (< κορύπιον < αρχ. κορύπη) + υποκορ. κατάλ. – έλ'(ι) : πήλινο βάζο : <i>«άμα κάναν ούλα τα μαμούδια μέλ' , θα 'χα τσι 'γω ένα κουτρουπέλ' »</i></p>
κουτσίν' (η)	<p>: < κότσνας (βλ.λ.) (αγριελιά) : περιοχή με αγριελιές (αλλού και κοσσίνη) τοπωνύμιο του χωριού</p>
κουτσκούδα (η)	<p>: < αγν. ετυμ. : μακρύ ραβδί με εξόγκωμα ως λαβή , μαγκούρα</p>
κουτσ'νάδα (η)	<p>: < κάκκιν- ος + κατάλ. – άδα : μήκων η ροιάς , η παπαρούνα</p>
κουλ'φάς (ο)	<p>< αρχ. η ακαλήφη</p>

κρημαστάρ' (το)	: η κοληφάδα , είδος οστρακοφόρου μαλακίου : « τα μάτια τ' πηταχτήκαν όξου σα κουλ'φάδης » : < κρημαστάριο < κρεμώ : κρεμάστρα : μτφ.: τα σταφύλια που κρέμονται ψηλά στην κληματαριά : «όσα δε φτάνει γη αλεπού, τα κάνει κρημαστάρια»
κρηβατή (η)	: <μεσν. κρεβάτ- ιον : ο αργαλειός
κρηγιάς (και κρηάς) (το)	: <αρχ. κρέας : το κρέας κυρίως από σφάγια
κρηγιουκόβγουμι ρ. (αόρ.κρηγιουκόπ'κα)	:< κρηγιάς (κρέας) + κόπτομαι : πονώ στην πλάτη (θλάση ιστών) : «σήκουσα ένα τσβάλ' ηλιές τσι κρηγιουκόπ'κα»
κρηγιουκόπ'μα	: κρηγιουκόβγουμι (βλ.λ.) : η θλάση μυών
κρηγιουκουμένους (ο)	: <μτχ.παθ.πρκμν.του κρηγιουκόβγουμι : αυτός που έχει πάθει κρηγιουκόπ'μα
κριτσέλ' (το) (πληθ. κριτσέλια)	: < μσν. κρικέλλιν : υποκορ.του κρίκος : ζεύγος μεταλλικών κρίκων στην πόρτα της αυλής, στους οποίους στερεωνόταν αλισίδα με κλειδαριά : "Δεν ήταν στουσπίτ'! Είχη δημένα τα κριτσέλια!" Οι ζητιάνοι κρέμονταν στα κριτσέλια ζητώντας ελεημοσύνη ,εξ ου και η φράση « δεν κρέμουμι στα κριτσέλια τ' »= δεν έχω την ανάγκη του, δεν επαιτώ
κρούζουμι ρ. (παθ. αόρ. κρούστ'κα , πρβλ. κρούσμα)	: < αρχ. κρούομαι : χτυπιέμαι από , με βρίσκει ... : « του μουρό μέρης τώρα

κρουτώ ρ.	<p><i>κρούζητι απού τουν πυρηττό »</i></p> <p>: < αρχ.κροτώ <κρότος : κάνω κρότο,θόρυβο μτφ.: μαλώνω , επιπλήττω : <i>« έβγα τσι κρότ'ση τα τα μουρά! Χαλάσαν τουν κόσμου μη τ'ς φουνές τουν !»</i></p>
κτίτς (το)	<p>: < μσν. κουτί < κυτίον < αρχ. κύτος : μτφ.: το κεφάλι:"Θα φας μια ν'ανάψ'του κτιτς σ'! "</p>
κ'τσίζου ρ.	<p>: < αρχ. κόκκος < κοκκίζω : ρίχνω κόκκους : "κ'τσίσση κουμμάτ' άλας στου φαγι !", <i>« κούκου να ση κτ'σίσου...»</i> φράση που λέγεται σε αφελείς και συνοδεύεται με χαρακτηριστική κίνηση του χεριού ρίχνω (σπέρνω) έναν – έναν τους κόκκους (σπόρους) (κουκιά, ρεβίθια, φασόλια) απρόσωπο κ'τσίζ' : ρίχνει αραιά κόκκους χιονιού</p>
κ'τσουδούλ' (το)	<p>: < κουτσο + δουλ-ειά + -ι : ασήμαντη δουλειά, μερεμέτι</p>
κ'φαγπέτ'ς (ο)	<p>: < κουφός : θεόκουφος</p>
κ'φός (ο)	<p>: < κουφός < αρχ. κωφός : αυτός που έχει πρόβλημα ακοής, που δεν ακούει καλά ή και καθόλου : « η Χάρους είναι κ'φός » ο κούφιος, ο άδειος, ο κενός περιεχομένου : « τα καρύδια είναι κ'φά», « όνουμα καλό τσι κώλους κ'φός» (είναι μόνο κατ' όνομα πλούσιος) ο σάπιος, που έχει κούφωμα : « του γλυκό που μη δώτσης ,εν ηπήγη ούτη στου κ'φό μ' του δόντ' » (ήταν πολύ λίγο)</p>

